

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

2023 оны 10 дугаар сарын 02
№37 (1285)

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТАМГЫН ГАЗАР

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

518.	Санхүүжилтийн ерөнхий хэлэлцээр соёрхон батлах тухай		2923

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

519.	Журам шинэчлэн батлах тухай	Дугаар 84	2924

520.	Журам батлах тухай	Дугаар 85	2935

521.	Нийтлэг журам батлах тухай	Дугаар 86	2942

МОНГОЛ УЛСЫН ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭ

522.	“Аймаг, сумын бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр”-ийн Санхүүжилтийн ерөнхий хэлэлцээр		2949

᠕᠔᠔᠐.	«Гэгээн» – нь үнэртэй/ нь тэвчлэлтэй « тэвчлэл» нь гэгээн/тэвчлэлтэй/ нь гэгээн/ тэвчлэлтэй/ нь	᠕᠔᠔᠐
᠕᠔᠔᠑.	Индэр & Фолю_ он Фолю Фолю_ он КР* I	
᠕᠔᠔᠒.	Индэр & Фолю Фолю Фолю	᠕᠔᠔᠒
᠕᠔᠔᠓.	Индэр & Фолю Фолю	᠕᠔᠔᠓
᠕᠔᠔᠔.	Индэр & Фолю_ он Гегэе он Додойгэ	᠕᠔᠔᠔
᠕᠔᠔᠕.	Индэр & Фолю_ он Нөмөр Индэр & Фолю_ он Нөмөр	᠕᠔᠔᠕
	᠕᠔᠔᠕	

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2023 оны 07 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2023 оны 02 дугаар сарын 28-ны өдөр байгуулсан “Аймаг, сумын бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр”-ийн Санхүүжилтийн ерөнхий хэлэлцээрийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Г.ЗАНДАНШАТАР

Мөдөлийн Fоdo_ 02 Н011

Хөдөлгөөнтэй байх

2023 оны 07 сарын 07 өдөр

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Урьдчилсан гэрээний үндсэн дээр...
Энгийн хөрөнгийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр
2023 оны 02 сарын 28 өдөр байгуулсан
«Аймаг, сумын бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө
орзуулалтын хөтөлбөр»-ийн Санхүүжилтийн
ерөнхий хэлэлцээрийг Монгол Улсын Засгийн газрын
өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.

МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2023 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Дугаар 84

Улаанбаатар
хот

Журам шинэчлэн батлах тухай

Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 9 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1.“Төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдэд төрийн өмчийн төлөөлөл хэрэгжүүлэх журам”-ыг хавсралт ёсоор шинэчлэн баталсугай.

2.Журмыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулж, явц, үр дүнг хагас, бүтэн жилээр Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулж ажиллахыг Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга Д.Амарбаясгаланд даалгасугай.

3.Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Журам батлах тухай” Засгийн газрын 2016 оны 9 дүгээр сарын 7-ны өдрийн 80 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА**

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

Засгийн газрын 2023 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдрийн 84 дүгээр
тогтоолын хавсралт

ТӨРИЙН ӨМЧИТ БОЛОН ТӨРИЙН ӨМЧИЙН ОРОЛЦООТой ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ТӨРИЙН ӨМЧИЙН ТӨЛӨӨЛӨЛ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ЖУРАМ

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Энэхүү журмын зорилго нь төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдэд төрийн өмчийн төлөөллийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон харилцааг зохицуулж, төрийн өмчийн төлөөлөгчийг томилох, сонгон шалгаруулах, түүнд тавих шаардлага, хэрэгжүүлэх эрх, үүрэг, хариуцлагыг тодорхойлоход оршино.

1.2.Энэ журмын зохицуулалтад төрийн өмчит болон төрийн өмчийн оролцоотой дараах хуулийн этгээд (цаашид “төрийн өмчит компани” гэх) хамаарна:

1.2.1.нийт гаргасан энгийн хувьцааг нь 100 хувь төр эзэмшдэг төрийн өмчийн компани;

1.2.2.нийт гаргасан энгийн хувьцааны 34-өөс 100 хүртэл хувийг нь төр эзэмшдэг төрийн өмчийн оролцоотой компани.

1.3.Төрийн өмчит компанийн хувьцаа эзэмшигчийн эрх, үүргийг тухайн компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн хурал, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд томилогдсон төрийн өмчийн төлөөлөгчөөр дамжуулан хэрэгжүүлнэ.

Хоёр.Төрийн эзэмшлийн хувьцааг эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгчийн чиг үүрэг

2.1.Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн 3-т заасны дагуу Засгийн газраас тогтоосон төрийн эзэмшлийн хувьцааг эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч (цаашид “хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч” гэх) төрийн өмчийн төлөөллийн талаар дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

2.1.1.төрийн өмчийн оролцоотой компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн хуралд оролцох төрийн өмчийн төлөөлөгчийг томилох;

2.1.2.энэ журмын 2.1.1-д заасан этгээдэд хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаар хэлэлцэх асуудал бүрээр өгөх саналд удирдамж, чиглэл өгөх, шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд хэлэлцэх асуудлын талаар зохих журмын дагуу хувьцаа эзэмшигчээс тодорхой чиглэл авах;

2.1.3.төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд төрийн эзэмшлийн хувьцааны хэмжээнд тохирох тооны гишүүн (цаашид “төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн” гэх)-ийг томилох, чөлөөлөх, эсхүл томилох, чөлөөлөх саналыг хувьцаа эзэмшигчдийн хуралд хүргүүлэх;

2.1.4.энэ журмын 2.1.3-т заасан этгээдээр дамжуулан төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авч, тухайн компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэн эрхийн хүрээнд хамаарах асуудлаар санал оруулах, шаардлагатай гэж үзсэн тохиолдолд хувьцаа эзэмшигчээс тодорхой чиглэл авах;

2.1.5.төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулах.

2.2.Хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч доор дурдсан чиглэлээр энэ журмын 2.1.1, 2.1.3-т заасан этгээдэд удирдамж өгнө:

2.2.1.компанийн тухайн жилийн бизнесийн болон хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөө, төсвийг батлах;

2.2.2.компанийн зохион байгуулалтын бүтэц, орон тооны хязгаарыг тогтоох;

2.2.3.компанийн тухайн жилийн үйл ажиллагааны болон санхүү, аудитын тайланг хэлэлцэж, дүгнэлт гаргах;

2.2.4.ногдол ашгийн хэмжээг тогтоох, нэмэгдүүлэх;

2.2.5.бизнесийн тодорхой төсөл, томоохон хөрөнгө оруулалтын арга хэмжээ санхүүжүүлэх, хэрэгжүүлэх;

2.2.6.зээл авах, хувьцаа, үнэт цаас гаргахтай холбогдсон шийдвэр гаргах;

2.2.7.их хэмжээний болон сонирхлын зөрчилтэй хэлцэл хийх зөвшөөрөл олгох;

2.2.8.компанийн үйл ажиллагаа, санхүүгийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх, зардлыг хэмнэх, эрсдэлийг бууруулах, бизнес төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх;

2.2.9.компанийн дүрэмд тухайлан заасан бусад.

2.3.Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийг шинээр байгуулах, эсхүл төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний сул орон тоо гарсан бол төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнийг томилох, сонгон шалгаруулахад энэ журмыг баримтална.

2.4.Энэ журмын 2.1.1, 2.1.3-т заасан этгээдийн ажлын гүйцэтгэл, төлөөлөл хэрэгжүүлсэн байдлыг үнэлэх, дүгнэх нийтлэг журмыг төрийн өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага батална.

2.5.Хувьцааг эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч нь энэ журмын 2.4-т заасан нийтлэг журмыг баримтлан төрийн өмчийн төлөөлөгчийн ажлын гүйцэтгэл, үйл ажиллагааны тайланг үнэлж, дүгнэлт гаргана.

2.6.Эрчим хүчний салбарын төрийн өмчит компанийн нийт хувьцааны 66 хувийн төлөөллийг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, 34 хувийн төлөөллийг төрийн өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага тус тус хэрэгжүүлнэ.

2.7.“Тавантолгой түлш” ХХК-ийн нийт хувьцааны 51 хувийн төлөөллийг “Эрдэнэс-Тавантолгой” ХК, 39 хувийн төлөөллийг эрчим хүчний асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, 10 хувийн төлөөллийг төрийн өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага тус тус хэрэгжүүлнэ.

2.8.“Оюутолгой” ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн хурал, төлөөлөн удирдах зөвлөлд төрийн өмчийн төлөөллийг хэрэгжүүлэх этгээдийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас чиглэл болгосны дагуу “Эрдэнэс Монгол” ХХК нэр дэвшүүлж, “Оюутолгой” ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн хурал томилж, чөлөөлнө.

Гурав.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнд тавих шаардлага

3.1.Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн нь Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 5 дахь хэсэгт заасан болзлоос гадна дараах нийтлэг шаардлагыг хангасан байна:

3.1.1.Эрүүгийн хуульд заасан эдийн засгийн, авлигын, өмчийн эсрэг гэмт хэрэгт шүүхийн шийдвэрээр гэм буруутай нь тогтоогдож байгаагүй байх;

3.1.2.нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах, компанийн зорилго, ашиг сонирхолд нийцүүлэн ажиллах чадвартай;

3.1.3.сүүлийн дөрвөн жил улс төрийн намын ажилтан, сонгуульт удирдах албан тушаал хашиж байгаагүй, эсхүл улс төрийн албан хаагчаар ажиллаж байгаагүй;

3.1.4.эрх бүхий албан тушаалтнаар ажиллаж байсан хуулийн этгээд нь дампуурсан, төлбөрийн чадваргүй болсон нь түүнээс аливаа хэлбэрээр шалтгаалаагүй нь нотлогдсон;

3.1.5.эрх бүхий албан тушаалтнаар ажиллаж байсан хуулийн этгээдийн аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийг хүчингүй болгосон нь түүнээс аливаа хэлбэрээр шалтгаалаагүй нь нотлогдсон;

3.1.6.компанийн засаглал болон чиг үүргээ хэрэгжүүлэхтэй холбоотой бусад мэргэшүүлэх сургалтад хамрагдсан байх;

3.1.7.төрийн алба хаах насны дээд хязгаарт хүрээгүй байх.

3.2.Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнд тавигдах мэргэжил, мэргэшил, боловсрол, ур чадвар, ажлын туршлагын талаарх тусгай шаардлагыг хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч болон төлөөлөн удирдах зөвлөлийн нэр дэвшүүлэх хороо тухайн компанийн үйл ажиллагааны чиглэл, цар хүрээ, онцлог нөхцөл байдлыг харгалзан тодорхойлно.

3.3.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн нь доор дурдсан ашиг сонирхлын зөрчилтэй этгээд биш байна:

3.3.1.тухайн компанитай адил салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа компанийн хувьцаа эзэмшигч, эсхүл хувьцааны хяналтын багцыг дангаараа болон нэгдмэл сонирхолтой этгээдтэй хамтран эзэмшигч;

3.3.2.тухайн компанитай адил салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн;

3.3.3.төрийн өмчит компанийн ажил, үйлчилгээг хүлээн авах, бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авах, эсхүл тус компанид ажил, үйлчилгээ үзүүлэх, бараа бүтээгдэхүүн нийлүүлэх, худалдах үйл ажиллагаа явуулах зэрэг байдлаар компанитай харилцах замаар их хэмжээний хэлцэл байгуулсан аливаа этгээдийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн;

3.3.4.хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч удирдах албан тушаалтантай хамаарал бүхий, эсхүл нэгдмэл сонирхолтой.

Дөрөв.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнийг томилох, чөлөөлөх

4.1.Хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн төрийг төлөөлөх нийт гишүүний гуравны хоёроос доошгүй хувийг сонгон шалгаруулж томилно.

4.2.Төрийн өмчийн оролцоотой компанийн хувьд төрийн эзэмшлийн хувьцаатай хувь тэнцүүлэн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнээр томилуулахаар хувьцаа эзэмшигчдийн хуралд санал болгоно.

4.3.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнийг албан тушаалаар нь томилохгүй.

4.4.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнд хяналт шалгалтын байгууллагын төлөөлөл болон тухайн компанийн гүйцэтгэх удирдлагыг томилохгүй.

4.5.Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа гурван жилээс хэтрэхгүй байх бөгөөд ажлын гүйцэтгэл, үйл ажиллагааны тайланг үнэлж нэг удаа улируулан томилж болно.

4.6.Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрх томилогдсон өдрөөс эхэлж, хууль, энэ журамд заасан үндэслэлээр чөлөөлөгдсөн өдрөөс эхлэн дуусгавар болно.

4.7.Хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч дараах үндэслэлээр төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дарга, гишүүнийг чөлөөлөх, эсхүл бүрэн эрхийг хугацаанаас өмнө дуусгавар болгох саналыг гаргана:

4.7.1.энэ журмын 3.1, 3.2, 3.3-т заасан шаардлага хангахгүй болох нь нотлогдсон;

4.7.2.төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хуралд хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр 3 ба түүнээс дээш удаа оролцоогүй;

4.7.3.хууль, энэ журам болон компанийн дүрэмд заасан үүргээ зохих ёсоор үнэнч шударгаар гүйцэтгээгүй, эсхүл ажлын гүйцэтгэлийн үнэлгээгээр удаа дараа хангалтгүй үнэлэгдсэн, компанийг зохистой удирдах шаардлагыг хангахгүй болсон;

4.7.4.эрхэлсэн ажил, албан тушаалаасаа чөлөөлөгдсөн;

4.7.5.хууль, энэ журам болон компанийн дүрмийг зөрчсөн аливаа үйлдэл, эс үйлдэл хийсэн;

4.7.6.гэмт хэрэг үйлдсэнийг шүүхээс тогтоож, шүүхийн шийтгэх тогтоол хүчин төгөлдөр болсон;

4.7.7.хууль, энэ журам болон компанийн дүрэмд заасан эрх, үүргээ хэрэгжүүлэхдээ албаны чиг үүрэг, бүрэн эрх, нөлөөг урвуулан ашигласан, олж авсан мэдээлэл, бизнесийн нууц, компанийн хөрөнгийг хувийн болон гуравдагч этгээдийн ашиг сонирхолд нийцүүлэн ашигласан;

4.7.8.эрх бүхий байгууллагаас тухайн албан тушаалыг эрхлэхтэй холбоотой мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл, эрхийг хүчингүй болгосон;

4.7.9.үүргээ гүйцэтгэх боломжгүй болох нөхцөл байдал бий болсон, өөрөө чөлөөлөгдөх хүсэлт гаргасан.

4.8.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дарга, гишүүн энэ журмын 4.7.3, 4.7.4, 4.7.5, 4.7.6-д заасан үйлдлийн улмаас компанид учирсан хохирлыг нөхөн төлөх үүрэгтэй.

Тав.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнийг сонгон шалгаруулах

5.1.Энэ журмын 4.1-д заасан төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний сонгон шалгаруулалтыг хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгчийн шийдвэрээр байгуулсан Ажлын хэсэг хариуцан зохион байгуулах бөгөөд Ажлын хэсэгт хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч, холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллага, төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын болон бусад шаардлагатай төлөөллийг оролцуулна.

5.2.Хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч нь холбогдох асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүнээс санал авч, нэр дэвшүүлж ирүүлсэн төлөөллийг тухайн төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний сонгон шалгаруулалтад оролцуулна.

5.3.Ажлын хэсэг төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнд тавих нийтлэг болон тусгай шаардлага, сонгон шалгаруулалтад оролцогчийн бүрдүүлэх баримт бичгийн жагсаалтыг тодорхойлж, энэ журмын 5.2-т заасны дагуу санал авахад хавсарган хүргүүлнэ.

5.4.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний сонгон шалгаруулалтыг баримт бичгийн бүрдэл шалгах, нийтлэг болон тусгай шаардлагыг үнэлэх,

ярилцлага хийх гэсэн үе шаттайгаар зохион байгуулж, нэр дэвшигчийг дараах байдлаар үнэлж, сонгон шалгаруулна:

5.4.1.сонгон шалгаруулалтад оролцогчийн баримт бичгийн бүрдэл, нийтлэг болон тусгай шаардлагад нийцэж байгаа эсэхийг тус тус үнэлж, үнэлгээний онооны нийлбэр дүнгээр нь эрэмбэлж, хамгийн өндөр оноо авсан 5 хүртэлх нэр дэвшигчийг ярилцлагын шатанд оруулах;

5.4.2.ярилцлагын үнэлгээг нийт нийлбэр дүнтэй нэгтгэн эрэмбэлж, хамгийн өндөр оноо авсан нэр дэвшигчийг төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнээр томилуулахаар хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгчид санал болгож хүргүүлэх.

5.5.Сонгон шалгаруулалтын үе шат, ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүн, нэр дэвшигч тус бүрийн үнэлгээний оноог хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч, төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, тухайн компанийн цахим хуудаст нээлттэй, ил тод байршуулна.

5.6.Хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнд сонгон шалгаруулж санал болгосон нэр дэвшигчийг хууль, энэ журамд заасан шаардлага хангаагүй үндэслэлээр томилохоос татгалзсан тохиолдолд дараагийн өндөр оноо авсан нэр дэвшигчийг санал болгох, эсхүл сонгон шалгаруулалтыг дахин зохион байгуулна.

Зургаа.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний эрх, үүрэг

6.1.Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 4, 6 дахь хэсэгт зааснаас гадна дараах эрх, үүргийг хэрэгжүүлнэ:

6.1.1.хууль, компанийн дүрэмд заасан эрх, үүргээ үнэнч шударгаар, зөвхөн компанийн ашиг сонирхолд нийцүүлэн хэрэгжүүлэх;

6.1.2.хувьцаа эзэмшигчдийн болон төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хуралд хүндэтгэн үзэх шалтгаантайгаас бусад тохиолдолд оролцож, шийдвэр гаргахад санал өгөх;

6.1.3.шийдвэр гаргахад шаардагдах бүх мэдээлэлтэй танилцах, бүрэн мэдээлэлд тулгуурлан шийдвэр гаргах;

6.1.4.албаны чиг үүрэг, бүрэн эрх, нөлөөг урвуулан ашиглах, компанийн талаарх мэдээ, мэдээлэл, бизнесийн нууц, хөрөнгийг хувийн болон гуравдагч этгээдийн ашиг сонирхолд нийцүүлэн ашиглахгүй байх;

6.1.5.өөрөө, эсхүл түүний хамаарал бүхий этгээд дангаараа, эсхүл хамтран компанийн хувьцаа эзэмшигч болсон даруйд мэдэгдэх.

6.2.Төрийн өмчит компанийн үйл ажиллагааны онцлогтой уялдуулан төрийн өмчийн төлөөлөгчийн эрх, үүргийг тухайн компанийн дүрмээр тусгайлан тогтоож болно.

6.3.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн нь ажлын гүйцэтгэл, хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны тайланг жил бүр хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгчид хүргүүлнэ.

6.4.Энэ журамд заасны дагуу төрийн өмчийн төлөөллийг хэрэгжүүлэхээр томилогдсон төрийн захиргааны албан хаагч 2-оос илүү төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлд орж ажиллахыг хориглоно.

Долоо.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний цалин хөлс

7.1.Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний цалин хөлсний хэмжээг тухайн компанийн үйл ажиллагааны чиглэл, онцлог, цар хүрээ, нийт актив хөрөнгийн хэмжээ, ашигт ажиллагааны түвшнийг харгалзан тогтоох бөгөөд цалин хөлсийг цагаар тооцож олгоно.

7.2.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний үндсэн цалингийн хэмжээ нь хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг, эсхүл тухайн салбарын болон салбар дундын хамтын хэлэлцээрээр тогтоосон хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг хоёр дахин нэмэгдүүлснээс ихгүй байх бөгөөд төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дэргэдэх хороонд ажилласан байдлыг харгалзан нэмэгдэл олгож болно. Нэмэгдлийн хэмжээ үндсэн цалингийн хэмжээний дөрөвний нэгээс хэтрэхгүй байна.

7.3.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний цалин хөлсийг цагаар тооцож олгох аргачлалыг төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага батална.

7.4.Энэ журмын 7.3-т заасан аргачлалыг баримтлан төрийн өмчийн компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний цалин хөлсийг тухайн компанийн хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч, төрийн өмчийн оролцоотой компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний цалин хөлсийг тухайн компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн хурал тус тус батална.

7.5.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн хууль, энэ журам болон компанийн дүрмээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүй бол цалин хөлс олгохыг

зогсоох, эсхүл үүргээ биелүүлээгүй хугацаанд нь хамаарах хувь хэмжээгээр цалин хөлсний хэмжээг бууруулна.

7.6.Энэ журмын 7.5-д заасны дагуу цалин хөлс олгохыг зогсоох, эсхүл бууруулах асуудлыг төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргын саналыг үндэслэн хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч шийдвэрлэнэ.

7.7.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн энэ журамд заасан цалин хөлснөөс бусад баталгаа, хангамж эдлэхийг хориглоно.

7.8.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнээс чөлөөлөгдөхөд нөхөн төлбөр, олговор зэрэг аливаа хэлбэрийн тэтгэмж олгохыг хориглоно.

Найм.Хариуцлага

8.1.Энэ журмын 2.1.1, 2.1.3-т заасан этгээд албан тушаалын байдлаа урвуулан ашиглаж, өөрийн болон өөртэй нь хамаарал бүхий этгээдийн хувийн ашиг сонирхолд нийцүүлсэн шийдвэр гаргуулахаар оролдох, нөлөөлөх аливаа үйлдэл гаргасан тохиолдолд гүйцэтгэх удирдлага хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгчид мэдэгдэнэ.

8.2.Хууль, энэ журамд нийцсэн удирдамж, чиглэлийг зөрчсөн буюу зохих ёсоор биелүүлээгүй, энэ журмын 8.1-д заасан үйлдлийг гаргасан нь тогтоогдсон тохиолдолд төрийн өмчийн төлөөлөгчийн бүрэн эрхийг дуусгавар болгоно.

8.3.Эрх бүхий этгээдээс баталсан удирдамжийн дагуу гарсан хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын болон төлөөлөн удирдах зөвлөлийн шийдвэрээс үүсэх үр дагаврыг энэ журмын 2.1.1, 2.1.3-т заасан этгээд хариуцахгүй.

8.4.Эрх бүхий этгээдээс баталсан удирдамж, чиглэлийг зөрчсөн, эсхүл тухайн асуудлаар удирдамж, чиглэл авахгүйгээр хувьцаа эзэмшигчдийн болон төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хуралд оролцож, шийдвэр гаргасны улмаас учирсан хохирлыг тухайн буруутай этгээд хариуцан арилгана.

Ес.Бусад зүйл

9.1.Хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч энэ журмын 2.1.1, 2.1.3-т заасан этгээдийг томилсон мэдээллийг тухай бүр, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний ажлын гүйцэтгэлийг үнэлсэн тайлан, мэдээллийг жил бүр төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад тус тус хүргүүлнэ.

9.2.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүний сонгон шалгаруулалтыг явуулж дууссанаас хойш ажлын 5 өдрийн дотор сонгон шалгаруулалтын үйл ажиллагааны тайланг төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад тухай бүр хүргүүлнэ.

9.3.Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага нь Санхүүгийн зохицуулах хорооноос эрх олгосон сургалтын байгууллагатай хамтран ахисан шатны сургалт явуулж, төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн, төлөөлөн удирдах зөвлөлийн нарийн бичгийн даргын мэдлэг, чадварыг дээшлүүлэх ажлыг тогтмол зохион байгуулна.

9.4.Төрийн өмчит компани нь хууль, энэ журамд нийцүүлэн тухайн компанийн дүрэмд төрийн төлөөллийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон асуудлаар зохицуулалт оруулж, үйл ажиллагаандаа мөрдөж болно.

----oOo----

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2023 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Дугаар 85

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 30 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 20.2, Компанийн тухай хуулийн 2.4, 75.4, 75.5-д заасныг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1.“Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хараат бус гишүүнийг сонгон шалгаруулах нийтлэг журам”-ыг хавсралтаар баталсугай.

2.Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг журамд нийцүүлэх, холбогдох дүрэмд тусган батлуулж, мөрдүүлэх арга хэмжээг 2023 оны 04 дүгээр сарын 15-ны өдрийн дотор зохион байгуулан хэрэгжүүлэхийг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар (Б.Цэнгэл), “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн Төлөөлөн удирдах зөвлөл (Ш.Мөнхцэрэн)-д тус тус даалгасугай.

3.Тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж, хэрэгжилтийг Засгийн газрын хуралдаанд 2023 оны 04 дүгээр сарын 20-ны өдрийн дотор багтаан танилцуулахыг Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга Д.Амарбаясгаланд үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА**

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

Засгийн газрын 2023 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдрийн 85 дугаар
тогтоолын хавсралт

**ТӨРИЙН ӨМЧИТ КОМПАНИЙН ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН
ХАРААТ БУС ГИШҮҮНИЙГ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАХ
НИЙТЛЭГ ЖУРАМ**

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Энэ журмыг төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хараат бус гишүүнийг сонгон шалгаруулах, нэр дэвшүүлэхтэй холбогдсон үйл ажиллагааг зохицуулахад чиглэл болгон мөрдөнө.

1.2.Энэ журмын зорилго нь Компанийн тухай хуульд заасан шаардлагыг хангах, төрийн өмчит компанийн засаглал, эрх ашгийн төлөө хараат бусаар ажиллах чадвартай иргэнийг төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хараат бус гишүүнээр сонгоход оршино.

1.3.Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хараат бус гишүүнийг сонгон шалгаруулахад хууль дээдлэх, ил тод, хараат бус, ашиг сонирхлоос ангид байх, шударга, эрх тэгш хандах болон нээлттэй өрсөлдөөний зарчмыг удирдлага болгоно.

Хоёр.Сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулах

2.1.Төрийн өмчит компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хараат бус гишүүн (цаашид “хараат бус гишүүн” гэх)-ий сонгон шалгаруулалтыг Компанийн тухай хуулийн 81.2-т заасан Нэр дэвшүүлэх хороо хариуцан зохион байгуулна.

2.2.Төрийн өмчит компанийг шинээр үүсгэн байгуулах шийдвэр гарсан тохиолдолд тухайн компанийн хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгчийн шийдвэрээр байгуулагдсан Ажлын хэсэг хараат бус гишүүний сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулж болно.

2.3.Энэ журмын 2.2-т заасан Ажлын хэсэг нь тухайн компанийн хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч, холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллага, төрийн өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага болон мэргэжлийн холбоо, төрийн бус байгууллагын төлөөллөөс бүрдсэн 7-9 хүний бүрэлдэхүүнтэй байна.

2.4.Хараат бус гишүүнийг сонгон шалгаруулах тухай зарыг 5-аас доошгүй өдөр тутмын хэвлэл, мэдээллийн хэрэгсэл болон төрийн өмчийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, тухайн компанийн цахим хуудсаар нийтэд зарлан мэдээлнэ.

2.5.Сонгон шалгаруулалтын зард хараат бус гишүүнд нэр дэвшигчид тавигдах шаардлага, бүрдүүлэх материал, сонгон шалгаруулалтын үе шат, бүртгэх газар, хаяг, хугацаа болон бусад шаардлагатай мэдээллийг тусгана.

2.6.Хууль, компанийн дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол энэ журмын 2.1, 2.2-т заасан этгээд сонгон шалгаруулалт зохион байгуулахтай холбогдуулан дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

2.6.1.сонгон шалгаруулалт явуулах огноо, үргэлжлэх хугацааг тогтоох;

2.6.2.оролцогчид тавих нийтлэг болон тусгай шаардлагыг боловсруулан гаргах;

2.6.3.сонгон шалгаруулалтын зарыг бэлтгэх, олон нийтэд хүргэх;

2.6.4.сонгон шалгаруулалтад ирүүлсэн материалыг бүртгэл үйлдэн хүлээн авах;

2.6.5.бүртгүүлсэн оролцогчдын баримт бичгийг хянах, шаардлагатай тохиолдолд сонгон шалгаруулалтад оролцогчоос нэмэлт баримт шаардах;

2.6.6.сонгон шалгаруулалт явуулах үнэлгээний аргачлалыг тогтоох;

2.6.7.сонгон шалгаруулалтын дүнг нэгтгэж, эрх бүхий этгээдэд хүргүүлэх.

2.7.Сонгон шалгаруулалттай холбогдсон аливаа асуудлыг хамтын зарчмаар буюу олонхын саналаар шийдвэрлэж, тэмдэглэл үйлдэнэ.

2.8.Сонгон шалгаруулалт зохион байгуулахтай холбоотой асуудлаар тухайн компанийн хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч болон холбогдох төрийн байгууллагаас туслалцаа, дэмжлэг авч болно.

Гурав.Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хараат бус гишүүнд тавих шаардлага

3.1.Хараат бус гишүүн нь Компанийн тухай хуульд заасан болон компанийн үйл ажиллагааг сайжруулах, үр ашгийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн чиг үүргийг төрөөс хараат бусаар хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

3.2.Хараат бус гишүүнд нэр дэвшигч нь Компанийн тухай хуулийн 79.1-д зааснаас гадна дараах нийтлэг шаардлагыг хангасан байна:

3.2.1.Эрүүгийн хуульд заасан эдийн засгийн, авлигын, өмчийн эсрэг гэмт хэрэгт шүүхийн шийдвэрээр гэм буруутай нь тогтоогдож байгаагүй байх;

3.2.2.сүүлийн дөрвөн жил улс төрийн намын ажилтан, сонгуульт удирдах албан тушаал хашиж байгаагүй, эсхүл улс төрийн албан хаагчаар ажиллаж байгаагүй;

3.2.3.эрх бүхий албан тушаалтнаар ажиллаж байсан хуулийн этгээд нь дампуурсан, төлбөрийн чадваргүй болсон нь түүнээс аливаа хэлбэрээр шалтгаалаагүй нь нотлогдсон;

3.2.4.тухайн компани, эсхүл түүний хараат болон охин компанитай нэгдмэл сонирхолтой болон компанийн үйл ажиллагаанд оролцогч талууд (зээлдүүлэгч, хувь нийлүүлэгч, хувьцааны багцыг эзэмшигч, хамтран ажиллагч г.м)-ын ашиг сонирхлыг төлөөлдөггүй байх;

3.2.5.тухайн компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бусад гишүүн, гүйцэтгэх удирдлагын багийн гишүүн болон хяналтын багц эзэмшигчтэй нэгдмэл сонирхолтой этгээд биш, эсхүл тэдгээртэй төрөл, садангийн холбоогүй байх;

3.2.6.тухайн компанийн томоохон харилцагчийн хяналтын багц эзэмшигч, эрх бүхий албан тушаалтан биш байх (нэг жилд тухайн харилцагчтай хийсэн хэлцлийн нийт дүн нь компанийн нийт активын 10-аас дээш хувьтай тэнцэж байвал “томоохон харилцагч” гэж үзнэ);

3.2.7.нэр дэвшигч өөрөө, эсхүл түүнтэй нэгдмэл сонирхолтой этгээд нь тухайн компанийн төлөөлөн удирдах зөвлөлд бие дааж нэр дэвшүүлэх эрх олгохуйц хувьцааны багцыг эзэмшдэггүй байх;

3.2.8.өөрөө, эсхүл эхнэр, нөхөр, эцэг, эх, хүүхэд, төрсөн ах, эгч, дүү болон тэдгээртэй нэгдмэл сонирхолтой этгээд нь сүүлийн 3 жилийн

хугацаанд тухайн компанид, эсхүл түүний хараат болон охин компанид эрх бүхий албан тушаал эрхэлж байгаагүй байх;

3.2.9.тодорхой албан тушаал эрхлэх буюу үйл ажиллагаа явуулах эрхийг нь шүүхийн шийдвэрээр хассан, Эрүүгийн хуульд заасан гэмт хэрэг үйлдэж шүүхээс ял шийтгүүлээгүй байх;

3.2.10.тухайн салбарын төрийн өмчит, эсхүл хувийн өмчийн хуулийн этгээдийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнээр ажиллаагүй байх.

3.3.Нэр дэвшүүлэх хороо тухайн компанийн үйл ажиллагааны чиглэл, цар хүрээ, онцлог нөхцөл байдлыг харгалзан хараат бус гишүүнд нэр дэвшигчид тавигдах мэргэжил, мэргэшил, боловсрол, ур чадвар, ажлын туршлагын талаарх тусгай шаардлагыг тодорхойлно.

Дөрөв.Нэр дэвшигчийн материал хүлээн авах, бүртгэх

4.1.Нэр дэвшигчээс доор дурдсан материалыг тогтоосон хугацаанд хүлээн авч бүртгэнэ:

4.1.1.төрийн албан хаагчийн анкет (Маягт №1);

4.1.2.боловсролын түвшинг тодорхойлсон баримт бичиг (диплом)-ийн эх хувийг нотариатаар гэрчлүүлсэн хувь (гадаадад их, дээд сургууль төгссөн бол баталгаат орчуулгын хамт);

4.1.3.мэргэшүүлэх сургалтад хамрагдсан бол гэрчлэх баримт бичиг;

4.1.4.иргэний үнэмлэхийн хуулбар;

4.1.5.ажилласан жилийг тооцох хөдөлмөрийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн лавлагаа;

4.1.6.цээж зураг, 2 хувь (4х3-ийн хэмжээтэй бөгөөд нэг ширхэг нь анкет дээр наагдсан байх);

4.1.7.урьд ажиллаж байсан 2-оос доошгүй байгууллагын эрх бүхий албан тушаалтны ажил байдлын тодорхойлолт;

4.1.8.өөрийн мэдлэг, ур чадвараа илэрхийлж, ажил байдлаа тодорхойлсон хүсэлт;

4.1.9.шүүхийн хүчин төгөлдөр шийдвэрээр ял шийтгүүлж байсан эсэх лавлагаа;

4.1.10.банк, санхүүгийн байгууллагын хугацаа хэтэрсэн өр төлбөргүй тухай лавлагаа;

4.1.11.холбогдох хууль тогтоомж, энэ журамд заасан нийтлэг шаардлагыг хангаж байгаагаа илэрхийлсэн баталгааны хуудас.

Тав.Сонгон шалгаруулалтын үйл ажиллагаа

5.1.Хууль, компанийн дүрэмд өөрөөр заагаагүй бол сонгон шалгаруулалтыг дараах 3 үе шаттай зохион байгуулна:

5.1.1.материалын бүрдэл шалгах;

5.1.2.нийтлэг болон тусгай шаардлагыг үнэлэх;

5.1.3.ярилцлага.

5.2.Сонгон шалгаруулалтад оролцох хүсэлт ирүүлсэн иргэний материалын бүрдэл, тухайн албан тушаалд тавигдах нийтлэг болон тусгай шаардлагад нийцэж байгаа эсэхийг үнэлэх замаар эхний хоёр шатны шалгаруулалт явагдана.

5.3.Материалын бүрдэл болон нийтлэг болон тусгай шаардлагыг үнэлэх үе шатанд хамгийн өндөр оноо авсан 5 хүртэлх нэр дэвшигчийг ярилцлагын шатанд оруулна.

5.4.Ярилцлагын шалгалтын дүнгээр хамгийн өндөр үнэлгээ авсан оролцогчийг Нэр дэвшүүлэх хороо тухайн компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн хуралд оруулна.

5.5.Сонгон шалгаруулалт явуулсан тухай хурлын тэмдэглэл, шийдвэрийг баталгаажуулж, төрийн өмчит компанийн удирдлагад хүргүүлснээр сонгон шалгаруулалтын үйл ажиллагаа дуусгавар болно.

5.6.Хараат бус гишүүнд нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулах Нэр дэвшүүлэх хорооны бүрэлдэхүүн, сонгон шалгаруулалтын үе шат бүрд өгсөн нэр дэвшигчийн үнэлгээний оноог тухайн компанийн цахим хуудсанд нээлттэй, ил тод байршуулна.

5.7.Энэ журмын 5.4-т заасны дагуу нэр дэвшүүлсэн иргэнийг хараат бус гишүүнээр томилж асуудлыг хууль, компанийн дүрэмд зааснаар хэрэгжүүлнэ.

Зургаа.Бусад зүйл

6.1.Сонгон шалгаруулалтын үйл ажиллагаанд аливаа эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтан хөндлөнгөөс нөлөөлөхийг хориглоно.

6.2.Сонгон шалгаруулалттай холбогдон гарах зардлыг тухайн төрийн өмчит компани хариуцна.

6.3.Сонгон шалгаруулалттай холбогдсон асуудлаар гарсан маргааныг Нэр дэвшүүлэх хороо холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд хянан шийдвэрлэнэ.

----oO----

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2023 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Дугаар 86

Улаанбаатар
хот

Нийтлэг журам батлах тухай

Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэг, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1 дэх заалтыг тус тус үндэслэн “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ын 6.4-т заасныг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1.“Төрийн өмчийн хуулийн этгээдийн ажлын байрны сул орон тоонд нээлттэй сонгон шалгаруулалт явуулах нийтлэг журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2.Нийтлэг журмыг хэрэгжүүлэн, төрийн өмчийн хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааны чиглэл, цар хүрээ, онцлогийг харгалзан мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангаж, зохих удирдамж, чиглэл өгч, хяналт тавьж ажиллахыг Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газар (Б.Цэнгэл)-т үүрэг болгосугай.

3.Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Засгийн газрын Хяналт хэрэгжүүлэх газар (Б.Баасандорж)-т үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА**

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

Засгийн газрын 2023 оны 03 дугаар
сарын 07-ны өдрийн 86 дугаар
тогтоолын хавсралт

**ТӨРИЙН ӨМЧИЙН ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН АЖЛЫН БАЙРНЫ
СУЛ ОРОН ТООНД НЭЭЛТТЭЙ СОНГОН ШАЛГАРУУЛАЛТ
ЯВУУЛАХ НИЙТЛЭГ ЖУРАМ**

Нэг.Нийтлэг үндэслэл

1.1.Энэ журмын зорилго нь төрийн өмчит, төрийн өмч давамгайлсан хуулийн этгээд (цаашид хамтад нь “хуулийн этгээд” гэх)-ийн ажлын байранд мэргэшсэн, чадварлаг хүний нөөцийг бүрдүүлэн ажиллуулж, хуулийн этгээдийн үйл ажиллагааны үр ашиг, засаглалыг сайжруулахад оршино.

1.2.Хуулийн этгээдийн ажлын байрны нээлттэй сонгон шалгаруулалт явуулахад Монгол Улсын Үндсэн хууль, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн тухай, Хөдөлмөрийн тухай, Компанийн тухай хууль болон холбогдох дүрэм, журмыг баримтална.

1.3.Хуулийн этгээд нь энэ нийтлэг журамд нийцүүлэн үйл ажиллагааны чиглэл, онцлог, цар хүрээг харгалзан ажлын байрны сул орон тоонд нээлттэй сонгон шалгаруулалт явуулах журмыг батална.

1.4.Хуулийн этгээдийн ажлын байрны сул орон тоог нээлттэй сонгон шалгаруулалт явуулах журмыг батлахад энэ нийтлэг журамд заасан сонгон шалгаруулалтын нийтлэг шаардлага, үе шатыг бүрэн тусгана.

1.5.Хуулийн этгээдийн ажлын байрны нээлттэй сонгон шалгаруулалт явуулахдаа хууль дээдлэх, ил тод, хараат бус байх, ашиг сонирхлоос ангид байх, шударга, эрх тэгш хандах болон нээлттэй өрсөлдөөний зарчмыг удирдлага болгоно.

Хоёр.Ажлын байрны чиг үүргийн шинжилгээ хийх

2.1.Хуулийн этгээдийн ажлын байрны сул орон тоонд сонгон шалгаруулалт зарлахаас өмнө дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

2.1.1.ажлын байранд чиг үүргийн шинжилгээ хийж, ажлын байр тус бүрийн хэрэгцээ, шаардлагыг тодорхойлох;

2.1.2.ажлын байрыг дараах хүрээнд ангилан тогтоох:

байр; 2.1.2.1.захиргаа, удирдлагын чиг үүрэг хэрэгжүүлэх ажлын

байр; 2.1.2.2.нарийн мэргэжлийн (инженер, техникийн) ажлын

2.1.2.3.үйлчилгээний чиг үүрэг хэрэгжүүлэх ажлын байр.

2.1.3.ажлын байрны тодорхойлолт (ажил үүргийн тодорхойлолт)-ыг батлах.

2.2.Ажлын байрны тодорхойлолтыг тухайн ажлын байрны чиг үүрэг, онцлог, түүнийг хэрэгжүүлэх ажилтанд тавих нийтлэг болон тусгай шаардлага (боловсрол, мэргэжил, мэргэшил, туршлага, ур чадвар), ажлын байрны нөхцөл зэргийг тусган батална.

2.3.Төрийн алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн иргэнийг зөвлөх чиг үүрэгтэйгээс бусад тохиолдолд энэ журмын 2.1-д заасан ажлын байрны сул орон тоонд авч ажиллуулахгүй.

Гурав.Сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулах

3.1.Ажлын байрны нээлттэй сонгон шалгаруулалт (цаашид “сонгон шалгаруулалт” гэх) зохион байгуулах шийдвэрийг хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх захирал гаргаж, сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулах чиг үүрэг бүхий Ажлын хэсгийг байгуулна.

3.2.Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд тухайн хуулийн этгээдийн холбогдох албан тушаалтан, ажилтан болон шаардлагатай тохиолдолд тухайн салбарын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоо, их, дээд сургуулийн төлөөллийг оролцуулж болно.

3.3.Ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд хувь хүний нэр хүнд, ёс зүйн хувьд тухайн хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлөхгүй, ашиг сонирхлын зөрчилгүй, мэдлэг, туршлагатай хувь хүн, албан тушаалтныг оруулна.

3.4.Ажлын хэсэг дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

3.4.1.сонгон шалгаруулалтын тов, үргэлжлэх хугацааг тогтоох;

3.4.2.сонгон шалгаруулалт явуулах хүрээг энэ журмын 2.1.2-т заасан ажлын байрны ангиллыг харгалзан тодорхойлох;

3.4.3.ажлын байранд тавигдах ерөнхий болон тусгай шаардлагыг энэ журмын 2.1.3-т заасан ажлын байрны тодорхойлолтын дагуу тогтоох;

3.4.4.сонгон шалгаруулалтын зарыг бэлтгэх, олон нийтэд хүргэх;

3.4.5.сонгон шалгаруулалтад ирүүлсэн баримт бичгийг бүртгэл үйлдэн хүлээн авах;

3.4.6.сонгон шалгаруулалтад бүртгүүлсэн баримт бичгийг хянах, шаардлагатай тохиолдолд сонгон шалгаруулалтад оролцогчоос нэмэлт баримт шаардах, холбогдох байгууллагаас лавлагаа гаргуулах;

3.4.7.сонгон шалгаруулалт явуулах үнэлгээний аргачлалыг тогтоох;

3.4.8.сонгон шалгаруулалтын дүнг нэгтгэж, тухайн хуулийн этгээдийн удирдлагад хүргүүлэх.

3.5.Ажлын хэсгийн дарга, гишүүн, нарийн бичгийн дарга бүр саналын эрхтэй байна.

3.6.Ажлын хэсэг сонгон шалгаруулалттай холбогдсон аливаа асуудлыг хурлаараа хэлэлцэн олонхын саналаар шийдвэрлэж, тэмдэглэл үйлдэнэ.

3.7.Ажлын хэсэг сонгон шалгаруулалт зохион байгуулахтай холбоотой асуудлаар хувьцаа эзэмшигчийн эрхийг хэрэгжүүлэгч, холбогдох төрийн байгууллагаас туслалцаа, дэмжлэг авч болно.

3.8.Сонгон шалгаруулалтын бүртгэлийг цахимаар хийх бөгөөд сонгон шалгаруулах ажиллагааг цахимаар, эсхүл танхимаар зохион байгуулах асуудлыг холбогдох журамд тодорхой тусгана.

Дөрөв.Сонгон шалгаруулалтыг мэдээлэх

4.1.Ажлын хэсэг энэ журмын 3.4.1-д заасан хугацаанд сонгон шалгаруулалт явуулах бөгөөд сонгон шалгаруулалтын зарыг 14-өөс доошгүй хоногийн өмнө тухайн хуулийн этгээдийн албан ёсны цахим хуудас болон 5-аас доошгүй хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр хүртээмжтэй байдлаар олон нийтэд мэдээлнэ.

4.2.Сонгон шалгаруулалтын зард дараах мэдээллийг тусгана:

4.2.1.сонгон шалгаруулалт явуулах огноо, үргэлжлэх хугацаа, бүрдүүлэх баримт бичгийн жагсаалт, түүнийг хүлээн авах газар, бүртгэх хугацаа;

4.2.2.ажлын байрны нэр, тавигдах ерөнхий болон тусгай шаардлага;

4.2.3.сонгон шалгаруулалтын үе шат;

4.2.4.сонгон шалгаруулалтын үр дүнг үнэлэх журам;

4.2.5.сонгон шалгаруулах Ажлын хэсгийн хаяг, харилцах утасны дугаар, сонгон шалгаруулалт явуулах байрны мэдээлэл.

4.3.Сонгон шалгаруулалтад оролцогчоос дараах нийтлэг баримт бичгийг цахимаар хүлээн авна:

4.3.1.төрийн албан хаагчийн анкет (Маягт №1);

4.3.2.боловсролын түвшинг тодорхойлсон баримт бичиг (диплом)-ийн эх хувийг нотариатаар гэрчлүүлсэн хувь (гадаадад их, дээд сургууль төгссөн бол баталгаат орчуулгын хамт);

4.3.3.тухайн албан тушаалд томилогдох хүсэлт (өөрийн мэдлэг, ур чадвараа илэрхийлсэн байх);

4.3.4.иргэний үнэмлэхийн хуулбар;

4.3.5.нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөлтийн лавлагаа;

4.3.6.4x3-ийн хэмжээтэй 2 хувь цээж зураг.

4.4.Тухайн ажлын байрны чиг үүрэгтэй холбогдуулан мэргэшсэн байдал, ажлын туршлага болон бусад тусгай шаардлагыг нотлох баримт бичиг, урьд ажиллаж байсан байгууллагын тодорхойлолт зэргийг бүрдүүлэх материалд тусгаж болно.

Тав.Сонгон шалгаруулалтын үе шат

5.1.Сонгон шалгаруулалт дараах үе шаттай байна:

5.1.1.баримт бичгийг хянах;

5.1.2.тестийн шалгалт;

5.1.3.ярилцлагын шалгалт;

5.1.4.сонгон шалгаруулалтын дүнг гаргах.

5.2.Сонгон шалгаруулалтын үе шат бүрийг оноогоор үнэлэх бөгөөд үнэлгээг холбогдох журамд тодорхой тусгана.

Зургаа.Баримт бичгийг хянах үе шат

6.1.Баримт бичгийг хянаж, бүрдэл, шаардлагыг шалгах үе шат нь оролцогчийг тухайн ажлын байрны шаардлагыг хангах эсэхийг тодорхойлоход чиглэнэ.

6.2.Энэ журмын 6.1-д заасан үе шатанд Ажлын хэсэг оролцогчдын цахим системээр илгээсэн баримт бичгийг хянан үзэж, үнэлнэ.

6.3.Баримт бичгийг хянаж, бүрдэл, шаардлагыг шалгах үе шатны үнэлгээг хангасан оролцогчийг дараагийн шатны шалгалтад оролцуулна.

6.4.Ажлын хэсэг баримт бичгийг хянах, бүрдэл, шаардлагыг шалгах үе шатны оноогоор хасагдсан оролцогчид үндэслэл, тайлбар бүхий хариу өгнө.

Долоо.Тестийн шалгалтын үе шат

7.1.Тестийн шалгалт нь оролцогчийн мэдлэгийн түвшин, асуудлыг шийдвэрлэх чадварыг тогтооход чиглэнэ.

7.2.Тестийн шалгалтыг зохион байгуулах хэлбэр, хэрэв цахимаар зохион байгуулах бол ашиглах цахим систем, үргэлжлэх хугацаа, тестийн агуулга, шалгалт авах нарийвчилсан дэг, тестийн шалгалтын үнэлгээний талаар холбогдох журамд тодорхой тусгана.

7.3.Тестийн шалгалт нь дараах нийтлэг агуулгатай байна:

7.3.1.ерөнхий мэдлэг (хууль, эрх зүйн болон бусад мэдлэг);

7.3.2.дүн шинжилгээ хийх чадвар (сэтгэхүйн чадамж болон бусад ур чадвар).

7.4.Тухайн ажлын байранд нарийн мэргэжил шаардах тохиолдолд гүйцэтгэх чиг үүрэг, онцлогт нь тохирсон тестийг тусгайлан боловсруулах ба тестийн шалгалтыг эрх бүхий өөр байгууллагын системээр дамжуулан авч болно.

7.5.Тестийн шалгалтын босго онооны үнэлгээг хангасан оролцогчийг дараагийн шатны шалгалтад оролцуулна.

Найм.Ярилцлагын шалгалтын үе шат

8.1.Ярилцлагын шалгалт нь оролцогчийн харилцаа, хандлагыг тодорхойлж, зан байдал, хандлагын хувьд байгууллагын соёлд нийцэх эсэх, тухайн ажлын байрны онцлогт тохирох эсэхийг тогтооход чиглэнэ.

8.2.Ярилцлага зохион байгуулах дэд ажлын хэсэг байгуулах, ярилцлагын дэг, ярилцлагын сэдвийн агуулга, үнэлгээний талаар холбогдох журамд тодорхой тусгана.

8.3.Ярилцлагын шалгалтыг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн аргачлалын дагуу зохион байгуулах талаар холбогдох журамд тусгаж болно.

Ес.Сонгон шалгаруулалтын дүнг гаргах үе шат

9.1.Ажлын хэсэг сонгон шалгаруулалтын үе шат бүрийн нийлбэр оноогоор хамгийн өндөр үнэлгээ авсан 3 оролцогчийг ажлын байр бүрээр эрэмбэлэн жагсааж, тухайн оролцогчийн холбогдох баримт, мэдээллийг хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх захиралд хүргүүлнэ.

9.2.Гүйцэтгэх захирал нь энэ журмын 9.1-д заасан жагсаалтаас тухайн ажлын байрны тусгай шаардлагыг хамгийн сайн хангасан нэг оролцогчийг сонгож, зохих ажлын байранд томилох асуудлыг зохих журмын дагуу хэрэгжүүлнэ.

9.3.Ажлын хэсэг, сонгон шалгаруулалт явуулсан тухай хурлын тэмдэглэл, шийдвэрийг баталгаажуулж, тухайн хуулийн этгээдийн удирдлагад хүргүүлснээр сонгон шалгаруулалтын үйл ажиллагаа дуусгавар болно.

Арав.Бусад зүйл

10.1.Сонгон шалгаруулалтын үйл ажиллагаанд аливаа байгууллага, албан тушаалтан, эрх бүхий этгээдийн зүгээс нөлөө үзүүлэхийг хориглоно.

10.2.Сонгон шалгаруулалттай холбогдон гарах зардлыг тухайн хуулийн этгээд хариуцан жил бүр төсөвтөө тусгасан байна.

10.3.Сонгон шалгаруулалттай холбогдсон асуудлаар гаргасан маргааныг холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд шийдвэрлэнэ.

----oO----

МОНГОЛ УЛСЫН ОЛОН УЛСЫН ГЭРЭЭ

“АЙМАГ, СУМЫН БҮСЧИЛСЭН НОГООН ХӨГЖЛИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ХӨТӨЛБӨР”-ИЙН САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР

Талууд Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк (цаашид “АХБ” гэх) хооронд Санхүүжилтийн ерөнхий хэлэлцээр (цаашид “СЕХ” гэх)-ийг []-ны өдөр байгуулав.

Олон шатлалт санхүүжилтийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр Монгол Улс нь энэхүү хэлэлцээрийн Хуваарь 1-д тодорхойлсон Аймаг, сумын бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг тууштай дэмжиж, хэрэгжүүлнэ.

Аймаг, сумын бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг 2023-2033 оны хооронд нийт 735,000,000 ам.доллартой тэнцэх санхүүжилтээр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Олон шатлалт санхүүжилтийн хөтөлбөр Олон шатлалт санхүүжилтийн хөтөлбөр (ОШСХ)-ийн зорилго нь Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт нийцсэн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг санхүүжүүлэх бөгөөд Хуваарь 4-т¹ заасан нөхцөлүүдийг хангасан, мөн энэхүү СЕХ-ийн хүрээнд тодорхойлсон ойлголтуудад нийцсэн байна. Үүнд:

- (i) Уур амьсгалын өөрчлөлтөд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч бага ялгаруулдаг, хүн ам суурьших сонирхолтой аймаг болон сумын төвүүдийг хөгжүүлэх;
- (ii) Уур амьсгалын өөрчлөлтөд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн өндөр шингээлттэй, тогтвортой бэлчээр болон хөдөө аж ахуйн менежментийг хэрэгжүүлэх;
- (iii) Нүүрстөрөгч бага ялгаруулдаг, уур амьсгалд тэсвэртэй малын болон агро-бизнесийн өртгийн сүлжээг бий болгох хүртээмжтэй санхүүжилт (санхүүгийн зуучлалын зээлийн бүрэлдэхүүн хэсэг); мөн
- (iv) Нүүрстөрөгч бага ялгаруулдаг, уур амьсгалд тэсвэртэй агро бүс нутгийн хөгжлийг хангах институтийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх.

¹ Үүнд Эдийн засаг, хөгжлийн яамнаас томъёолсон хөдөө аж ахуйн логистик, ханган нийлүүлэлтийн төвүүд, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийн кластерын загвар болоод зорилтот байршлуудтай хөтөлбөрийг уялдуулах ажил багтсан болно.

Энэхүү СЕХ байгуулснаар АХБ нь аливаа санхүүжилт олгох хууль, эрх зүйн үүрэг хүлээх үндэслэл болохгүй. АХБ нь Монгол Улсын гаргасан санхүүжилтийн аливаа хүсэлтээс татгалзах, Хөтөлбөрийн ашиглагдаагүй хөрөнгийг цуцлах, Хөтөлбөрийн хүрээнд үе шатны санхүүжилт хүсэх Монгол Улсын эрхийг цуцлах эрхтэй. Тус хөтөлбөрийн эх үүсвэрийг энэхүү СЕХ-т туссан ерөнхий нөхцөл болон ойлголцлын хүрээнд хэрэгжиж байгаа тохиолдолд АХБ-аас олон шатлалт санхүүжилтийг олгож болно.

Энэхүү СЕХ байгуулснаар Монгол Улс нь санхүүжилт хүсэх хууль, эрх зүйн үүрэг хүлээх үндэслэл болохгүй. Монгол Улс нь Хөтөлбөрийн хүрээнд санхүүжилт хүсэхгүй байх эрхтэй. Түүнчлэн, Монгол Улс нь Хөтөлбөрийн хүрээнд хуваарилсан аливаа хөрөнгийг хэдийд ч буцаах эрхтэй.

Монгол Улс болон АХБ нь Хөтөлбөрийн хүрээнд ашиглагдаагүй аливаа хөрөнгийг цуцлах, тус тусын эрхээ хэрэгжүүлж болно. АХБ нь санхүүжилтийн хүсэлтэд татгалзах эрхээ нөгөө талд бичгээр мэдэгдэл өгөх замаар хэрэгжүүлж болно. Бичгээр өгсөн мэдэгдэлд хүсэлтийг цуцлах эсхүл татгалзах болсон үндэслэлээ тайлбарлах бөгөөд татгалзсан өдрийг тодорхой тусгасан байна. АХБ нь АХБ-ны бодлого, эсхүл СЕХ-т заасан нөхцөл журмыг зөрчсөн, санхүүжилтийн хүсэлтийг хугацаандаа гаргаагүй эсхүл хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн хэрэгжилт саатсан тохиолдолд Хөтөлбөрийг цуцлах, эсхүл санхүүжилтийн хүсэлтэд татгалзаж болно.

Санхүүжилтийн төлөвлөгөө

Аймаг, сумын бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн санхүүжилтийн төлөвлөгөөний хураангуйг доор үзүүлэв.

Санхүүжилтийн төлөвлөгөөний хураангуй
(\\$)

Санхүүжилтийн эх үүсвэр	Нийт сая төг	Нийт дүн (%)
1. Азийн хөгжлийн банк		
(i) ЭХЭҮ (энгийн зээл)	135.0	18.4
(ii) ЕХЭҮ (хөнгөлөлттэй зээл)	135.0	18.4
(iii) Тусгай сангийн ЭҮ (АХС-ийн буцалтгүй тусламж)	3.0	0.4
2. Уур амьсгалын ногоон сан (буцалтгүй тусламж) ^a	45.0	6.1
3. Уур амьсгалын ногоон сан (зээл) ^a	130.0	17.7
4. Европын хөрөнгө оруулалтын банк (буцалтгүй тусламж) ^b	30.0	4.1
5. Европын хөрөнгө оруулалтын банк (зээл) ^b	150.0	20.4
6. Монгол Улсын Засгийн газар	75.3	10.2
7. Ашиг шим хүртэгчид	6.7	0.9
8. МУХБ/Арилжааны банкнууд/Хувийн хэвшил	25.0	3.4
Нийт хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр	735.0	100.0

АХС = Азийн Хөгжлийн Сан, ЭХЭҮ = Энгийн хөрөнгийн эх үүсвэр.

^a Азийн хөгжлийн банк захиран зарцуулна.

^b Зэрэгцээ хамтарсан санхүүжилт, Азийн хөгжлийн банкаас удирдан хэрэгжүүлэхгүй.

Эх сурвалж: Азийн хөгжлийн банкны тооцоолол.

Санхүүжилтийн нөхцөл

АХБ нь зээл, буцалтгүй тусламж болон хамтын санхүүжилтийн хөрөнгөөр Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг санхүүжүүлнэ, бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь санхүүжилт хүлээн авахад бэлэн болсон тохиолдолд мөн Монгол Улс доор дурдсан ойлголцлуудтай нийцсэн тохиолдолд хамтын санхүүжилтийг гаргана. Зээл, буцалтгүй тусламж болон хамтын санхүүжилт нэг үе шат бүрийг бүрдүүлнэ.

Үе шат бүр өмнөх болон дараагийн үе шатуудаас өөр санхүүгийн нөхцөлүүдээр санхүүжигдэж болно. Санхүүжилтийн нөхцөлүүд нь үе шатыг хэрэгжүүлэх хууль зүйн баримт бичгүүдэд гарын үсэг зурахаас өмнө хүчин төгөлдөр байсан төсөл, капиталын зах зээлийн нөхцөл болон АХБ-ны санхүүжилтийн бодлогоос шалтгаална.

Үе шат бүр дараалан, эсхүл нэгэн зэрэг олгож болох бөгөөд зарим үед давхцуулж болно.

Хөтөлбөрт хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны шимтгэл оногдуулахгүй. Хураамжийг зөвхөн АХБ-аас зээлийн хэлбэрээр олгосон бодит санхүүжилтэд ноогдуулна. Үе шатны санхүүжилт олгох үед хүчин төгөлдөр байсан АХБ-ны хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны шимтгэлийн журам үе шат бүрд үйлчилнэ.

Санхүүжилтийн хэмжээ

Хөтөлбөрөөс олгох АХБ-ны санхүүжилтийн дээд хэмжээ 448 сая ам.доллар байна. АХБ-ны энгийн хөрөнгийн эх үүсвэр, АХБ-ны Тусгай Сангийн эх үүсвэр (Азийн хөгжлийн сан), болон АХБ-ны удирдан зарцуулах эрхтэй УАНС-ийн эх үүсвэр бүхий зээл, буцалтгүй тусламжийн холимог байх бөгөөд дараах байдлаар зохицуулна. Үүнд:

АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр: 135 сая ам.доллар (энгийн зээл)

АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр: 135 сая ам. доллар (хөнгөлөлттэй зээл)

АХБ-ны Тусгай Сангийн эх үүсвэр (Азийн хөгжлийн сан): 3 сая ам.доллар (буцалтгүй тусламж)

УАНС-ийн зээл: 130 сая ам.доллар

УАНС-ийн буцалтгүй тусламж: 45 сая ам.доллар тус тус хамаарна.

Европын хөрөнгө оруулалтын банк (ЕХОБ)-ны хамтарсан санхүүжилт (АХБ-аас захиран зарцуулахгүй) 150 сая ам.доллартой тэнцэх зээл, 30 сая ам.доллартой тэнцэх буцалтгүй тусламж байна.²

Хүчинтэй хугацаа

Хөтөлбөрийн ашиглалтын сүүлийн хугацаа 2033 оны 3-р сарын 22-ны өдөр байна. Сүүлчийн үе шат нь 2028 оны 1-р сараас хэтрэхгүйгээр байгуулсан байх.

Нөхцөл болон болзол

Монгол Улс үе шат бүрийн зардлыг Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт туссаны дагуу санхүүжүүлнэ, мөн Санхүүжилтийн ерөнхий хэлэлцээрт заасан нөхцөлүүдийн дагуу байна.

² Европын холбооны Азийн хөрөнгө оруулалтын сангийн буцалтгүй тусламжийг Европын хөрөнгө оруулалтын банк хариуцдаг.

Хэрэгжилт

Хэрэгжүүлэгч байгууллага нь Эдийн засаг, хөгжлийн яам байна. Хэрэгжүүлэгч байгууллага нь энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 1-д заасан зарчим, үе шатыг хэрэгжүүлэх хууль зүйн хэлэлцээрт туссаны дагуу Барилга, хот байгуулалтын яам (БХБЯ), Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам (ХХААХҮЯ), Монгол Улсын Хөгжлийн банк.

**Үечилсэн
санхүүжилтийн
хүсэлт**

Монгол Улс Үечилсэн санхүүжилтийн хүсэлт (ҮСХ)-ээр Хөтөлбөрийн хүрээнд Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг болон бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг санхүүжүүлэх зорилгоор зээл, буцалтгүй тусламж болон хамтын санхүүжилтийг хүсэх болон АХБ зөвшөөрөх боломжтой. ҮСХ бүрийг Монгол Улс хүргүүлнэ. Монгол Улс ЭЗХЯ-нд, ЭЗХЯ цааш МУХБ-нд ҮСХ-ийн дагуу болон олон шатлалт санхүүжилтийн хууль зүйн хэлэлцээрийн дагуу санхүүжилтийг олгоно.

Олон шатлалт санхүүжилтийн хэмжээ 100 сая ам.доллартой тэнцэх хэмжээнээс багагүй байна. АХБ нь ҮСХ-ийг хянаж, шаардлага хангасан гэж үзвэл холбогдох хуулийн хэлэлцээрийг бэлтгэнэ.

ҮСХ-ийн хүрээнд санхүүжилт авах бүрэлдэхүүн нь Хуваарь 4-т заасан сонгон шалгаруулалтын шалгуур хангасан, зохих магадлал судалгаа хийгдсэн, холбогдох хамгааллын болон итгэлцлийн ерөнхий хүрээ, бусад баримт бичигтэй нийцсэн байх шаардлагатай. Хөтөлбөр нь энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 3-т заасан ерөнхий хүрээ, ЭЗХЯ, БХБЯ, ХХААХҮЯ, МУХБ болон АХБ харилцан тохиролцсон Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх гарын авлагын дагуу хэрэгжүүлнэ.

Монгол Улсаас өөрөөр мэдэгдээгүй бол Сангийн сайдыг ҮСХ-т гарын үсэг зурах эрхтэй Монгол Улсын итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч гэж үзнэ.

**Хэрэгжилтийн
ерөнхий
хүрээний журам**

Санг энэхүү хэлэлцээрийн Хуваарь 3-т заасан ерөнхий хүрээний дагуу хэрэгжүүлнэ. Хөтөлбөрийн нөөцөөс санхүүжилт хийгдэх үе шатууд нь дараах журам, нөхцөлийг хангана. Үүнд:

	(i) Монгол Улс нь ҮСХ-ийг хүргүүлэхээс өмнө АХБ-нд урьдчилан мэдэгдэнэ. (ii) Монгол Улс нь АХБ-тай харилцан тохиролцсон загварын ҮСХ-ийг хүргүүлнэ. (iii) АХБ нь санхүүжилтийн аливаа олон шатлалт санхүүжилтийн хууль зүйн хэлэлцээр дээр хэлэлцээ хийх болон хэрэгжүүлэхээс өөрийн үзэмжээр татгалзаж болно. (iv) Хэрэв АХБ нь ҮСХ-ийг зөвшөөрч буйгаа баталгаажуулбал талууд хэлэлцээ хийж, хэлэлцээр байгуулна.
ҮСХ-ийн мэдээлэл	ҮСХ нь тохиролцсон загварын дагуу бэлтгэгдэж дараах мэдээллийг агуулна. Үүнд: (i) Зээл, буцалтгүй тусламж, эсхүл хамтын санхүүжилтийн хэмжээ; (ii) Санхүүжүүлэх бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн танилцуулга; (iii) Зардлын тооцоо ба санхүүжүүлэх төлөвлөгөө; (iv) Тухайн бүрэлдэхүүн хэсгийн тусгайлсан зохицуулалтууд; (v) Энэхүү хэлэлцээр хүчин төгөлдөр хэвээр бөгөөд түүнийг үргэлжлүүлэн мөрдөж буй талаарх баталгаа; (vi) Өмнөх Зээлийн хэлэлцээр болон Хөтөлбөрийн хэлэлцээрийн (хэрэв хамааралтай бол) заалтуудыг мөрдөж буй талаарх баталгаа; болон (vii) Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх гарын авлагын дагуу шаардагдах, эсхүл АХБ-ны үндэслэлтэйгээр хүсэж болох бусад мэдээлэл.
Хамгаалал	Хөтөлбөрийн хөрөнгийг захиран хэрэгжүүлэх явцад дагаж мөрдөх Хамгааллын хүрээг Хуваарь 5-д тусгасан болно. Тухайн олон шатлалт санхүүжилтэд гарын үсэг зурсан өдөр хүчин төгөлдөр үйлчилж буй АХБ-ны Хамгааллын бодлогыг мөрдөж, энэ нь тухайн олон шатлалт санхүүжилтийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй бүрэлдэхүүн хэсэгт хамаарна.

Худалдан авах ажиллагаа	Сангийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх бүх ажил, бараа, үйлчилгээг АХБ-ны Худалдан авах ажиллагааны бодлого (2017 онд батлагдсан бөгөөд түүнд орох нэмэлт, өөрчлөлтийн хамт)-ын дагуу худалдаж авна.
Зөвлөх үйлчилгээ	Сангийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх аливаа зөвлөх үйлчилгээг АХБ-ны зээлдэгчдэд зориулсан Худалдан авах ажиллагааны журам (2017 онд батлагдсан бөгөөд түүнд орох нэмэлт, өөрчлөлтийн хамт)-ын дагуу худалдаж авна.
Урьдчилан гэрээ байгуулах, нөхөн санхүүжилт	АХБ нь зохих хүсэлтийг үндэслэн бодлого, журмын дагуу үе шат бүрийн хүрээнд зээлийн хэлэлцээр хүчин төгөлдөр болохоос өмнөх 12 сарын хугацаанд зээлийн дүнгийн 20 хүртэлх хувьтай тэнцэх төслийн хүрээнд гарсан зөвшөөрөгдөх бараа, ажил болон үйлчилгээтэй холбоотой зардлыг (i) урьдчилан гэрээлэх; мөн (ii) зээлийн данснаас зарлагдан нөхөн санхүүжүүлэхийг тус тус зөвшөөрч болно. Урьдчилан гэрээ байгуулах болон/эсвэл нөхөн санхүүжилтийг батлах нь АХБ-аас холбогдох төслийг санхүүжүүлэх үүрэг хүлээхгүй болохыг Монгол Улс хүлээн зөвшөөрч байна.
Зарцуулалт	Хөтөлбөрийн нөөцөөс санхүүжих аливаа үе шатны ашиглалтын сүүлийн өдөр нь 2032 оны 11 дүгээр сарын 25, эсхүл түүнээс өмнө байна. Үе шат бүрийн санхүүжилтийг АХБ-ны <i>Зээлийн зарцуулалтын гарын авлага</i> (2017 онд батлагдсан бөгөөд түүнд оруулах нэмэлт, өөрчлөлтийн хамт)-ын нөхцөлийн дагуу зарцуулна.
Хяналт шинжилгээ, үнэлгээ ба тайлагнах тогтолцоо	Хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн менежментийн систем (ХГМС)-ийн шалгуур үзүүлэлтүүд, тэдгээрийн хамаарал, хяналт-шинжилгээний байдлын талаар хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцад гүйцэтгэгч, хэрэгжүүлэгч байгууллагууд, хөтөлбөрийн ашиг шим хүртэгчидтэй ярилцаж, зөвлөлдөнө. Хөтөлбөр боловсруулах явцад бүтээгдэхүүн ба үр дүнгийн үзүүлэлтүүдийн түвшинд цуглуулсан суурь дата, мэдээллийг ТХН бэлтгэх улирал, жилийн ажлын явцын тайлан, АХБ-ны томилгоот ажил бүрийн дараа шинэчилж, мэдээлнэ. Жилийн тайлан нь АХБ-ны хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн тайлангийн системийг шинэчлэхэд шаардлагатай мэдээллийг өгөх болно.

Хөтөлбөр хэрэгжиж эхлэх үед ТХН нь төсөл 1-ийн зөвлөх үйлчилгээний дэмжлэгтэйгээр бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн орц, гарцын талаар системтэйгээр мэдээлэл бий болгож, нэгдсэн ХГМС-ийн журмыг боловсруулж, хөтөлбөрийн нөлөө ба үр дүнг хэмжихэд ашиглах шалгуур үзүүлэлтийг боловсруулна. Хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийг хянах, тайлагнах ажлыг ТХН хариуцах болно. Гүйцэтгэлийн хяналт тавих үндэс нь хөтөлбөрийн нөлөөлөл, үр дүн, үр дүнгийн гүйцэтгэлийн зорилтыг тодорхойлсон хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний хүрээ (ХШХ) ба УАНС-ийн санхүүжилтийн саналын логик хүрээ байх болно. ХШХ болон УАНС-ийн санхүүжилтийн саналын логик хүрээнд тодорхойлогдсон эх сурвалжаас мэдээлэл цуглуулснаар ТХН нь хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн талаар жил бүр тайлагнах болно. Тайлангийн тодорхой шаардлагыг АХБ ба Засгийн газар хоорондын төсөл тус бүрийн гэрээнд тусгана. ЭЗХЯ нь мэдээлэл цуглуулах, шалгуур үзүүлэлтийг тооцоолох, үр дүнд дүн шинжилгээ хийх, хөтөлбөрийн төлөвлөсөн бүтээгдэхүүн, үр дүнд хэр хүрч байгаа талаар мөн хөтөлбөрийн ерөнхий үр нөлөөг тодорхойлсон товч тайлан гаргах болно. Үүний зэрэгцээ хөтөлбөрийн нөлөөллийг хэмжихэд ашиглах нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчны харилцан тохиролцсон үзүүлэлтүүдийг улам сайжруулах болно. ТХН нь (i) хөтөлбөр хэрэгжиж эхлэх үед ХГМС-ийн хүрээг сайжруулж нэгтгэх; (ii) зорилтот түвшинд хүрэх боломжтой эсэхийг баталгаажуулах; (iii) баримтжуулах, хянах, тайлагнах зохицуулалтыг боловсруулах; мөн (iv) хөтөлбөр хэрэгжиж эхэлснээс хойш 6 сараас доошгүй хугацаанд систем, журам нэвтрүүлнэ. Хуваарь 2-т хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үр дүнг харьцуулан үнэлэхээр тогтоосон сангийн ХШХ-г харуулав.

Үүрэг амлалт

Монгол Улсын хүлээх үүрэг, амлалтыг Хуваарь 6-д тусгасан болно.

Нэмэлт, өөрчлөлт

Энэхүү СЕХ-т нь Сангийн яамаар төлөөлүүлсэн Монгол Улс болон АХБ-ны зөвшилцлөөр нэмэлт, өөрчлөлт хийх боломжтой.

МОНГОЛ УЛС

АЗИЙН ХӨГЖЛИЙН БАНК

Гарын үсэг: _____

Гарын үсэг: _____

ХУВААРЬ 1

ОЛОН ШАТЛАЛТ САНХҮҮЖИЛТИЙН САНГИЙН БҮРДЭЛ ХЭСГҮҮД

А. Замын зураглал

1. Монгол Улс 1990 онд төвлөрсөн төлөвлөгөөт эдийн засгаас зах зээлийн эдийн засагт шилжих шилжилтийн үетэй нүүр тулсан. Ингэснээр *аймаг* болон *сумын* төвүүд нь эдийн засгийн үйл ажиллагааны татах төвийн үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй болсон¹. Зөвхөн тооноос хамаардаг үнийн бага ялгавартай, чанарыг эрэлхийлэх хөшүүргийн дутагдалтай болсноор үүдэлтэйгээр малын гаралтай бүтээгдэхүүний чанар, мал аж ахуйн нийлүүлэлтийн сүлжээ муудсан. (i) малын үнэ цэн бага, (ii) мал эмнэлгийн үйлчилгээ муугаас үүдэлтэй мал илүүтэй өвчлөх болсон, (iii) ялангуяа 2000-2001 он, 2010 онд тохиосон *зуд* (ган гачигтай зуны дараах өвлийн хүндрэл)-аас үүдэлтэй их хэмжээний малын хорогдол зэргээс шалтгаалан малчид олноороо хот суурин газар бараадах болсон.² Хот, суурин газрын шингээх чадвараас давсан тооны айл өрх Улаанбаатар хот, *аймгийн төвүүдийн* захад шинээр суурьшиж, улмаар төлөвлөлт зохион байгуулалтгүйгээр хорооллыг бий болгосон нь Улаанбаатарын хүн амын 60 орчим хувь, *аймгийн төвүүдийн* хүн ам 70 гаруй хувийг эзэлж байна.³ 2020 онд хот-хөдөөгийн суурьшлын харьцаа тус улсын 3.3 сая хүн амд 70:30-тай болсон байна. Үүнээс үүдэн ашиглалтын нас хэтэрсэн хотын систем муудаж, Монголын өсөн нэмэгдэж буй хотын хүн амын өнөөгийн болон ирээдүйд бий болох хэрэгцээг хангахад хүчин чадал дутах хэмжээнд очсон.⁴ Нийт 1.6 сая хүн амтай Улаанбаатар хот нь хотын хүн амын 69 орчим хувийг,

¹ *Аймгийн төв* нь *аймгийн* нийслэл. Дархан, Эрдэнэтээс бусад (тус бүрдээ 80,000 орчим хүн амтай) *аймгийн төвүүдийн* хүн ам нь 15,000-40,000 хооронд хэлбэлзэж байна. *Сумын төв* гэж тухайн *сумын* гол тосгоныг хэлнэ. Сум дундын төв гэж тухайн аймаг дахь стратеги, эдийн засгийн ач холбогдол бүхий 2000-10000 хүн амтай сумын төвүүдийг хэлнэ.

² Өмнөх *зуднаар* ихээхэн хэмжээний малын хорогдол амсаж ирсэн нь малчдын эмзэг байдал, улсын хэмжээнд малын тоо толгойд томоохон нөлөөл үзүүлж буйг харуулж байна. 2000–2001 оны *зуднаар* улсын хэмжээнд нийт малын 25% хорогдсон. 1999-2003 оны хооронд өвөлжилт хүндэрснээс амьжиргаагаа алдсан 180,000 малчид Улаанбаатар хот руу шилжин суурьшсан гэсэн тооцоо гарчээ.

³ *Гэр* хороолол гэж гол төлөв зохион байгуулалтгүй хашаа, тэдгээрийн шороон замаас бүрдэх бага, дунд орлоготой өрхүүдийн сууриныг хэлнэ. Эдгээр иргэд хашаандаа байшин болон гэрт амьдрах бөгөөд тэдгээр нь дулаалга муутай, ялангуяа өвлийн улиралд нүүрстөрөгчийн давхар ислийн ялгаруулалт, агаарын бохирдлын эх үүсвэр болсон үр ашиггүй нүүрсний зуухаар галладаг.

⁴ *Аймаг* болон *сумын төвүүдэд* хот суурин газрын үйлчилгээний эрэлт, нийлүүлэлтийн зөрүүг ихэвчлэн (i) нүүрсэнд суурилсан төвлөрсөн халаалт, бохир ус цэвэрлэх систем, усан хангамжийн үйлчилгээний хүчин чадал дутагдалтай; (ii) ус зайлуулах хоолой, үерээс хамгаалах дэд бүтцийн дутагдалтай; (iii) ашиглалт, засвар үйлчилгээ (АЗУ)-нд хангалттай хөрөнгө хуваарилдаггүй; (iv) дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг хязгаарлаж буй эдийн засгийн зогсонги байдал; (v) орон нутгийн бизнес эрхлэгчдийн өсөлтийг дэмжих зорилгоор эдийн засаг, хот суурин газрын зохих үйлчилгээ бүхий эдийн засгийн бүс, хөдөө аж ахуйн аж үйлдвэрийн парк байхгүй; (vi) хатуу хог хаягдлын менежментийн дутагдалтай; (vii) ахуйн болон үйлдвэрийн зохих бохир ус цэвэрлэх байгууламж байхгүй; (viii) ялангуяа *сумын төвүүдэд* олон нийтийн барилга байгууламж (боловсрол, төрийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээний) хүчин чадлаа дийлэхгүй, муудсан; (ix) орлогод нийцсэн орон сууцаар хангах боломж хомс зэргээс харж болно.

дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 63 хувийг эзэлж байна. Нийслэл хотын хүн ам зүй, эдийн засагт үзүүлэх жин нь тус улсад газар нутгийн эрс тэнцвэргүй байдал үүссэн болохыг харуулж байна.

2. Малчид (ялангуяа зудаас үүдэлтэй) малын хорогдох эрсдэлээ тооцоолж, мал сүргийн тоо толгойг нэмэгдүүлэхээс гадна бэлчээрийн зохицуулалт байхгүй, ямааны эзлэх хувь нэмэгдэж сүргийн бүтцэд тэнцвэргүй байдал үүссэн, мөн бэлчээрийн менежментийн зохисгүй дадал бий болсон нь Монгол орны бэлчээрт ноцтой аюул учруулж байна.⁵ Бэлчээрийн даац дунджаар 22.6%-иар давсан бөгөөд үүнээс болж бэлчээрийн талбайн 70 орчим хувь нь доройтжээ.⁶ Үүнээс үүдэн малын шим буурч, малчид уур амьсгалын өөрчлөлт, малын өвчинд улам өртөмтгий болж, улмаар мах, ноос, мал аж ахуйн бусад бүтээгдэхүүний чанар улам бүр доройтохын хэрээр малчдын багассан орлогоо малын тоо толгойг нэмэгдүүлэх замаар нөхөж байна.⁷ Энэхүү сөрөг эргэх тойрог нь малын тоо толгойг хяналтгүй, хэт ихээр нэмэгдэхэд хүргэсэн. 1970-1990 онд малын тоо толгой 20-25 сая байсан бол 2017 онд 60 сая, 2018 онд 66 сая толгойд хүрсэн.⁸ Зогсолтгүй явагдаж буй бэлчээрийн доройтол нь газрын гадарга ба газар доорх биомассын хэмжээг эрс багасгасан, хөрсний нүүрстөрөгч байх хэмжээнээсээ хамаагүй буурахад хүргэж байна. Бэлчээрийн менежментийг сайжруулснаар уур амьсгалын нөлөөллийг ихээхэн бууруулах боломжтой юм. Хөрсний нүүрстөрөгч шингээлтийн арга хэмжээ авснаар ирэх 20 жилийн хугацаанд Монгол Улсад 440 гаруй сая тонн нүүрстөрөгчийн давхар исэлтэй тэнцэх ($\text{tCO}_2 \text{ e}$) нөлөөг үзүүлэх юм.⁹

3. Жижиг, дунд үйлдвэрийн хөгжил сул болох нь. Зээлийн хүү өндөр, хугацаа богино, барьцааны хөрөнгийн шаардлага өндөр, ялангуяа үл хөдлөх хөрөнгө хатуу шаарддаг, захиргааны журам хэт төвөгтэй, мөн зээлдэгч ЖДҮ-ийн санхүүгийн мэдлэг бага байгаа нь жижиг, дунд үйлдвэр (ЖДҮ)-ийн хөгжих боломжийг хязгаарлаж байна.¹⁰ Алслагдсан аймгийн

⁵ Ямаа нь бэлчээрт нэн хөнөөлтэй боловч ноолуураас олох орлогоос үүдэн тоогоороо түргүүлж байна. Бэлчээрийн талбай нь нийт газар нутгийн 82 хувийг эзэлдэг Монголын хамгийн тэргэмэл ангиллын газар нутаг юм.

⁶ Монгол мал үндэсний хөтөлбөр (ММҮХ)-ийн талаарх Үндэсний статистикийн хороо (ҮСХ)-ны мэдээлэлд суурилсан. Баруун бүсийн мэдээллийг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам (ХХААХҮЯ)-ны боловсруулсан сумын түвшний дата багцад үндэслэсэн.

⁷ ҮСХ-ны мэдээллээс харахад таван малчин өрх тутмын хоёр нь ядууралд автсан байна. Хэрэв энэ янзаар үргэлжилбэл илүү олон малчин өрх ядууралд орж, үндэсний хэмжээнд хүнсний аюулгүй байдлыг сулруулж, бэлчээр цөлжихөд хүргэх болно.

⁸ Үүнтэй харьцуулахад 1970-1990 оны хооронд малын тоо толгой 20 саяас 25 сая хэлбэлзэж байсан. Монгол Улсын Үндэсний Статистикийн хорооны мал тооллогын мэдээлэл. Монгол Улсын Үндэсний статистикийн мэдээлэл (2021 оны 9-р сарын 3-ны байдлаар).

⁹ Нүүрстөрөгч шингээлтийн арга хэмжээ гэж нүүрстөрөгчийн давхар ислийг шингээж, хадгалах үйл явцыг хэлнэ. Үүнийг ашиглан агаар мандал дахь нүүрстөрөгчийн ислийн хэмжээг бууруулж, даян дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулахад хувь нэмэр оруулах юм.

¹⁰ 2019 оны 3-р сарын байдлаар ЖДҮ-ийн бизнесийн зээлийн дундаж хүү 17.7%, хувиараа бизнес эрхлэгчийн зээлийн дундаж хүү 19.7% байгаа нь Монголбанкны бодлогын 11.0%-ийн хүү, томоохон аж ахуй нэгжийн 13.0% -14.0%-ийн хүүтэй харьцуулахад хамаагүй өндөр байна. Банкнууд нийт тохиолдлын 99.7% хувьд зээлийн баталгаа болгож барьцаа хөрөнгө шаарддаг

ЖДҮ-т хотын болон эдийн засгийн зохих үйлчилгээ хангалтгүй байна. Орон нутгийн бизнес болон нийлүүлэлтийн сүлжээ нь санхүүгийн экосистем сул хөгжсөн, Улаанбаатар хотын агро-бизнесийн компаниудын давамгайл байдал, бизнес эрхлэх ур чадвар дутагдалтай, болон санхүүжилт, хөнгөлөлттэй санхүүгийн бүтээгдэхүүний хүрэлцээ бага, дэмжлэг үзүүлэх үндэсний бодлого, хөтөлбөр дутагдалтай зэргээс үүдэн хөгжиж чадахгүй байна. Эдгээр бэрхшээл нь хэрэгцээ үүссэн цэгт агро-бизнесийн хөрөнгө оруулалт хийх боломжийг хязгаарлаж, улмаар эдийн засгийг төрөлжүүлж, уул уурхайн салбарын хамаарлыг багасгаж, Улаанбаатар хот руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөнийг эргүүлэхэд шаардлагатай ажлын байр, орон нутгийн хөгжлийг бий болгоход саад тотгор болж байна.

4. Засгийн газрын замын зураглал. Монгол Улсын Засгийн газар уг хүндрэлтэй нөхцөл байдлыг бүрэн ухамсарлаж, урт хугацааны хөгжлийг чиглүүлж, хүний хөгжил, амьдралын чанар, ногоон хөгжил, бүс нутгийн хөгжлийн тогтвортой байдлыг дэмжих хоёр үе шаттай Монгол Улсын Алсын хараа-2050 баримт бичгийг боловсруулсан болно.¹¹ Засгийн газрын Шинэ сэргэлтийн бодлого (ШСБ)¹² нь Алсын хараа-2050 урт хугацааны бодлогын баримт бичгийн эхний үе шат (2021-2030 он)-ын хэрэгжилтийн зорилтуудыг хангах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд чиглэгдсэн юм. ШСБ нь боомтын сэргэлт, эрчим хүчний сэргэлт, аж үйлдвэржилтийн сэргэлт (ялангуяа агро-бизнесийн салбарыг хөгжүүлж, дотоодын хүнсний боловсруулалтын нэмүү өртөг шингэсэн үйлдвэржилтийг нэмэгдүүлж, дотоодын зах зээлийг хангаж, экспортыг нэмэгдүүлэхийг дэмжих), хот, хөдөөгийн сэргэлт (бүсчилсэн кластерыг хөгжүүлж, Улаанбаатар хот руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөнийг эргүүлж, нийслэл хотын төвлөрлийг бууруулахыг дэмжих), ногоон хөгжлийн сэргэлт (бэлчээрийн тогтвортой менежмент болон хотын ногоон хөгжлийг дэмжих), мөн төрийн бүтээмжийн сэргэлтийг тус тус бий болгох зорилготой юм. Эцэст нь, Хүнсний хангамж, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний талаарх тогтоолыг¹³ УИХ-аас батлагдсаны

бөгөөд зээлийн үнийн дүнгийн 200%-тай тэнцэх барьцаа шаардаж буй нь хэт өндөр байна.

¹¹ Улсын Их Хурал. 2020 он. "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого. Улаанбаатар хот.

¹² Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн 106 дугаар тогтоолоор хүчин төгөлдөр болсон

¹³ 2022 оны 6-р сарын 17-нд УИХ-аас "Хүнсний хангамж, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" тогтоолыг баталсан бөгөөд үүнд дараах үндсэн арга хэмжээ багтсан болно: (i) хүнсний хангамжийг хангахад засгийн газрын бонд, баталгаа, олон улсын хөгжлийн түншүүдийн болон хөрөнгө оруулагчдын зээл, ТХХТ-аар дамжуулан 540 сая ам.долларын эх үүсвэрийг босгохоос 2022 онд хүнсний хангамжийг дэмжихэд зориулж 160 сая ам.доллар зарцуулах; (ii) экспортод чиглэсэн хүнсний үйлдвэрлэлийг дэмжих, импортын хүнсний хараат байдлыг бууруулахын тулд импортыг орлох хүнсний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх; (iii) хүнсний үйлдвэрлэл, хадгалалт, тээвэрлэлт, худалдаанд стандарт, чанарын хяналт, лаборатори, технологи, ХШҮ-ний механизмыг сайжруулах; (iv) өвс, тэжээлийн дотоодын нийлүүлэлтийг нэмэгдүүлэх; (v) усалгааны систем, усалгаатай газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг дэмжих; (vi) кластерт суурилсан хөдөө аж ахуйн өртгийн сүлжээг бий болгох зорилгоор хөдөө аж ахуйн паркуудыг хөгжүүлэх; (vii) малын эрүүл мэндийг сайжруулж, бэлчээрийн менежментийг сайжруулах; (ix) эрчимжсэн болон хагас эрчимжсэн мал аж ахуйг дэмжих; (x) дотоодын хүнсний

дараа Засгийн газар ЭЗХЯ-аар дамжуулан Монголын цаг уур, газарзүйн онцлог, нөөцийн боломжид тулгуурлан, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, ханган нийлүүлэлт, логистикийн кластеруудыг тодорхой сумдад сайжруулахад чиглэсэн нэгдсэн төлөвлөлтийн аргыг ашиглан дотоодын хүнсний аюулгүй байдал, тогтвортой хүнсний хангамжийн стратегийг боловсруулсан.¹⁴ Түүнчлэн зарим яамд энэхүү замын зураглалын хэрэгжилтэд удирдамж, дэмжлэгээр хангах салбарын бодлого, төлөвлөгөөг гаргасан байна.¹⁵ БХБЯ болон ЭЗХЯ нь аймгуудын хөгжил, төрийн болон хувийн хэвшлийн тэргүүлэх чиглэлийн хөрөнгө оруулалтын стратегийн гол чиглэлийг томьёолсон нутаг дэвсгэр, бүсчилсэн хөгжлийн судалгааг хэрэгжүүлж байна. ХХААХҮЯ нь 2015 онд Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого (2016–2025), 2020 онд Монгол мал үндэсний хөтөлбөр болон 2018 онд Монгол Улсын тогтвортой мал аж ахуйн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө болон 2022-2024 оны Монгол мал үндэсний хөтөлбөр 2-ыг батлуулан хэрэгжүүлж байна.¹⁶ Эцэст нь, Монгол Улсын Үндэсний гуравдагч тайланг нь уур амьсгалын үйл ажиллагааны үндэсний төлөвлөгөөнд удирдлага болгосон байна.¹⁷ Энэхүү хөтөлбөр нь Монгол Улсыг хөгжүүлэх 5 жилийн төлөвлөгөөний олон нийтийн санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд хамрагдсан.¹⁸

5. Хөтөлбөрийн тэргүүлэх чиглэл ба аргачлал. *Аймаг, сумдад* төрөөс иж бүрэн замын зураглал авч хэрэгжүүлэх нь коронавируст өвчин (КОВИД-19)-өөс үүдсэн хямралаар улам даамжирсан, харилцан хамааралтай, хоршсон салбарын гацаа, түгжрэлийг арилгахад тустай юм. Үүнийг хэсэгчилсэн, богино хугацаанд, эсхүл нэг салбарт чиглэсэн дараах байдлаар хэрэгжүүлэх нь тогтворгүй байх болно. Тухайлбал, эдийн засгийн зогсонги байдалтай байгаа үед зөвхөн дэд бүтцэд хөрөнгө оруулах нь үр дүнтэй, динамик хот байгуулалтын үйл явцыг эрчимжүүлэхэд үр ашиг болон үр дүнгээ өгөхгүй. ЖДҮ-үүдэд дэд бүтэц, үйлчилгээ хангалтгүй, эсвэл малын нэмүү өртөг бага байгааг шийдэлгүйгээр мал аж ахуйд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх нь эдийн засгийн хувьд ашиггүй. Хүртээмжтэй, ногоон нийлүүлэлтийн сүлжээг дэмжих зах зээлийн холбоосыг бий болгох дэмжлэг үзүүлж, малчдад үйлчилгээг ойртуулалгүйгээр байгалийн баялгийн менежментийг дангаар сайжруулах нь тогтворгүй бөгөөд үр дүн багатай байх юм. Цогц аргачлал бүхий ОШСС-ийн хөтөлбөр нь дараах байдлаар хөдөө орон нутагт өөрчлөлтийг бий болгоход туслах болно, үүнд: нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй мал аж ахуйн нийлүүлэлтийн сүлжээ боловсруулалтыг дэмжих тус тус болно.

¹⁴ Үүнд баруун бүсийн 10 сумд багтсан болно.

¹⁵ Хоёр үе шаттай үндэсний хөгжлийн цогц төлөвлөгөө (2021–2030, 2030–2050), АХБ-ны дэмжлэгтэйгээр бий болсон. Монгол Улс: Хүн амын нутагшилт, суурьшлын хөгжлийн хөтөлбөр болон Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны агентлагийн Бүс нутгийн хөгжлийн бодлого.

¹⁶ ХХААХҮ-ийн сайдын 2022 оны 6 дугаар сарын А/177 дугаар тогтоолоор Монгол мал үндэсний хөтөлбөрийн үргэлжлэл болж баталсан.

¹⁷ Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам. 2018. *НҮБ-ын Уур амьсгалын өөрчлөлтийн суурь конвенцын хүрээнд хэрэгжүүлж буй Монгол Улсын үндэсний гурав дахь тайлан*. Улаанбаатар хот

¹⁸ Улсын Их Хурал. 2020 он. 2021-2025 оны нийтийн санхүүжилтийн төлөвлөгөө, Хавсралт 2.

(НБУАТМААНС)-ээр урамшуулж, тогтвортой байдлыг хангаж, хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтыг татах чадвартай, амьдрахад таатай *аймаг* болон *сумдыг* хөгжүүлэх тус тус болно. ОШСС-ийн хөтөлбөр нь энэхүү аргачлалыг бүсчилсэн хөгжлийн стратегидаа тусгаж, орон нутгийн болон үндэсний түвшинд бодлогын шинэчлэл хийж, институтийг бэхжүүлэх ажлыг тусгасан бөгөөд ЭЗХЯ-наас томъёолсон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, хангамж ба логистикийн кластерын загварт тулгуурласан ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн загварыг¹⁹ боловсруулах юм.

6. Бодлогын хүрээ. Замын газрын зураглалын урт хугацааны хөгжлийн стратегийн зорилтуудтай уялдуулсан тус хөтөлбөр нь бодлогын орчныг бий болгох, чадавхыг бэхжүүлэх, хөрөнгө оруулалт хийхдээ удирдлага болгох харилцан уялдаатай, нэгдсэн зарчмуудыг баримтлах болно. Үүнд: (i) амьдрах орчин, тэргүүлэх ач холбогдолтой хот суурин газрыг орон нутгийн эдийн засгийн тулгуур болгон хөгжүүлэх замаар хэрэгцээтэй цэгт НБУАТМААНС-ний хөрөнгө оруулалтыг татаж, хот-хөдөөгийн эдийн засгийг дахин холбох үүднээс хот-хөдөөг хүртээмжтэй, ногоон болгож эрс шинэчлэх; (ii) бэлчээрийн менежментийн туршлага, анхан шатны зохион байгуулалтыг хөхиүлэн дэмжиж, малчдыг шилжилтийн үед дэмжих, малын эрүүл мэндийг сайжруулж, илүү ашиг шимтэй, чанартай мал аж ахуйг хөгжүүлж, экосистемийн доройтлыг арилгаж, нүүрстөрөгчийг шингээх чадвар, бэлчээр ашиглалт болон малчдын нөхөрлөлийн уур амьсгалын өөрчлөлтөд тэсвэртэй байдлыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн урамшуулалд тулгуурлан, мөн нөөцийн хэмнэлт болон хүнсний үйлдвэрлэлийг сайжруулж, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сөрөг нөлөөллөөс үл харгалзан хүнсний аюулгүй байдлыг хангах замаар тогтвортой, уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай бэлчээрийн менежментийг нэвтрүүлэх, мөн уур амьсгалын өөрчлөлтийн сөрөг нөлөөллөөс үл хамааран нөөцийн үр ашиг болоод хүнсний үйлдвэрлэлийг боловсронгуй болгох замаар хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулах; (iii) аймгийн болон сум дундын төвд ажиллаж, амьдарч буй малчид, ЖДҮ эрхлэгчид болон хөдөө аж ахуйн салбар дахь бусад оролцогч талуудад санхүүгийн болон санхүүгийн бус хүртээмжтэй, хэрэгцээнд нийцсэн дэмжлэг үзүүлэх боломжоор хангах үр дүнтэй, хүртээмжтэй НБУАТМААНС-г хөгжүүлэх;²⁰ мөн (iv) нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөгжлийн шинэлэг төлөвлөгөө, бодлогыг дэмжихийн тулд хөдөө аж ахуйн салбарын бүхий л оролцогч талуудын дунд төлөвлөлт, чадавх, мэдлэг, институтийг сайжруулах тус тус хамаарна.

¹⁹ Нутаг дэвсгэрт суурилсан хандлага нь эдийн засгийн хөгжил, нийгмийн оролцоо, байгаль орчны тогтвортой байдлын хоорондын стратегийн менежментээр дамжуулан тухайн нутаг дэвсгэрийн боломжийг бүрэн ашиглахад чиглэгддэг. Агро-нутаг дэвсгэрийн хөгжил нь жижиг хот, суурин газрыг хөдөө орон нутгийн "хамрах хэсэг"-тэй холбож, хот, хөдөөгийн ядуу иргэдэд хоол хүнсээр хангагдах, орлого олох боломжийг сайжруулахад зорилготой юм. 2017 он. НҮБ-ын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллага. *Хөгжлийн эдийн засгийн бодлогын төвөг тойм: Хөдөө орон нутаг, хот хоорондын хүчтэй уялдаа холбоо нь ядуурлыг бууруулах чухал үүрэгтэй.* Ром хот.

²⁰ Үр дүнтэй НБУАТМААНС нь нүүрсхүчлийн хийг багасгах, байгалийн нөөцийн тогтвортой менежмент болон уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицохыг дэмжихийн зэрэгцээ үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэх үйлчилгээг оролцогч талуудад хангаж өгдөг.

В. Стратегийн онцлог

7. **Стратегийн онцлог.** Стратегийн онцлог болон замын зураглалын урт хугацааны түншлэл нь (i) АХБ-ны Монгол Улстай түншлэх стратеги 2021–2024,²¹ ялангуяа КОВИД-19-ийн дараах эдийн засгийг сэргээх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөтэй нийцэж буй бөгөөд эдийн засгийн тогтвортой өсөлт ба төрөлжилт, хүртээмжийг дэмжих зорилгоор эдийн засгийн агшилт, хурцадмал тэгш бус байдлыг даван туулахад хувь нэмэр оруулна; (ii) АХБ-ны Стратеги 2030 баримт бичгийн үйл ажиллагааны долоон тэргүүлэх чиглэлтэй уялдсан; мөн (iii) хөдөө аж ахуйн худалдаа, бүс нутгийн нийтийн сайн сайхан байдлыг нэмэгдүүлэх, цөлжилт, уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулах, хил дамнасан малын өвчнийг тогтооход хувь нэмэр оруулах замаар КАРЕК 2030²² болон Мал, ургамлын эрүүл ахуй, ариун цэврийн арга хэмжээг шинэчилж, худалдааг хөнгөвчлөх зорилготой түүний тэргүүлэх чиглэлийн төлөвлөгөөтэй нийцсэн болно.

8. **Олон шатлалт санхүүжилтийн хөтөлбөр.** Уг хөтөлбөрийг санхүүгийн зуучлалын зээл (СЗЗ)-ийн бүрэлдэхүүнтэй ОШСС-ийн хэлбэрийг ашиглан гурван үе шаттайгаар нийт 10 жилийн хугацаанд хэрэгжүүлнэ. АХБ-ны уг салбарт авч хэрэгжүүлсэн ижил төстэй үйл ажиллагаанаас авсан сургамжаас харахад хот-хөдөөгийн хөгжлийн цогц хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд бодлогын хүчтэй шинэчлэл хийх, хөтөлбөрийн үр дүнг тогтвортой байлгах, мөн үр дүнг улсын бусад хэсэгт түгээн дэлгэрүүлэх чиглэлээр төрийн олон байгууллагууд нягт уялдаа холбоотой ажиллах, төрийн чадавхаа сайжруулах шаардлагатай байдаг.²³ Үүнийг ОШСС-ийн үе шат, бүтэц бүрэлдэхүүн хэсэгтэй уялдуулсан нарийвчилсан бодлогын хүрээ, томоохон чадавхыг хөгжүүлэх бүрэлдэхүүн хэсэг, оролцогч талуудын оролцоог хангах нарийвчилсан төлөвлөгөөнд суулгаж өгсөн. Шаардлагатай өөрчлөлт хийх, саад тогторыг арилгах, дараалсан үе шаттайгаар үр дүнг өргөжүүлж, түгээн дэлгэрүүлэх, мөн замын зураглал болон хөтөлбөрт зорьсон суурь өөрчлөлтийг хангахад АХБ-ны авчрах үнэ цэнийг нэмэгдүүлэх үүднээс ОШСС-ийн хэлбэрийг сонгосон. Дараагийн үе шатын хөрөнгө оруулалт нь ОШСС ба түүний бүрэлдэхүүн хэсгийн бүтцийн хүрээнд хэрэгжих бөгөөд эхний үе шатын хэрэгжилт, дэд төслийн бэлэн байдал, сонгон шалгаруулалтын шаардлага болон бусад шийдвэр (Хуваарь 4)-ээс хэрэгжих эсэх шалтгаална.

²¹ АХБ. 2021 он. *Улс орны түншлэлийн стратеги: Монгол Улс, 2021–2024: Хүртээмжтэй, бөгөөд тогтвортой өсөлтийн бат бөх суурийг тавих нь*. Манила хот;

²² АХБ. 2018 он. *Стратеги 2030: Хөгжин цэцэглэсэн, хүртээмжтэй, тэвчээртэй бөгөөд тогтвортой Ази, Номхон далайн бүс нутгийг бий болгох нь*. Манила хот.

²³ Хот байгуулалт, бэлчээр, мал аж ахуйн менежмент, мөн ЖДҮ, хөдөө аж ахуйн бизнес эрхлэгчдэд үзүүлсэн санхүүгийн зуучлал ба дэмжлэгийн сургамжийг “Салбарын үнэлгээ (Хураангуй): Ус ба бусад хотын дэд бүтэц, үйлчилгээ; хөдөө аж ахуй, байгалийн нөөц ба хөдөөгийн хөгжил (Ерөнхийлөгчийн тайлан, зөвлөмж [ЕТТ]-ийн Хавсралт 2-т тусгасан холбогдох баримт бичгийн жагсаалтаас авах боломжтой); болон хөгжлийн зохицуулалт”-д тусгасан (Ерөнхийлөгчийн тайлан, зөвлөмж [ЕТТ]-ийн Хавсралт 2-т тусгасан холбогдох баримт бичгийн жагсаалтаас үзэх боломжтой).

9. **Санхүүжилтийн хэлбэрийн давуу тал.** Бусад хэлбэртэй харьцуулахад зөвхөн ОШСС нь зорилтот бүлгүүд, Засгийн газар, хувийн хэвшил хамтран мал аж ахуйн салбар, хотын эдийн засаг ажиллаж байгаа одоогийн тогтсон жишгийг тогтвортой өөрчлөхөд шаардлагатай чухал масс хүч, залгамж чанар, урьдчилан таамаглах байдал, түгээн дэлгэрүүлэх механизмыг бүрдүүлж чадна.²⁴ ОШСС-ийг тодорхой хамрах хүрээтэй, үе шаттай багцлан хэрэгжүүлснээр Засгийн газар замын зураглалын зорилгоо хангахад шаардлагатай ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн загварыг ЭЗХЯ-ны тодорхойлсон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, хангамж болон логистикийн кластерт төвлөрсөн байдлаар хөгжүүлж, улс даяар түгээн дэлгэрүүлж, тогтвортой авч явах боломжтой юм. Тодруулбал, тус санхүүжилтийн хэлбэр нь дараах боломжийг авчирна, үүнд: (i) урт хугацааны тогтвортой оролцоо, үе шаттай байхыг шаарддаг үйл явц, төлөвлөгөөг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх боломжийг олгох; (ii) Үе шат 1-ийн хүрээнд туршсан инновацыг тухайн үеийн эрч хүч, чадавх болон мэдлэгийг алдалгүйгээр өргөжүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх; (iii) өмнөх үе шатаас олж авсан сургамжаа дараагийн үе шатад цаг тухайд нь авч хэрэгжүүлэх, орон нутгийн нөхцөл байдалд нийцүүлэн шаардлагатай тохируулга хийх; (iv) байгууллагуудын хоорондын уялдаа холбоо, хамтын ажиллагааны механизмыг урьдчилан бэхжүүлж, дараагийн үе шатанд үргэлжлүүлэх; (v) оролцогч талууд болон хөгжлийн түншүүддээ бодлогын яриа хэлэлцээр хийхэд олон нэвтрэх цэгийг бий болгож, өмнөх үе шатаас авсан сургамжийг дараагийнх руу нэвтрүүлэх; мөн (vi) нарийвчлан тодорхойлсон бэлэн байдал болон сонгон шалгаруулалтын шалгуурыг ашиглан, ЭЗХЯ-ны тодорхойлсон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, хангамж болон логистикийн кластерт төвлөрсөн байдлаар тус салбарын бусад санаачилгаас гарсан сайн туршлагыг ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийн загварт тусгаж, түгээн дэлгэрүүлэх зэрэг давуу талтай юм.

10. **Санхүүгийн зуучлагчийн шаардлага.**²⁵ Санхүүжилтийг оролцогч банк руу дамжуулахад санхүүгийн дээд байгууллага байгуулсан байна. Санхүүгийн зуучлагчдыг сонгохдоо дараах зүйлсийг багтаасан шаардлага, сонгон шалгаруулалтын шалгуур дээр үндэслэнэ. Үүнд: (i) Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу тус улсад албан ёсоор бүртгэгдсэн банк; (ii) зорилтот аймаг, сумдад хөдөө аж ахуй, агро-бизнесийн иргэдийн банкны үйлчилгээ эрхлэх чадавхтай байх; (iii) АХБ-ны тайлагнал, засаглал, хамгаалал, санхүүгийн магадлан судалгааны бодлого, стандартад нийцсэн байх; (iv) Монголбанкны өмнө хугацаа хэтэрсэн аливаа үүрэг хариуцлагагүй байх, эсхүл аудитын сөрөг дүгнэлт аваагүй байх; мөн (v) зорилтот аймгуудад хөдөө аж ахуйн салбарт ажиллаж байсан, мөн олон салбарт санхүүжилт олгож байсан туршлагатай байх зэрэг багтана.

²⁴ Санхүүжилтийн хэлбэрийн харьцуулалт (ЕТЗ-ийн Хавсралт 2-т холбогдох баримт бичгүүдийн жагсаалтаас авах боломжтой)

²⁵ Нарийвчилсан шаардлага болон сонгон шалгаруулалтын талаар Хөтөлбөр хэрэгжүүлэх гарын авлага (ХХГА)-д тусгасан болно (ЕТЗ-ийн Хавсралт 2-т холбогдох баримт бичгүүдийн жагсаалтаас авах боломжтой)

11. **Үе шат 1-3-ын хамрах хүрээ.** Хөтөлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсэг 1 болон 2-ын зорилтот хөрөнгө оруулалтад 17 хүртэлх тооны аймгийг хамруулна.²⁶ Бүрэлдэхүүн хэсэг 3 нь дээр дурдсан аймгуудыг хамрахаас гадна Хавсралт 1-д тодорхойлсон шалгуурт үндэслэн Монгол Улсын хэмжээнд хэрэгжих боломжтой. Үе шат 1 нь 11 аймагт хэрэгжих ба үүнд Баян-Өлгий, Ховд, Увс аймгуудад зорилтот хөрөнгө оруулалт хийгдэх ба; дээр нь анхан шатны үйл ажиллагаа болон төслийн бэлтгэл ажлын хүрээнд 8 хүртэлх аймгийг нэмэлтээр Хуваарь 4-т тодорхойлсон шалгуур болон ЭЗХЯ-наас тодорхойлсон хөдөө аж ахуйн кластер байршлын үндсэн дээр Үе шат 1-ийн үед тодорхойлох болно. Бүрэлдэхүүн хэсэг 2 нь Бүрэлдэхүүн хэсэг 1-ийн хүрээнд хамрагдах зорилтот аймаг, сумын нөлөөллийн бүсэд орших ойролцоо сумын төвүүдэд бүгдэд нь хэрэгжинэ. Үе шат 2 нь Үе шат 1-ийн үйл ажиллагааг цаашид эрчимжүүлэх үүднээс өмнөх үе шатад хамрагдсан аймгууд болон Хуваарь 4-т заасан шалгуурт үндэслэн нэмж сонгосон бусад аймгуудыг хамрах бөгөөд ЭЗХЯ-наас хөдөө аж ахуйн хөгжлийн тэргүүлэх ач холбогдолтойг тодорхойлсон байршлуудад тулгуурласан байна (зүүлт 26). Үе шат 2 нь хөтөлбөрийн зорьж буй бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн зарим ажлыг хэрэгжүүлж эхэлсэн бөгөөд ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн загвар нийцэж байгаа АХБ, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр, эсхүл бусад санаачилгын хүрээнд хэрэгжүүлж буй бусад төсөлтэй уялдуулна.²⁷ Үүний адилаар үе шат 3-ын хүрээнд бусад аймаг дахь орон нутгийн бэлэн байдлыг үнэлж, хөтөлбөрийн ногоон хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн загварыг бүрдүүлэхэд шаардлагатай нэмэлт хөрөнгө оруулалтыг хийж, тэргүүлэх ээлжид хамруулахаар тодорхойлсон 17 аймагт тулгуурласан (зүүлт 26) газарзүйн илүү өргөн хүрээг хамруулахын тулд нөөцийг илүү стратегитай ашиглах замаар амжилт, ололтыг дэлгэрүүлнэ.

С. Бодлогын хүрээ

12. Бодлогын хүрээ, чадавхын хөгжүүлэлт нь замын зураглалын стратегийн зорилгуудтай нийцэж байгаа бөгөөд дараахыг дэмжинэ: **Стратегийн зорилт 1-д** нүүрстөрөгч бага ялгаруулдаг, уур амьсгалд тэсвэртэй хотын үйлчилгээ, зохицуулалт, төлөвлөлтийг сайжруулах; **Стратегийн зорилт 2 нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй бэлчээрийн болон мал**

²⁶ Хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, хангамж ба логистикийн кластерын тэргүүлэх ач холбогдолтой ЭЗХЯ-наас тодорхойлсон байршил, мөн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн түвшин, хотжилтын түвшин, хот байгуулалт, бэлчээрийн доройтол ба даац хэтрэлт, уур амьсгалд эмзэг байдал, мал аж ахуйн агро-бизнес хөгжүүлэх боломж зэрэг бусад шалгуур үзүүлэлтэд тулгуурласан болно. Хэрэгжүүлэхэд тэргүүлэх ач холбогдлоор нь дараах 15 хүртэлх аймгийг сонгосон болно, үүнд: 1. Ховд, 2. Увс, 3. Баян-Өлгий, 4. Архангай, 5. Дорнод, 6. Төв, 7. Хэнтий, 8. Булган, 9. Сэлэнгэ, 10. Дундговь, 11. Дархан-Уул, 12. Хөвсгөл, 13. Өвөрхангай, 14. Баянхонгор, 15: мөн Завхан тус тус болно.

²⁷ Ховд аймгийн өмнөд хэсэг, эсхүл бусад аймгууд or in other Aimags, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хөгжлийн хөтөлбөр Монгол Улс. 2021. Монгол дахь орон нутгийн иргэдийн дасан зохицох чадвар, эрсдэлийн удирдлагыг сайжруулах нь. Улаанбаатар хот; АХБ. Монгол Улс: Уур амьсгалд тэсвэртэй, тогтвортой мал аж ахуйг хөгжүүлэх төсөл; болон АХБ. Монгол Улс: Хүнсний ногооны үйлдвэрлэл ба усалгаатай тариалангийн төсөл.

аж ахуй, газар тариалангийн менежментийг сайжруулах; **Стратегийн зорилт 3** LCLVC-ийг дэмжих бодлогын шинэчлэл; **Стратегийн зорилт 4** нүүрстөрөгч багатай уур амьсгалд тэсвэртэй нутаг дэвсгэрийн тогтвортой хөгжлийг бий болгох бодлогын шинэчлэл.²⁸

D. Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр

13. Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг дараах үр дүнгүүдтэй уялдуулна, үүнд: ногоон хөгжил, бүс нутгийн хөгжлийн тогтвортой байдал, амьдралын чанар болон хүний хөгжлийг хангах (зүүлт 14). Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр нь дараах үр дүнг хангах болно: ногоон, хүртээмжтэй, хөдөө аж ахуйн нутаг дэвсгэрийн хөгжлийг цогцлоох.²⁹

14. Бүрэлдэхүүн хэсэг 1: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай, татах хүч сайтай аймаг болон сумын төвүүдийг хөгжүүлэх нь. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хотын үйлчилгээ, зохицуулалт, орон сууцжуулах, төлөвлөлтийг дараах замаар сайжруулах, үүнд: (a) ялангуяа эрчим хүчний хэмнэлт, сэргээгдэх эрчим хүчний сайжруулсан дүрэм, стандартыг ашиглах; (b) нүүрстөрөгч багатай хотжилтын үйл явцыг дэмжих газар зохион байгуулалтын арга хэрэгсэл, хүрээг ашиглах; (c) зорилтот аймгийн хотын чиг үүргийг зохион байгуулалт, чадавхыг бэхжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх; (d) гео-газарзүйн хэрэгслийн оновчтой хэрэглээг хөгжүүлэх; (e) хотын үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын зохион байгуулалт, үйл ажиллагаа, санхүүгийн чадавхыг сайжруулах; (f) хот суурин газруудыг нүүрстөрөгчийн агууламж багатай хөдөө аж ахуйн бизнесийн нийлүүлэлтийн сүлжээ, хувийн хэвшлийн оролцоог нэмэгдүүлэх хурдасгуур болох үүргийг нь нөхөн сэргээх; (g) аймгийн төвийн стандартын шаардлага хангахгүй гэр хорооллыг сайжруулах загварыг тодорхойлох; (h) нүүрстөрөгч багатай цэвэр эрчим хүчний шударга шилжилтийг дэмжих; (i) хөдөөгийн эдийн засгийн шинэчлэлийг дэмжих үүднээс нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй сум, сум дундын хөгжлийн загварыг бий болгох тус тус болно.

15. Бүрэлдэхүүн хэсэг 2: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн өндөр шингээлттэй бөгөөд тогтвортой бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх нь. Энэхүү гарц нь уур амьсгалд өртөмтгий малчдын бүлгийг дэмжиж, өндөр үнэ цэнтэй хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхийн зэрэгцээ бэлчээрийн доройтлыг арилгахын тулд тогтвортой мал аж ахуй, газар тариалангийн менежментийн туршлагыг эзэмшүүлэх болно.

16. Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй

²⁸ Стратегийн зорилтуудыг Төслийн удирдлагын гарын авлагад дэлгэрэнгүй тусгасан (Ерөнхийлөгчийн тайлан болон зөвлөмжийн)

²⁹ Хяналт-шинжилгээний ерөнхий хүрээг Хуваарь 2-т харуулсан.

малын өртгийн сүлжээг бий болгох хүртээмжтэй санхүүжилтийг бий болгох (СЗЗ-тэй бүрэлдэхүүн хэсэг). Энэхүү бүрэлдэхүүн нь НБУАТМААНС-г байгуулах замаар уур амьсгалын өөрчлөлтийг бодсон санхүүгийн механизмыг бий болгох ба агробизнесийн чиглэлээр, ялангуяа хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, нийлүүлэлт болон логистикийн чиглэлээр ЭЗХЯ-ны тодорхойлсон газруудад үйл ажиллагаа хэрэгжүүлдэг ЖДҮ-үүдэд тулгардаг бэрхшээлийг давах институтийг байгуулах ба дараах үр дүнд хүрнэ.³⁰ Үүнд (а) малчид, хөдөө аж ахуйн хоршоологчдод нийлүүлэлтийн сүлжээнд бүрэн оролцох боломжийг олгоход чиглэсэн барьцаа хөрөнгө орлуулах, зээлийн батлан даалт зэрэг шинэлэг санхүүгийн хэрэгслүүд нэвтрүүлэх,³¹ (б) нүүрстөрөгч багатай, тогтвортой бэлчээрийн менежмент, хот-хөдөөгийн холбоосыг сайжруулах, эдийн засгийг төрөлжүүлэх чиглэлээр ажилладаг малчдын хоршоо, мал аж ахуйн бизнесийг санхүүжүүлэх зорилгоор хувийн хэвшил болон төсвийн хязгаарлагдмал хөрөнгө оруулалтын холимог эх үүсвэртэй бүсийн хөдөө аж ахуйн бизнесийн сан байгуулах, ажиллуулах; (в) НБУАТМААНС-тэй холбоотой инновацыг нэвтрүүлж, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах зорилгоор хувийн хэвшилд тэтгэлэг олгох тогтолцоог хөгжүүлэх тус тус болно.

17. Бүрэлдэхүүн хэсэг 4: Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институтийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх нь. Бүтээгдэхүүний үр дүн нь хөтөлбөрийн үр дүнтэй удирдлага, хэрэгжилтийг хангахын тулд Засгийн газар болон гол оролцогч талуудын чадавхыг бэхжүүлэх,³² ялангуяа ЭЗХЯ-наас тодорхойлсон тэргүүлэх чиглэлүүдэд чиглэнэ. Гаралт 4 (i) нь PINMP, нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бизнесийг хөгжүүлэх төлөвлөгөө (LCADP), ногоон хот байгуулалт, баталгаажуулалт, мөрдөх тогтолцоо зэрэг хөтөлбөрийн бусад үр дүнг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай зөөлөн арга хэрэгсэл, төлөвлөгөөг бий болгоно; (ii) дизайн, суурилуулалт, ашиглалтад дэмжлэг үзүүлэх хөтөлбөрийн хэмжилт, тайлагнах, баталгаажуулах, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний систем; (iii) ялангуяа агро аж үйлдвэрийн паркттай холбоотой төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн зохицуулалтыг судлах удирдлага.

Е. Санхүүжүүлэх төлөвлөгөө

18. Уг хөтөлбөрт 735.0 сая ам.долларын өртөгтэй байхаар тооцсон. Хөтөлбөрийн 1, 2, 4-р бүтээгдэхүүнээс бүрдэх хөрөнгө оруулалтын бүрэлдэхүүн хэсэг нь 617.4 сая ам.долларын өртөгтэй болно (Хүснэгт 1). FIL бүрэлдэхүүнээр дамжуулан хүргэх 3-р гаралтад ойролцоогоор 117.6

³⁰ НБУАТМААНС нь Монгол Улсын дотоодын хууль журмын дагуу болон АХБ-ны санхүүгийн зуучлалын чиглэлээр баримталдаг бодлогыг баримтална.

³¹ НБУАТМААНС нь гурван зээлийн цонхтой байна.

³² Энэ нь хөдөө аж ахуйн салбар болон эрдэмтэд, малчид, тариаланчид, хувийн хэвшил болон ЖДҮ-ийн мэргэжлийн сургалтыг бас хамарна.

сая ам.доллар шаардлагатай. Нарийвчилсан зардал Зардлын данс болон санхүүчдийн тооцоог байгууламжийн удирдлагын гарын авлагад (FAM) оруулсан болно.³³ Хөрөнгө оруулалтын хэсэг нь барилгын ажил, тоног төхөөрөмж, БАХ, хоршоодод үзүүлэх дэмжлэг, зураг төсөл, барилгын хяналт, төслийн хэрэгжилт, менежментийн дэмжлэг, хамгаалалт, зохих шалгалт, зөвлөх үйлчилгээ зэргийг хамарна.

Хүснэгт 1: Зардлын хураангуй (сая \$)

Зориулалт.	Хэмжээ ^a
A. Суурь зардал^b	
1. Бүрэлдэхүүн хэсэг 1: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай, татах хүч сайтай <i>аймаг</i> болон <i>сумын</i> төвүүдийг хөгжүүлэх	395.7
2. Бүрэлдэхүүн хэсэг 2: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн өндөр шингээлттэй бөгөөд тогтвортой бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх	99.2
3. Бүрэлдэхүүн хэсэг 4: Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институтийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх	38.5
Дэд нийлбэр (A)	533.4
B. Магадалшгүй зардал^b	59.3
C. Хэрэгжилтийн явцад тооцох санхүүжилтийн төлбөр^г	24.7
Нийт (A + B + C)	617.4

^a Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт 48.0 сая, төслийн 1-д 16.2 сая ам.долларын татвар, хураамж оруулан тооцсон дүн. Энэхүү дүн нь хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн зардлын томоохон хэсгийг эзлэхгүй болно. Засгийн газар татвар, хураамжаас чөлөөлөх замаар энэхүү хэсгийг санхүүжүүлнэ.

^b 2020 оны 11-р сарын 30-ны байдлаарх үнэ.

^b Барилгын ажил, бараа болон зөвлөх үйлчилгээний магадалшгүй зардлыг 5% гэж тооцсон. Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн үнийн магадалшгүй зардлыг гадаад валютын зардлын хувьд 1.4%, дотоодын валютын зардлын хувьд 6.4% гэж тооцсон бөгөөд худалдан авах чадварын квотын ханшийн таамаглалд үндэслэн ханшийн хэлбэлзлийн боломжит эрсдэлийн нөөцийг тооцон оруулав.

^г Үүнд хүүгийн төлбөр, хөрөнгө хуваарилсны төлбөр болон бусад санхүүжилтийн шимтгэлийг оруулж тооцов. Барилгын ажлын явцад хүүг тооцоолохдоо (i) ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр (ЕХЭҮ)-ийн хувьд 5 жилийн ам.долларын тогтмол своп хүү, хүчин төгөлдөр гэрээний хүү 0.5% болоод матюрити шимтгэл 0.1%-ийн нийлбэрээр, (ii) хөнгөлөлттэй ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр (хөнгөлөлттэй ЕХЭҮ)-ийн хувьд жилийн 2%-иар тус тус тооцов. Зарцуулагдаагүй зээлийн дүнд тооцогдох ЕХЭҮ-ийн зээлийн хариуцлагын хураамж нь жилийн 0.15%. Уур амьсгалын ногоон сан зээлийн санхүүжилтийн төлбөрт жилийн 0.25%-ийн үйлчилгээний төлбөр, зээлийн зарцуулаагүй үлдэгдэл тооцогдох 0.50%-ийн төлбөрийн хураамжийг оруулсан болно. Европын хөрөнгө оруулалтын банкны зээлийн хэрэгжилтийн явцад санхүүжилтийн төлбөрийг 5 жилийн ам.долларын тогтмол своп хүүгээр тооцсон.

Эх сурвалж: Азийн хөгжлийн банкны тооцоо.

³³ Төслийн удирдлагын гарын авлага (Ерөнхийлөгчийн тайлан болон зөвлөмжийн 2-р хавсралтад)

24. Санхүүжүүлэх төлөвлөгөө. Засгийн газар нь холимог эх үүсвэртэй ОШСС-аас нийт 448 сая ам.доллар хүртэлх санхүүжилт авах хүсэлт гаргасан бөгөөд үүнд АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэрийн хөнгөлөлттэй зээл (135 сая ам.доллар), АХБ-ны Тусгай сангийн эх үүсвэр (Азийн хөгжлийн сан [АХС])-ийн буцалтгүй тусламж (3 сая ам.доллар), АХБ-аас удирдан зарцуулах Уур амьсгалын ногоон сан (УАНС)-ийн хамтарсан санхүүжилтийн зээл (130 сая ам.доллар) болон буцалтгүй тусламж (45 сая ам.доллар)-аас тус тус бүрдэж байна. Европын хөрөнгө оруулалтын банкнаас 150 сая ам.доллартой тэнцэх зээл, 30 сая ам.доллартой тэнцэх буцалтгүй тусламжийг хамтран санхүүжүүлэх юм (АХБ-аас удирдан зарцуулахгүй).³⁴ Татвар, хураамж, нүүлгэн шилжүүлэлт, барилгын ажил, тоног төхөөрөмж, зөвлөх үйлчилгээ, төслийн удирдлага болон бусад зардлыг багтаасан 75.3 сая ам.долларыг Засгийн газраас санхүүжүүлнэ. Хөрөнгө оруулалтын төслийн бүрэлдэхүүн хэсэг нь 1, 2, 4-р бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд хамаарах бөгөөд 617.4 сая ам.долларын өртөгтэй болно. Бүрэлдэхүүн хэсэг 3-ыг СЗЗ-ийн хэлбэрээр хэрэгжүүлэх бөгөөд Засгийн газар үүнд зориулж УАНС-ийн зээлээс 87.6 сая ам.долларыг БНХХААБС-д хуваарилна. Түүнчлэн УАНС-ийн 5.0 сая ам.долларын буцалтгүй тусламжийг Засгийн газраас хэрэгжүүлж буй ногоон инновацын буцалтгүй тусламжийн хөтөлбөрт олгож, ногоон, хүртээмжтэй хөдөө аж ахуйн бизнесийн инновацыг сурталчлах зорилгоор мэргэшсэн хөрөнгө оруулагчдад буцалтгүй тусламж болгон нөхөн олгох болно. Монгол Улсын Хөгжлийн банкны хөрөнгийн удирдлагын компани (МУХБ-ХУК) нь БНХХААБС-г удирдан зохион байгуулах бөгөөд хөтөлбөрийн санхүүжилтийг шаардлага хангасан байдал, сонгон шалгаруулалтын шаардлага хангасан эсэхээс хамааран санхүүгийн зуучлагчаар дамжуулан олгох санхүүжилтийг хариуцсан санхүүгийн дээд байгууллага болно.³⁵ УАНС-ийн зээлийн хөрөнгө нь 25.0 сая ам.долларын хамтарсан санхүүжилт гаргах хувийн бизнес эрхлэгчид, Монгол Улсын Хөгжлийн банк болон бусад арилжааны банкуудад очихоор тооцоолж байна. Ашиг хүртэгч өрхүүдийн оруулах хувь нэмрийг 6.7 сая ам.доллар гэж тооцсон. ОШСС нь Засгийн газраас холбогдох санхүүжилтийн талаар үечилсэн санхүүжилтийн хүсэлт гаргаж, үе шат тус бүртэй холбоотой зээл, төслийн гэрээний биелэлт, санхүүжилтийн хүрээний гэрээнд заасан нөхцөл, журам, шаардлагыг бүрэн хангаж ажилласан эсэхээс хамааран гурван үе шаттай хэрэгжих юм.

³⁴ Европын холбооны Азийн хөрөнгө оруулалтын байгууламжийн буцалтгүй тусламжийг Европын хөрөнгө оруулалтын банк хариуцдаг.

³⁵ Толгой байгууллагатай байх механизм гэж ихэвчлэн хөгжлийн түнш байгууллагын санхүүжилттэй СЗЗ-ийг санхүүгийн зуучлагчдын хоёр дахь давхаргад дамжуулдаг санхүүгийн байгууллагуудтай байхыг хэлэх бөгөөд хоёр дахь шатлалын санхүүгийн зуучлагчид нь эргээд тухайн зээлийн хөрөнгийг дамжуулан зээлдэгчдэд олгоно.

Хүснэгт 2: Санхүүжүүлэх төлөвлөгөөний хураангуй
(сая ам.доллар)

Эх үүсвэр	Үе шат (ҮСХ ирүүлэх жил)			Дүн	Нийт эзлэх хувь (%)
	1 (2023)	2 (2025)	3 (2028)		
А. Хөрөнгө оруулалтын төслийн бүрэлдэхүүн хэсэг					
Азийн Хөгжлийн Банк					
(i) Ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр (ердийн зээл)	45.0	50.0	40.0	135.0	18.4
(ii) Ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр (хөнгөлөлттэй зээл)	45.0	52.2	37.8	135.0	18.4
(iii) Тусгай сангийн эх үүсвэр (АХС - буцалтгүй тусламж)	3.0	0.0	0.0	3.0	0.4
2. Уур амьсгалын ногоон сан (зээл) ^a	11.8	18.4	12.2	42.4	5.8
3. Уур амьсгалын ногоон сан (буцалтгүй тусламж) ^a	22.0	10.8	7.2	40.0	5.4
4. Европын хөрөнгө оруулалтын банк (зээл) ^б	52.9	59.4	37.7	150.0	20.4
5. Европын хөрөнгө оруулалтын банк (буцалтгүй тусламж) ^б	10.5	11.4	8.1	30.0	4.1
6. Монгол Улсын Засгийн газар	20.7	33.5	21.1	75.3	10.2
7. Ашиг шим хүртэгчид	3.4	2.0	1.3	6.7	0.9
Дэд нийлбэр (А)	214.3	237.7	165.4	617.4	84.0
В. Санхүүгийн зуучлалын зээлийн бүрэлдэхүүн хэсэг					
1. Уур амьсгалын ногоон сан (зээл) ^a	38.4	29.6	19.6	87.6	11.9
2. Уур амьсгалын ногоон сан (буцалтгүй тусламж) ^a	3.0	1.2	0.8	5.0	0.7
3. МУХБ/Арилжааны банкууд/Хувийн хэвшил	14.3	7.5	3.2	25.0	3.4
Дэд нийлбэр (В)	55.7	38.3	23.6	117.6	16.0
Нийт (А + В)	270.0	276.0	189.0	735.0	100.0

АХС = Азийн хөгжлийн сан, МУХБ = Монгол Улсын Хөгжлийн банк, ҮСХ = үечилсэн санхүүжилтийн хүсэлт.

^a Азийн хөгжлийн банкнаас удирдан хэрэгжүүлнэ.

^б Зэрэгцээ хамтарсан санхүүжилт, Азийн хөгжлийн банкнаас удирдан хэрэгжүүлэхгүй.

Эх сурвалж: Азийн хөгжлийн банкны тооцоо.

ХУВААРЬ 2

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ
ЕРӨНХИЙ ХҮРЭЭ

Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн нөлөөлөл нь			
Хүний хөгжил, амьдралын чанар, ногоон хөгжил, бүс нутгийн хөгжлийн тогтвортой байдлыг хангахтай уялдана. ("Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого) ^a			
Үр дүнгийн гинжин хэлхээ	Гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүд	Мэдээллийн эх үүсвэр ба тайлагнах механизм	Эрсдэл ба чухал таамаглал
Ногоон, хүртээмжтэй, хөдөө аж ахуйн хөгжлийг сайжруулах	2034 он гэхэд a. Хөрсний нүүрстөрөгчийн шингээлт, метаны хий, азотын исэл, нүүрстөрөгчийн ялгарлын бууралтын үр дүнд жилд 3.2 сая тонн нүүрстөрөгчийн давхар исэлтэй тэнцэх ялгарлаас зайлсхийх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.1) b. 28.8 сая га бэлчээр сайжирч, илүү тогтвортой менежменттэй болсон байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.3.3) c. 550,000 иргэдийн уур амьсгал, гамшгийн тэсвэртэй байдал сайжирсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.2, 3.3, 4.1) d. БНХХААБС-ийн хүрээнд 500 ЖДҮ буюу хоршоод, 1000 бичил үйлдвэрүүд бизнес эрхэлдэг болох (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.2, 2.1, 5.2.3) e. 11,400 шууд ногоон ажлын байр бий болгох, үүний 40%-ийг эмэгтэйчүүд бүрдүүлэх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.2, 2.1) f. Зорилтот бүсэд байгаа малын тоо толгой жилд 2.5%-иар буурсан байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: жилийн 2.5%) g. Зорилтот <i>аймаг, сумын</i> төвүүдийн бохир ус цэвэрлэх үр ашиг 90% болж сайжирсан байна (2020 оны суурь түвшин: зорилтот <i>аймгийн төвүүдэд</i> 50% ба зорилтот <i>сумын төвүүдэд</i> 0%) (OP 4.3)	a–b. Хөндлөнгийн баталгаа-жуулсан ГЗБГЗЗГ ба Цаг уур, орчны шинжилгээний газрын ХТБ-ын тайлан, ХХААХҮЯ-ны мал аж ахуй болон газар ашиглалтын жилийн тайлан b. ГЗБГЗЗГ-ын орон нутгийн ажилтан ба <i>сумын</i> засаг захиргааны тайлан d–e. Ашиг хүртэгч аж ахуйн нэгж, эсхүл шаардлага хангасан арилжааны банкаас авсан аудит хийгдсэн санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тайлан, мөн СЗХ-ны хяналтын тайлан f. Үндэсний статистикийн хорооны мал аж ахуйн жилийн статистик g. <i>Аймгийн</i> ус, бохир усны үйлчилгээ үзүүлдэг компаниуд бохир усны урсац дахь хүчилтөрөгчийн биологийн хэрэгцээт зайлуулах хэмжилтийг Монгол Улсын стандарт MNS 4943: 2011-ийн дагуу хийх	Э: Засгийн газрын тэргүүлэх чиглэлүүд өөрчлөгдсөнөөр <i>аймгийн</i> хөгжлийг дэмжих хөрөнгө нөөц багасах Т: ЕХОБ-ны орц ба гарцыг цаг тухайд нь хэрэгжүүлэх
Бүрэлдэхүүн хэсэг 1. Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай,	2033 он гэхэд 1a. Хотын 35 км зам барьж, 215.9 км туслах замыг сайжруулах; ус хангах хүртэл хүчин чадал цагт 3000 кубээр нэмэгдсэн байх; 25 км усан хангамжийн хоолой тавьсан байх; 35 км бохирын шугам татах; 16 км төвлөрсөн дулаан хангамжийн хоолой тавьсан	1a–i. Монголын Улсын мэргэжлийн хяналтын тайлан, <i>аймаг</i> болон <i>сумын</i> хот	Т: Төслийн гол оролцогч талуудын хоорондын хамтын

Үр дүнгийн гинжин хэлхээ	Гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүд	Мэдээллийн эх үүсвэр ба тайлагнах механизм	Эрсдэл чухал таамаглал
татах хүч сайтай аймаг болон сум төвүүдийг хөгжүүлэх	байх; 135 км цахилгаан шугам барьсан байх; 20 км ус зайлуулах хоолой барьсан байх; 173.5 км оптик кабель тавьсан байх; 10.2 мегаваттыг нарны хавтангаас суурилуулсан байх; 15.2 км үерийн хамгаалалтын дэд бүтэц тавьсан байх; 1230га хатуу хог хаягдлын цэгийг цэвэрлэсэн байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) ⁶ (OP 4.1.2) 1b. Аймаг болон сумын төвүүдэд ашиглагдаж байгаа задгай хогийн цэгийг цэвэрлэж, хаасан байх ба хотын хатуу хог хаягдлыг тусгаарлаж, шинэ хогийн цэгт аюулгүй зөөвөрлөсөн байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 4.1.1) 1c. Гэр хорооллын гудамжийг сайжруулах туршилтыг хэрэгжүүлж, дэлгэрүүлсэн байх (2020 оны суурь үзүүлэлт) (OP 3.1.3, 4.1.2) 1e. 90га хөдөө аж ахуйн аж үйлдвэрийн паркууд хөгжиж, хөдөө аж ахуйн бизнесийн 12 инкубатор ажиллаж байх бөгөөд дор хаяж 40% нь эмэгтэйчүүдийн удирдлага дор болон тэдний өмчит бизнесүүдэд хуваарилагдсан байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.2.3) 1f. нийт 30,000 м³/ө хүчин чадалтай 12 бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг дотоодын стандартад нийцүүлсэн байна; нийт 12,500 м³/ө багтаамжтай хөдөө аж ахуйн паркийн 12 цэвэрлэх байгууламж баригдсан ба/эсвэл шинэчлэгдсэн байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 4.1.2, 4.3.1) 1g. Зорилтот аймаг болон сумын төвүүдэд дулааны хэмжилт болон холбогдох хэрэглээнд суурилсан тариф хэрэгжүүлж байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 4.1.1, 6.2) 1h. Газрын болон хөдөө аж ахуйн ухаалаг менежмент ба уур амьсгалд мэдрэмжтэй дижитал төвийг барьсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.3.3, 4.2) 1i. Хамгийн багадаа 6 сургуулийн дотуур байрыг жендэрийн мэдрэмжтэй УАЦЭА-н байгууламжаар сайжруулсан байх^d. (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 2.4.1, 4.1.2) 1j. Төслийн бүтээн байгуулалтын үеэр 100,000 хүнсэр хөдөлмөр эрхлэх боломжийг бий болгосны 20.0%-ийг эмэгтэйчүүд эзэлж байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: Барилгын салбар дахь эмэгтэйчүүдийн 17.2%) (OP 1.2, 2.1)	байгуулалтын талаарх засаг захиргааны тайлан	ажиллагаа, уялдаа холбоо буурах T: Эрчим хүч, барилгын материалын дэлхийн үнийн өсөлт нь төслийн хөрөнгө оруулалт, ашиглалт, засвар үйлчилгээний зардлыг мэдэгдэхүйц нэмэгдүүлнэ. T: Малчдын хоршоо, хувийн хэвшлийн зүгээс төслийн үйл ажиллагаанд оролцох сонирхол ихээхэн байна. T: Хөтөлбөрийн замын зураглалыг дагаж мөрдөнө. T: ЕХОБ-ны орц ба гарцыг цаг тухайд нь хэрэгжүүлнэ.
2. Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн өндөр шингээлттэй бөгөөд	2023 он гэхэд 2a. Хамгийн багадаа 180 БАХ ба малчдын бүлгүүд (эхнэр, нөхөр хоёулаа) шинэчилсэн БАГ болон бэлчээрийн тогтвортой, хүртээмжтэй менежментийн төлөвлөгөөнд гарын үсэг зурж, ОНИХАО-ны үйл ажиллагааны үр шимийг хүртсэн бөгөөд 45% нь	байгуулалтын талаарх засаг захиргааны тайлан	ажилчдын бүртгэл
	2a. Аймаг ба сумын газрын менежментийн талаарх албан ёсны хяналт-шинжилгээний мэдээлэл, ГЗБГЗЗГ болон БАГ-ний бүртгэлийн мэдээллийн систем		

Үр дүнгийн гинжин гэхлээ	Гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүд	Мэдээллийн эх үүсвэр ба тайлагнах механизм	Эрсдэл нухал таамаглал
тогтвортой бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх	эмэгтэйчүүдийн оролцоотой байх. (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.1, 6.2.4) 2b.БАХ-т суурилсан 60 хоршоо, хамгийн багадаа 30% нь эмэгтэйчүүдийн удирдлага дор байгуулагдсан байх;* ба 12 аймаг, сумын дундын төвүүд, 6 аймаг, 1 бүсийн хоршоо байгуулагдсан байх (2020 оны суурь: 23%) (OP 2.3, 5.1) 2c.Өвчнөөс ангид 12 байгууламж, 6 аймаг болон 6 сум дундын түвшний мал эмнэлгийн лабораториуд барьсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.2.4) 2d.Экосистемд суурилсан ус хураах, хэмнэх шийдлүүд бүхий 2500га малын тэжээлийн фермийн усалгаатай бүсийн анхан шатны ажлуудыг хийсэн байх (OP 3.3.2, 3.3.5, 5.1.1) 2e.Төслийн барилгын ажлын явцад 8000 хүн-сарын ажлын байр бий болохоос 20%-ийг эмэгтэйчүүд эзэлж байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.2)	2b.Аймаг болон сумын захиргааны тайлан, ХХААХҮЯ хоршоодын жилийн тайлан 2c-d.Аймаг ба сумын захиргааны мал аж ахуй, хөдөөгийн хөгжлийн талаарх тайлан, улсын мэргэжлийн хяналтын газрын хяналтын тайлан 2e.Гэрээлэгчдийн жилийн ажилчдын бүртгэл	
3. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй малын өртгийн сүлжээг бий болгох хүртээмжтэй санхүүжилтийг бий болгох (СЗЗ-тэй бүрэлдэхүүн хэсэг).	2033 он гэхэд 3a.1-р цонхны хүрээнд нийт 50 сая ам.долларын зээл, дамжуулан зээл, эсвэл зээл болон зээлийн эрсдэлийн батлан даалтыг зорилтот аймаг, сумын дундын төвүүдийн БАХ, малчдын бүлгээр дамжуулан олгох ба тэдгээрийн хамгийн багадаа 30% нь эмэгтэйчүүдээр удирдуулсан ЖДҮ байна. (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)* (OP1.3.2, 2.1.2, 5.2.3) 3b.2-р цонхны хүрээнд нийт 50 сая ам.долларын зээл, дэд зээл, эсвэл зээл болон зээлийн эрсдэлийн батлан даалтыг зорилтот аймаг, сумын дундын төвүүдийн БАХ, малчдын бүлгээр дамжуулан олгох (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.3.2, 5.2.3)* 3c.3-р цонхны хүрээнд хадгаламж зээлийн хоршоод болон бусад банк бус санхүүгийн байгууллагуудаар дамжуулан 1000 бичил ногоон зээлийг батлан гаргасан байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 1.3.2) 3d.ЖДҮ-тэй түншлэлийн 100 гэрээ байгуулсан байхаас хамгийн багадаа 30% нь эмэгтэй удирдлагатай, урьдчилан боловсруулах байгууламжид хөрөнгө оруулж буй бизнес байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 2.1.3, 5.2.3) 3e.Ногоон инновацын буцалтгүй тусламжийн хөтөлбөрөөс хамгийн багадаа 5 сая ам.долларын буцалтгүй тусламжийг хөдөө аж ахуйн бизнест ногоон болон хүртээмжтэй инновацыг сурталчлах зорилгоор мэргэшсэн хөрөнгө оруулагчдад олгосон байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.2.3)	3a-e.Ашиг хүртэгч байгууллага, эсвэл шаардлага хангасан арилжааны банкны санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тайлан, СЗХ-ны хяналтын тайлан	
4. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй	2032 он гэхэд 4a.2031 он гэхэд хамгийн багадаа 180 (БАХ-ийн түвшний) ОНОСМТ, дор хаяж 60 (сумын түвшний) нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бизнесийг хөгжүүлэх төлөвлөгөө	4a-d.ХХААХҮЯ-ны бодлогын газрын тайлан, хот байгуулалт, эдийн засгийн хөгжлийн талаарх орон нутгийн засаг захиргааны	

Ур дүнгийн гинжин хэллээ	Гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүд	Мэдээллийн эх үүсвэр ба тайлагнах механизм	Эрсдэл ба чухал таамаглал
хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институцийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх	боловсруулж, 6 аймгийн түвшний болон 2 бүс нутгийн түвшний хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийн 2 төлөвлөгөөнд нэгтгэгдсэн байна (2020 оны суурь: 0) (OP 6.1.2) 4b.2024 он гэхэд зорилтот малчдын бүлэг, БАХ болон хоршоодын түвшинд мөшгөх болон гэрчилгээжүүлэх тогтолцоог нэвтрүүлсэн байхаас зорилтот малчдын бүлэг болон БАХ-ийн 40% нь гэрчилгээжсэн байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.2.4) 4c.2031 он гэхэд хамгийн багадаа 180 орон нутгийн иргэдэд суурилсан малын эрүүл мэндийн ажилтан сургаснаас 95% нь мал эмнэлгийн үйлчилгээний талаар мэдлэг, ур чадвараа дээшлүүлсэн байх ба, 50% нь эмэгтэйчүүд байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 5.3.1) 4d.2032 он гэхэд бэлчээрийн менежмент ба ногоон бүсчилсэн хөгжлийн үндэсний 6 бодлогыг боловсруулж хэрэгжүүлсэн байх бөгөөд шинэчлэн боловсруулсан Монгол мал үндэсний хөтөлбөрт 2 бодлогын зөвлөмж тусгасан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 3.3.2, 6.1.2) 4e.2024 он гэхэд БНХХААБС-ийн дэмжлэгтэйгээр хөрөнгө оруулалтын бизнес төлөвлөгөө, техникийн тодорхойлолтын загвар, сургалтыг боловсруулсан байх; мөн хөдөө аж ахуйн бизнесийг хөгжүүлэх сургалт явуулсан байх ба түүнд оролцогчдын 40% нь эмэгтэйчүүд байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) (OP 2.1.1)	тайлан 4e.СЗХ, МУХБ болон төслийн хэрэгжилтийн тайлан	
Ур дүн бүхий гол үйл ажиллагаа 1. Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгч багатай, татах хүч сайтай аймаг болон сумын төвүүдийг хөгжүүлэх 1.1 Дэд бүтэц, архитектурын нарийвчилсан зураг төсөл (2022–2028) 1.2 Гэр хорооллын гудамж хөгжүүлэх сайн дурын оролцоог турших (2023–2029) 1.3 Бараа, ажил худалдан авах (2024–2030) 1.4 Дэд бүтэц, нийгэм эдийн засгийн барилга байгууламжийг барих, хяналт тавих, ашиглалтад оруулах (2025–2032) 2. Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрстөрөгчийн шингээлт өндөртэй бөгөөд тогтвортой бэлчээрийн менежментийг хэрэгжүүлэх 2.1 Малчид, БАХ, малчдын бүлгүүдийн оролцоо хангах үүднээс зөвлөлдөх уулзалт хийж, идэвхжүүлэх (2023–2031) 2.2 Усалгаатай бүс болон агуулах байгууламжийн нарийвчилсан зураг төслийг боловсруулах (2023–2029) 2.3 БАХ болон малчдын бүлэг хоорондын ОНОСМТ болон БАГ-г бэлтгэж гарын үсэг зурах (2023–2031) 2.4 Хоршоодыг байгуулах буюу шинэчлэх (2024–2032) 2.5 Бараа, ажил худалдан авах (2024–2030) 2.6 ОНИХАО-г худалдан авалтад хэрэгжүүлэх (2024–2032) 2.7 Дэд бүтэц барих, хяналт тавих, ашиглалтад оруулах (2025–2032) 3. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй малын өртгийн сүлжээг бий болгох хүртээмжтэй санхүүжилтийг бий болгох (СЗЗ-тэй бүрэлдэхүүн хэсэг). 3.1 БНХХААБС-г байгуулах (2023–2024) 3.2 Ногоон ба хүртээмжтэй хөдөө аж ахуйн нийлүүлэлтийн сүлжээг хөгжүүлэх төлөвлөгөөг эцэслэх (2023–2029) 3.3 Орон нутгийн бизнес эрхлэгчидтэй холбоо тогтоож, санхүүжүүлэх төндөрийн саналыг хүлээн авах (2024–2031) 3.4 Анхан шатны шалгаруудыг хангасан арилжааны банкнуудын жагсаалтыг гаргах (2024–2030) 3.5 Арилжааны банк бүрийн байгаль орчин, нийгмийн менежментийн системийг бий болгож, хэрэгжүүлэх (2024–2030)			

2031)

3.6 Санхүүжилтийн саналыг сонгох (2024–2031)

3.7 Үйлдвэрлэлийн болон логистикийн барилга байгууламж барих, эсвэл бизнесийг үүсгэн байгуулах (2024–2031)

4. Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институтийн чадавх, бодлогыг бэхжүүлэх

4.1 Чадавх бэхжүүлэх, бодлогын шинэчлэл

4.1а ТХН –ийн болон зорилтот байгууллагууд болон хөдөө аж ахуйн салбарын бүхий л оролцогч талуудын ажилтнуудыг төслийн хэрэгжилт, хамгаалал болон магадлан судалгааны чиглэлээр сургах, чадавхыг нэмэгдүүлэх; (2023–2030)

4.1б Бодлого, салбарын шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх (2023–2031)

4.2 Нарийвчилсан зураг төсөл, хяналт

4.2а Нарийвчилсан зураг төсөл боловсруулах, хяналт тавих зөвлөх үйлчилгээ авах (2023–2027)

4.2б 2 ба 3-р үе шатны техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулах (2025–2028)

4.2с Үе шат 1-ийн бүх барилгын ажлын байгаль орчны анхны үнэлгээ, газар чөлөөлөлт, нүүлгэн шилжүүлэлтийн төлөвлөгөө, сайн дурын оролцооны төлөвлөгөө зэрэг хамгааллын баримт бичгийг нарийвчлан боловсруулж, шинэчлэх (2024–2029)

4.2д Барилга байгууламжид хяналт тавих, хамгааллын заалтын хэрэгжилтэд хяналт тавих (2024–2032)

4.2е Бодлого, салбарын шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх (2024–2031)

4.3 Бэлчээрийн менежмент

4.3а Зөвлөх үйлчилгээ авах (2023–2027)

4.3б Малчид, малчдын бүлэг, БАХ-тэй ажиллах (2023–2031)

4.3с Усалгаатай бүс болон өвчнөөс ангид байгууламжийн дэлгэрэнгүй зураг төсөл (2023–2029)

4.3д БАХ, малчдын бүлгийг сургаж, ОНИХАО-ны үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх (2023-2031)

4.3е Хоршоодыг сургах (2024–2031)

4.3ф Бодлого, салбарын шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх (2024–2031)

4.4. Ногоон хөдөө аж ахуйн бизнесийн санхүүжилт

4.4а Зөвлөх үйлчилгээ авах (2022–2028)

4.4б БНХХААБС-ийн стандарт, удирдамж, журам боловсруулах (2023–2024)

4.4с Бодлого, салбарын шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх (2024–2031)

Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн менежментийн үйл ажиллагаа

ТХН-ийг байгуулж, бүрэн бүрдэхдүүнээр ажиллуулах.

Төслийн хэрэгжилт, менежментийн дэмжлэг үзүүлэх зөвлөх үйлчилгээг авах.

ТХН-ийн ажилтнуудыг АХБ-ны хамгаалал, магадлан судалгаа, худалдан авалт, санхүүгийн менежментийн чиглэлээр бүрэн сургах.

Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцад өдөр тутмын удирдлага, хяналтаар хангах.

Хөтөлбөр хэрэгжүүлэхэд яам, аймгийн засаг захиргаа болон бусад оролцогч талуудын уялдааг хангах. Зөвлөх үйлчилгээг удирдах, худалдан авалтын багцын хурацааг янах, худалдан авах ажиллагааны гол үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх.

Барилга угсралтын ажил, дэд бүтцийн хэрэгжилтэд хяналт тавих.

Хяналт-шинжилгээний хүрээ, нийгэм, жэндэрийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, зөвлөлдөж оролцоо хангах төлөвлөгөө, оролцогч талуудын харилцаа холбооны стратеги, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх гарын авлагад тусгасан зорилтуудыг биелүүлэх.

Хүйсээр ангилсан төслийн гүйцэтгэлийн менежментийн систем ба ХТБ-ын цогц системийг бүрэн ажиллуулах.

Холбогдох ахиц дэвшил, хамгаалал, санхүүгийн аудитын тайланг АХБ, ЕХОБ болон Уур урамлын ногоон сан зэрэгт боловсруулж, хүргүүлэх.

Эхлэлийн, жилийн, явцын болон эцсийн дүгнэлт хийх томилгоот ажлыг явуулах.

Магадлан судалгаа (2024 он гэхэд 2-р үе шат, 2026 он гэхэд 3-р үе шат) хийх зэргээр 2 ба 3-р үе шатад бэлтгэх.

Санхүүжилт

АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр: 135.0 сая ам.доллар (ердийн зээл)

АХБ-ны ердийн хөрөнгийн эх үүсвэр: 135.0 сая ам.доллар (хөнгөлөлттэй зээл)

АХБ-ны Тусгай сангийн нөөц (Азийн хөгжлийн сан): 3.0 сая ам.доллар (буцалтгүй тусламж)

Уур амьсгалын ногоон сан: 130.0 сая ам.доллар (зээл)

Уур амьсгалын ногоон сан: 45.0 сая ам.доллар (буцалтгүй тусламж)

Европын хөрөнгө оруулалтын банк: 150.0 сая ам.доллар (зээл)

Европын хөрөнгө оруулалтын банк: 30.0 сая ам.доллар (буцалтгүй тусламж)

Монгол Улсын Засгийн газар: 75.3 сая ам.доллар

МУХБ/арипжааны банкууд/хувийн хэвшил: 25.0 сая ам.доллар

Ашиг хүртэгчид: 6.7 сая ам.доллар

A = таамаглал; АХБ = Азийн хөгжлийн банк; ГЗБГЗЗГ = Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар; ОНИХАО = орон нутгийн иргэдийн худалдан авалт дахь оролцоо; МУХБ = Монгол Улсын Хөгжлийн банк; ЕХОБ = Европын хөрөнгө оруулалтын банк; СЗХ = Санхүүгийн зохицуулах хороо; БНХХААБС = Ногоон ба хүртээмжтэй бүс нутгийн хөдөө аж ахуйн бизнесийн сан; га = га; км = километр; м² = квадрат метр; м³/ө = хоногт куб метр; ХХААХҮЯ = Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам; ХТБ = эмжих, тайлагнах, баталгаажуулах; ОР = үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэл; ОНОСМТ = олон нийтийн оролцоотой ба хүртээмжтэй сүргийн менежментийн төлөвлөгөө; ТХНН = төсөл хэрэгжүүлэх нэгж; БАХ = бэлчээр

ашиглагчдын хэсэг; Э = эрсдэл; БАГ = бэлчээр ашиглах гэрээ; ЖДҮ = жижиг, дунд үйлдвэр; УАЭА = ус, ариун цэвэр, эрүүл ахуй;

^a Улсын Их Хурал. 2020 он. “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого. Улаанбаатар хот

^b Хөдөө аж ахуйн аж үйлдвэрийн паркийн дэд бүтцийг оруулаагүй болно.

^c Жендэрийн мэдрэмжтэй олон нийтийн талбай гэдэг нь эмэгтэйчүүдэд нийтийн эзэмшлийн талбайг ашиглахад таатай мэдрэмж төрүүлж, нийгмийн тодорхой нөхцөлд эрэгтэй, эмэгтэй хүний эрэлт, хэрэгцээнд нийцүүлсэн хот тохижилтыг хэлнэ. Жишээлбэл, зохистой гэрэлтүүлэг, тусдаа бие засах газар, тэмдэг тэмдэглэгээ гэх мэт.

^d Жендэрийн мэдрэмжтэй ариун цэврийн байгууламж нь дор хаяж дараах шинж чанаруудтай байна, үүнд: тусдаа угаалтуур, хогийн савтай, эрэгтэй, эмэгтэй тусдаа бие засах газар, гэрэлтүүлэг, хувийн нууцлал сайтай, хөгжлийн бэрхшээлтэй залуу эмэгтэйчүүд/охид, хүүхдэд тохирсон байгууламж.

^e “Эмэгтэйчүүдийн удирдлагатай хоршоод” гэдэг нь (i) хамгийн багадаа удирдах зөвлөлийн гишүүдийн 51% нь эмэгтэйчүүд, эсхүл (ii) УЗ-ийн гишүүдийн 30-аас доошгүй хувийг эмэгтэйчүүд бүрдүүлэх буюу гүйцэтгэх захирал, удирдах зөвлөлийн эмэгтэй даргатай байхыг хэлнэ. Швейцарын хөгжлийн агентлаг. 2021. [Тогтвортой менежменттэй бэлчээр ба эрүүл мал: Монголын “Ногоон алт”](#).

^f Эмэгтэй удирдлагатай ЖДҮ гэдэг нь эмэгтэйчүүдийн эзэмшиж, удирддаг ЖДҮ-ийг хэлнэ. 2019 оны Дэлхийн Банкны Монгол дахь аж ахуйн нэгжүүдийн дунд явуулсан судалгааны дүнгээс уг суурь түвшнийг тогтоосон болно, тус судалгаанд: (i) компаниудын 43.7% нь эмэгтэйчүүд хувьцаа эзэмшдэг бөгөөд үүний 45.9% нь жижиг, 40.0% нь дунд, 32.4% нь том компаниуд байна; мөн (ii) компаниудын 38.9% нь эмэгтэй ерөнхий менежертэй бөгөөд үүний 44.4% нь жижиг, 26.9% нь дунд, 24.4% нь том компаниуд байна. Том хэмжээний бизнесийн үйл ажиллагаанд эрэгтэйчүүд давамгайлж байхад эмэгтэйчүүд жижиг бизнес эрхэлдэг. Эмэгтэйчүүд үйлчилгээнд чиглэсэн үйлдвэрлэл, жижиглэнгийн худалдаа эрхэлдэг бөгөөд хөтөлбөрийн зорилтот салбар болох мал аж ахуй, хөдөө аж ахуйн бизнес эрхлэх байдал бага байна. Судалгааны үр дүнг салбараар гаргах боломжгүй байна.

^g Цонх 1-ийн хүрээнд ЖДҮ-үүдийн мал аж ахуйн гаралтай бүтээгдэхүүнийг боловсруулах, жижиглэнгийн худалдаа, экспортын зориулалттай арилжааны болон логистикийн хөрөнгө оруулалт, эдийн засгийг төрөлжүүлэх бусад үйл ажиллагааг дэмжих болно.

^h Цонх 2-ын хүрээнд мал аж ахуй эрхлэх, боловсруулах, түгээх, сурталчлах чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг, олон улсын худалдааны дунд болон том аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих болно.

Стратеги 2030-ийн үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлд оруулах хувь нэмэр

Энэхүү үйл ажиллагаанаас үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлийн үзүүлэлтүүдэд хувь нэмэр оруулах хүлээгдэж буй үнэ цэн болон аргачлалын нарийвчилсан мэдээллийг Стратеги 2030-ийн үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэл баримт бичигт тусгасан (Хавсралт 2-т холбогдох баримт бичгийн жасгаалтаас үзэх боломжтой). Хяналт-шинжилгээний хүрээнд тэмдэглэгдсэн үйл ажиллагааны тэргүүлэх чиглэлийн үзүүлэлтүүдээс гадна энэхүү ажиллагаа нь дараах үр дүнд хувь нэмэр оруулах болно:

ОР 1.3 Амьдралын түвшин дээшилсэн ядуу, эмзэг хүмүүс;

ОР 7.3.1 Хэрэгжилтийн явцад уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулах эсвэл дасан зохицох хөгжиж буй гишүүн орны хамтын чадавхыг сайжруулахаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ;

ОР 7.3.3 Хэрэгжилтийн явцад бүс нутгийн олон нийтийн эрүүл мэнд, боловсролын үйлчилгээг сайжруулахаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ;

Эх сурвалж: АХБ.

ХУВААРЬ 3

ХЭРЭГЖИЛТИЙН ХҮРЭЭ

А. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх байгууллагууд: Үүрэг, хариуцлага

1. Монгол Улсын хөгжил болон уур амьсгалын өөрчлөлтийн бүх талын хамрах хүрээ ба нийтлэг шинжтэй асуудлууд нь босоо чиглэлд төрийн өөр өөр түвшний байгууллага (улс, аймаг, орон нутаг), хэвтээ чиглэлд төрийн ба Засгийн газрын байгууллага, агентлагууд өөр хоорондоо болон санхүүгийн байгууллагууд, хувийн хэвшлийн бүлгүүд, иргэний нийгмийн байгууллагуудтай институтийн нэгдмэл зохион байгуулалттай байхыг шаардаж байна. Яамд болон байгууллага хоорондын уялдаа холбоог хангаж, бодлогын болон стратегийн замын зургаар ханган ажиллах Эдийн засаг, хөгжлийн яам (ЭЗХЯ) нь тус хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохицуулалтаар хангаж, хяналт тавьж ажиллана. ЭЗХЯ нь тус хөтөлбөрийн гүйцэтгэгч байгууллага байна.

2. Хөтөлбөрийн удирдах хороо нь Эдийн засаг, хөгжлийн яам (ЭЗХЯ) (хорооны дарга), Барилга хот байгуулалтын яам (БХБЯ) (хорооны дэд дарга), Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам (ХХААХҮЯ) (дэд дарга), Монгол Улсын Хөгжлийн банк (МУХБ), Сангийн яам (СЯ), Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам (БОАЖЯ), “Ди Би Эм ассет менежмент ҮЦК” ХХК, зорилтот *аймгуудын* удирдлага болон Европын холбооны төлөөллөөс бүрдэх ба хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хянаж, стратегийн ба бодлогын удирдамж заавар өгч, яам, агентлаг хоорондын зохицуулалтыг хийнэ. Хөтөлбөрийн гүйцэтгэгч байгууллага нь Засгийн газрыг төлөөлж БХБЯ байх ба хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавина.

3. Төсөл хэрэгжүүлэх нэгж (ТХН)-ийг ЭЗХЯ болон БХБЯ-ны дор Газар зохион байгуулалт, геодези зурагзүйн газар (ГЗБГЗЗГ)-т байгуулна. ТХН-ийн захирал нь ЭЗХЯ-ны төрийн нарийн бичгийн дарга байна. Хөтөлбөрийн барилга угсралтын ажил, түүнд барилгын хяналт, хот байгуулалтын үйл ажиллагаанд БХБЯ-тай нягт уялдаа холбоотойгоор хяналт тавьж ажиллах нэг дэд зохицуулагч томилно. Мал аж ахуй, бэлчээрийн менежменттэй холбоотой бүрэлдэхүүн хэсэгт ХХААХҮЯ-тай ойр уялдаа холбоотой ажиллаж, хяналт тавих нэг дэд зохицуулагч мөн томилно. Монгол Улсын Хөгжлийн банкны Хөрөнгийн удирдлагын компани (МУХБ-ХУК) дээр явагдах хөтөлбөрийн санхүүгийн зуучлалын зээл (СЗЗ)-тэй хэсгийг МУХБ-ны хяналт дор удирдах дэд зохицуулагч/санхүүгийн менежерийг мөн томилно. Уг дэд зохицуулагч/сангийн менежер нь ТХН-ийн зохицуулагчид тайлагнаж, МУХБ-ХУК-ийн гүйцэтгэх захирлын удирдлага дор ажиллана. Бүх бүрэлдэхүүн хэсгийг нэг хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ (ХШҮ)-ний мэргэжилтэн хариуцах бөгөөд хотын хөгжил, бэлчээрийн менежмент, хөдөө аж ахуйн бизнес, хамгаалал болон магадлан шинжилгээний мэргэжилтнүүдийн багийг удирдаж ажиллана. Аймгийн

түвшин дэх төслийн нэгжийн баг нь аймгийн болон сумын удирдлагатай ойр уялдаа, зохицуулалт хийн ажиллана.

4. ТХН-ийн орон тоо, тэдгээрийн гүйцэтгэх үүргийн талаар ЕХОБ-нд зөвшөөрөл авахаар хүргүүлнэ. ТХН-ийн байгуулсан албан ёсны баримт бичгийг ЕХОБ-тай хуваалцана.

5. ТХН-ийн зохицуулагч, дэд зохицуулагчид ба санхүүгийн мэргэжилтэн, худалдан авах ажиллагааны мэргэжилтэн, ХШҮ-ний мэргэжилтэн зэрэг гол албан тушаалд ажиллах хүмүүсийг АХБ-ны худалдан авах ажиллагааны бодлого болон Сангийн сайдын 4 дүгээр тушаалаар батлагдсан журмын дагуу өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтын аргаар шалгаруулж томилно.¹ ТХН-ийн бусад гол албан тушаалд ажиллах хот байгуулалтын мэргэжилтэн, ахлах инженер, бэлчээрийн менежментийн мэргэжилтэн, хоршооны мэргэжилтэн зэрэг мэргэжилтнүүдийг ГБ болон хэрэгжүүлэгч байгууллагууд АХБ-ны худалдан авах ажиллагааны бодлогыг баримтлан, өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтын аргаар сонгон шалгаруулж, ажиллуулна (АХБ хянаж, зөвшөөрөл олгоно). ТХН-ийн бусад ажилтныг гүйцэтгэгч байгууллага, эсвэл хэрэгжүүлэх байгууллагууд нь өрсөлдөөнт сонгон шалгаруулалтын аргаар шалгаруулан томилж, АХБ батламжилна.

6. БАХНХ олон жилийн туршлагатай, ШХА-тай удаан хугацаанд хамтран ажилласан, ялангуяа баруун аймгуудад БАГ байгуулах, малчдын бүлгийг зохион байгуулахад хүлээх үүрэг, сүлжээ зэргийг харгалзан үзэхэд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэж, ТХН-ийн ажилтнуудыг бэлчээрийн менежментийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх боломжтой. Энэ нь төсөл 1-д 796 хүн олон сарын хугацаатай үүрэг хүлээн ажиллах боломжтой гэдгийг харуулж байна. ХХААХҮЯ, БХБЯ, БАХНХ нь харилцан ойлголцлын санамж бичигт гарын үсэг зурж, БАХНХ-ны хөтөлбөрт оролцох оролцоог тодорхойлно. Эцэст нь тэмдэглэхэд бүрэлдэхүүн хэсэг 1 ба 4-ийн хүрээнд шаардлагатай зөвлөх үйлчилгээг сонгон шалгаруулах ажлыг БХБЯ, бүрэлдэхүүн хэсэг 2-ын зөвлөх үйлчилгээг сонгон шалгаруулах ажлыг ХХААХҮЯ, бүрэлдэхүүн хэсэг 3-ын зөвлөх үйлчилгээг сонгон шалгаруулах ажлыг МУХБ-ХУК ахалж ажиллана. Хоршоод болон БАХ-ийг байгуулж, үйл ажиллагааг нь явуулахад барилгын ажил, тоног төхөөрөмжийн хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг үзүүлэх бөгөөд үүнийг худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгасан болно. Энэхүү ажилд ашиглалт, засвар үйлчилгээ (АЗҮ), үйл ажиллагааны зардал, эргэлтийн хөрөнгө болон сүргийн тоог цөөлөх урамшуулал зэрэг нийт 4.9 сая ам.доллартой тэнцэх хөрөнгө оруулалт мөн хамрах юм. Сум, аймгийн бэлчээр ашиглагч байгууллагуудын үйл ажиллагаа, засвар үйлчилгээний зардал 720,000 ам.доллаароор хэмжигдэж байна. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг

¹ Сангийн сайдын 2021 оны 1 дүгээр сарын 11-ний өдрийн 4 тоот тушаалаар батлагдсан “Засгийн газрын гадаад зээлийн хөрөнгийг ашиглах, эдгээр хөрөнгөөр санхүүжих төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, зохион байгуулах, санхүүжүүлэх, хяналт тавих, үнэлэх тухай журам”

ХХГА-ын Хавсралт 1-ээс харна уу.²

7. Мах, ноос, ноолуур, арьс ширний холбогдох холбоод, Монголын үндэсний худалдаа, аж үйлдвэрийн танхим, малчдын байгууллагууд, хөдөө аж ахуйн салбарын бүхий л мэргэжлийн байгууллагуудын төлөөлөл болон хоршоодын төлөөллийг оролцуулсан ХАА-н бизнесийн зөвлөл байгуулах ба тус зөвлөл ТХН-д эдийн засаг, өртгийн сүлжээний хөгжлийн чиглэлээр удирдамж өгч, дэмжлэг үзүүлж ажиллана.

В. Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийн хяналт

8. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хугацаанд АХБ-ын хяналтын баг орон нутаг тогтмол ажиллаж, төслийн гүйцэтгэлийг хянаж ажиллана. АХБ болон ЭЗХЯ нь (i) хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн менежментийн систем (ХГМС)-ээр макро болон микро асуудлын аль алины шалгуур үзүүлэлтүүд болон зорилтот түвшнийг ашиглан төслийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ хийх ба (ii) төслийн хэрэгжилтэд нөлөөлж болзошгүй институтийн, захиргааны, техникийн болон бусад холбогдох асуудлуудыг хянаж үзнэ. Ингэхдээ төслийн хэрэгжилтийн үйл явц болон хуулийн гэрээнд тусгагдсан заалтуудыг дагаж мөрдөж байгаа эсэхийг шалгана. БХБЯ, ХХААХҮЯ нь төслийн хэрэгжилтэд ерөнхий хяналт тавих ЭЗХЯ-нд тайлагнана.

С. Хяналт-шинжилгээ

9. **Хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн хяналт-шинжилгээ.** ХГМС-ийн индикатор үзүүлэлтүүд, шалгуур үзүүлэлтүүд, тэдгээрийн хөтөлбөрт холбогдох байдал болон хяналт-шинжилгээний практик ажиллагааг хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хугацаанд гүйцэтгэгч ба хэрэгжүүлэгч байгууллагууд, хөтөлбөрийн үр шимийг хүртэгчид авч хэлэлцэнэ. Хөтөлбөрийг боловсруулах үе шатанд цуглуулсан хөтөлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсэг, үр дагавартай холбоотой суурь түвшний задаргаа бүхий өгөгдлийг шинэчилж, ТХН ба МУХБ-ХУК-аас бэлтгэх улирлын ба жилийн явцын тайлан болон АХБ-ны хяналтын баг ажилласны дараа тухай бүрд тайланд тус тус тусгана. АХБ-ны хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн тайлагналын системийн мэдээллийг шинэчлэхэд шаардлагатай мэдээллийг жилийн тайлангуудад тусгана. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхлэхэд ТХН болон МУХБ-ХУК нь хөтөлбөрийн зөвлөх компанитай хамтран хөтөлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн орц ба гарц, хөтөлбөрийн үр нөлөө болон үр дүнг хэмжих шалгуур үзүүлэлтүүдийн талаар системтэй мэдээлэл бэлтгэх нэгдсэн ХГМС-ийн журмыг боловсруулна. ТХН болон МУХБ-ХУК нь хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн хяналт-шинжилгээ ба тайлагналыг хариуцаж ажиллана. Хөтөлбөрийн зорилго, зорилтын хүрээ болон УАНС-ийн санхүүжилт хүсэх саналын логик хүрээ буюу хөтөлбөрийн үр нөлөө, үр дүн, үр дагаврын гүйцэтгэлийн зорилтот түвшнийг тодорхойлсон логик хүрээ нь хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн хяналт-шинжилгээний суурь болно.

² Хөтөлбөр хэрэгжүүлэх гарын авлага (Ерөнхийлөгчийн тайлан, зөвлөмжийн 2-р Хавсралт дахь холбоос бүхий баримт бичгийн жагсаалтаас үзэх боломжтой).

ТХН болон МУХБ-ХУК нь хөтөлбөрийн зорилго, зорилтын хүрээ болон УАНС-ийн санхүүжилт хүсэх саналын логик хүрээнд тодорхойлсон эх сурвалжаас мэдээлэл цуглуулан, хөтөлбөрийн гүйцэтгэлийн талаар жил бүр тайлагнана. АХБ болон Засгийн газрын хооронд байгуулах гэрээнд тайлагналын тодорхой шаардлагуудыг тусгана. БХБЯ болон МУХБ-ХУК нь мэдээлэл цуглуулах, шалгуур үзүүлэлтийг тооцох, үр дүнд дүн шинжилгээ хийх, хөтөлбөр зорилтот үр дүн, үр дагавар болон ерөнхий үр нөлөөнд хэр хэмжээнд хүрч байгаа талаар товч тайлан бэлтгэх ажлыг гүйцэтгэнэ. Үүний зэрэгцээ хөтөлбөрийн байгаль орчны үр нөлөөг хэмжихэд нийгэм-эдийн засаг ба байгаль орчны харилцан тохиролцсон шалгуур үзүүлэлтүүдийг ашиглана. ТХН болон МУХБ-ХУК нь:

- (i) хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхлэх үед ХГМС-ийн хүрээг нарийвчлан нэгтгэх;
- (ii) зорилтот түвшнүүдэд хүрэх боломжтой эсэхийг баталгаажуулах;
- (iii) бүртгэл, хяналт-шинжилгээ, тайлагналын зохион байгуулалтыг хийх;
- (iv) хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэлснээс хойш 6 сарын дотор системүүд болон журмуудыг үйл ажиллагаанд оруулах үүрэг хүлээнэ.

10. Нийцлийн хяналт-шинжилгээ. Зээл болон хөтөлбөрийн гэрээний заалтуудыг хэрхэн дагаж мөрдөж байгаа тухай хагас жил тутмын тайланд тайлагнаж, үнэлгээ хийх ба АХБ-ны хяналтын баг ажиллах үеэр баталгаажуулна.

11. Хамгааллын хяналт-шинжилгээ. Засгийн газар, БХБЯ болон МУХБ эсвэл МУХБ-ХУК нь хамгааллын тухай Монгол Улсын хууль, тогтоомж болон АХБ-ны Хамгааллын бодлогын баримт бичиг (2009)-ийг дагаж мөрдүүлэх асуудлыг хангаж ажиллана. БХБЯ нь төслийн хүрээнд хийгдэх бүх ажил, үйлчилгээний гэрээнд хамгааллын төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх заалт болон төсвийг тусгуулж ажиллана.

12. Албадан нүүлгэн шилжүүлэлт. Засгийн газар нь БХБЯ-аар дамжуулан:

- (i) нийгмийн хамгааллын мэргэшсэн, туршлагатай, хөндлөнгийн экспертүүдийг АХБ-нд хүлээн зөвшөөрөгдөх ажлын даалгавар болон сонгон шалгаруулалтын үйл явцаар сонгон шалгаруулан ажиллуулж, нийгмийн хамгааллын хяналт-шинжилгээний үйл явцад гарсан мэдээллийг баталгаажуулах ба аливаа баталгаажуулах үйл ажиллагааг тэдгээр хөндлөнгийн экспертүүдээр гүйцэтгүүлэх;
- (ii) албадан нүүлгэн шилжүүлэлтийн хамгааллын бодлого, үүнд иргэдийг сайн дурын үндсэн дээр оролцуулах төлөвлөгөө болон СЗЗ-ийн бүрэлдэхүүн хэсгийн хүрээнд БОНУС-ийн хэрэгжилт болон тэдгээрийг хэрхэн дагаж мөрдөж байгаа тухай хамгааллын хяналт-шинжилгээний тайланг хагас жил тутамд АХБ-нд явуулах;
- (iii) тэдгээр тайлангийн холбогдох мэдээллийг сөрөг нөлөөлөлд өртөж буй тухайн хүмүүст өгнө. Хөндлөнгийн экспертүүд нь нүүлгэн шилжүүлэлт болон сайн дурын оролцооны бүх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж буй үед хагас жилийн хяналт-шинжилгээний тайлангууд, мөн уг үйл ажиллагаа хэрэгжиж дууссанаас хойш 6 сарын дотор гүйцэтгэлийн тайланг тус тус бэлтгэж, БХБЯ болон АХБ-нд илгээнэ.

13. **Хүрээлэн буй орчин ба нийгмийн удирдлагын систем.** Засгийн газар нь МУХБ эсвэл МУХБ-ХУК-иар дамжуулан шаардлага хангасан арилжааны банк тус бүр хагас жил тутмын БОНУС-ийн хяналт-шинжилгээний тайланг бэлтгэж, МУХБ-ХУК-д хүргүүлэх, ингэхдээ МУХБ-ХУК нь тэдгээр банкны тайланг нэгтгэн, цааш АХБ руу илгээх цаг хугацаанд нь хүргүүлж байх шаардлага тавина.

14. **Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө.** Барилгын ажлын явцад гэрээт ажил гүйцэтгэгчид нь тухайн дэд төслийн шинэчлэгдсэн БОМТ-нд үндэслэн гэрээт ажил гүйцэтгэгчийн байгаль орчны менежмент болон дотоод хяналт-шинжилгээний систем бүхий БОМТ-ийг боловсруулан, өөрийгөө хянах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж, аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын байгаль орчны хяналтын байцаагч болон сумын мэргэжлийн хяналтын байцаагчтай нягт хамтран ажиллана. Гэрээт ажил гүйцэтгэгчид нь гэрээт ажил гүйцэтгэгчийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн сар бүрийн тайланг бэлтгэж, ТХН-д илгээнэ. Барилгын ажлын үе шат болон ашиглалтын үе шатанд дэд төслийн БОМТ-ний хэрэгжилтийн өдөр тутмын уялдаа болон баталгаажуулалтыг ТХН нь байгаль орчны зөвлөхүүдийн туслалцаатайгаар гүйцэтгэнэ. ТХН нь байгаль орчны нөлөөллийн хяналт-шинжилгээг тогтмол хугацаанд эрх бүхий байгууллага, зөвлөхүүдээр гүйцэтгүүлнэ. Дэд төслүүдийн БОМТ-ийн хэрэгжилт болон байгаль орчны нөлөөллийн хяналт-шинжилгээний үр дүнг төслийн жилийн БОМТ-ний хяналт-шинжилгээний болон явцын тайлангаар АХБ-нд мэдээлэх ба төслийн хэрэгжилтийн улирал тутмын тайланд хураангуйлан тусгаж байна.³ Төслийн жилийн БОМТ-ний хяналт-шинжилгээний болон явцын тайланг АХБ-ны вэбсайтад олон нийтэд нээлттэй тавина.

15. **Жендэр ба нийгмийн арга хэмжээний хяналт-шинжилгээ.** Нийгэм ба жендэрийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө (НЖУАТ)-ний хяналт-шинжилгээний шалгуур үзүүлэлтүүдийг ХГМС-д давтан оруулсан. Зорилтот түвшин ба шалгуур үзүүлэлтүүдийг тодорхой зааж өгсөн бөгөөд хөдөлмөр эрхлэлт г.м. зарим шалгуур үзүүлэлтийг зорилго, зорилтын хүрээнд мөн тусгасан. АХБ-нд тогтмол илгээх төслийн явцын хагас жил тутмын тайланд тэдгээр шалгуур үзүүлэлтийн дагуу тайлагнана. Нийгмийн хөгжил ба жендэрийн зөвлөхүүд нь ТХН болон хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх нэгжид хяналт-шинжилгээний үр дүнтэй системийг бий болгоход туслан, ТХН-ийн НЖУАТ-ний хэрэгжилтийг хангах гол мэргэжилтнүүдэд дэмжлэг үзүүлж ажиллана. НЖУАТ-ний хэрэгжилтэд хагас жил тутамд хяналт-шинжилгээ хийж, төслийн хэрэгжилтийн улирал тутмын тайланд тайлагнах бөгөөд АХБ-ны хяналтын баг ажиллах үеэр мөн хяналт-шинжилгээ хийгдэнэ. Мөн хөндлөнгийн хяналтын байгууллага НЖУАТ-ний хэрэгжилтийн явцад хяналт-шинжилгээ хийж, хөндлөнгийн хяналтын хагас жил тутмын тайланг бэлтгэж тайлагнана.

³ Дорвитой ахиц, хэрэгжилтийн асуудал эсвэл өмнө нь тодорхойлсон бэрхшээлтэй асуудлын нөхцөл байдал ямар байгааг хэзээ, хэрхэн тайлагнах шаардлагатай тухай.

ХУВААРЬ 4

ТӨСЛҮҮДИЙГ СОНГОХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ БА БАТЛАХ ҮЙЛ ЯВЦ

Төслийг бэлтгэх ба батлуулах ерөнхий үйл явц

1. Хөтөлбөрийг бэлтгэх явцад төсөл 1-ийн холбогдох техник-эдийн засгийн бүх судалгаа болон хамгааллын бодлогын баримт бичгийг бэлтгэх бөгөөд дагалдах төслүүдийн агуулгыг урьдчилан тодорхойлсон байх ба төсөл 1-тэй төстэй агуулгатай байна.

2. Дагалдах төслүүдийг бэлтгэх ажил тус санхүүжилтийн ерөнхий гэрээний хавсралт 1-д заасан хүрээнд хийгдэх ба зорилтот аймгуудын уур амьсгалын өөрчлөлтийн үндэслэл болон арилжаа, эдийн засаг, санхүү, хууль эрх зүй, зохицуулалт, нийгмийн арга хэмжээ ба техникийн магадлан шинжилгээг гүйцэтгэж, авлигын эсрэг асуудлууд, чадавх, итгэмжлэгдсэн этгээдийн хяналт, засаглал, хэрэгжилт, худалдан авалт, хамгаалал, нийгмийн эрсдэл, тогтвортой байдал ба бусад асуудлыг зохицуулна. АХБ нь магадлан шинжилгээний тусламжтайгаар тухайн хөрөнгө оруулалт нь санхүүжилт хийхэд бэлэн болсон эсэх, хөрөнгө оруулалтыг тохиромжтой байдлаар боловсруулсан, мөн АХБ-ны холбогдох бодлого болон харилцан тохиролцсон шалгуур үзүүлэлтүүдийн дагуу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэх, түүнчлэн аль нэг үе шатны газар зүйн хамрах хүрээнд санал болгож буй аймаг тус бүрийг хамруулах асуудлыг УАНС-аар батлуулахад хүлээн зөвшөөрөгдөх хэмжээний уур амьсгалын өөрчлөлтийн үндэслэл болох эсэхийг тодорхойлоход тус болно. Бэлтгэл ажил нь хэрэгжилтийн бэлэн байдал болоод сонгон шалгаруулах шалгуур үзүүлэлт, мөн доор дурдсан УАНС-ийн зээл ба буцалтгүй тусламжийн санхүүжилтийн шийдвэр гаргахад шаардагдах нийцлийн шийдвэр гаргах явцыг мэдээллээр хангаж өгнө.

3. Бэлэн байдлын шалгуур үзүүлэлт:

- (i) Санал болгож буй үе шат нь АХБ-ны дотоод хамгаалал ба магадлан шинжилгээний хяналт хийж, дэмжигдсэн.
- (ii) Өмнө нь батлагдаж, хэрэгжиж байгаа үе шат нь хангалттай түвшинд хэрэгжиж байгаа бөгөөд хөтөлбөрийн замын зургийн дагуу, үүнд хөтөлбөртэй холбогдох заалтууд болон үе шат тус бүрийн хувьд АХБ-ны зээл ба буцалтгүй тусламжийн гэрээний нөхцөлүүдийн дагуу хэрэгжиж байгаа.
- (iii) Засгийн газар ба Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам (УАНС-аас нэрлэсэн үндэсний байгууллага)-аас холбогдох үе шатыг хэрэгжүүлэхэд үүрэг хүлээх, хэрэгжүүлэх сонирхолтой байгаагаа илэрхийлсэн.
- (iv) Тухайн үе шатыг хэрэгжүүлэх аймгуудын уур амьсгалын хүлээн зөвшөөрөгдөх үндэслэлийн нотолгоо баримт.
- (v) Уур амьсгалын өөрчлөлтийн хувьд тухайн үе шатлалаас гарах үр өгөөж (УАӨҮӨ) дасан зохицохтой холбоотой үйл ажиллагаанд зарцуулах хөрөнгө оруулалтын 10-аас дээш хувьтай тэнцүү байх (шигтгээ).

- (vi) Тухайн үе шат нь хандивлагчийн зохицуулалтыг дэмжих.
- (vii) Тухайн үе шат нь усны эх үүсвэрийг хэмнэхэд гарах шууд нөлөөллийг харуулах.

Шигтгээ: Уур амьсгалын өөрчлөлтийн үр өгөөж

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн үр өгөөж (УАӨҮӨ)-ийн индикатор үзүүлэлт нь уур амьсгалын өөрчлөлтийн үнэ цэнийг мөнгөөр илэрхийлэх нэг илэрхийлэл. Энэ нь хөтөлбөрийн үр дүнд уур амьсгалын өөрчлөлтийн хувьд бий болох үр өгөөжийг мөнгөн дүнгээр тооцсон тооцоолол бөгөөд жилийн УАӨҮӨ-ийг хөрөнгө оруулалтын үнийн дүнтэй холбодог. Хөтөлбөрт хамруулах эсэхийг харгалзан үзэхэд тавигдах шаардлага (доорх тооцооллыг харах) нь хөрөнгө оруулалтын үнийн дүнгийн 10-аас дээш хувьтай тэнцүү байна. Энэ шаардлагаар УАӨҮӨ нь дангаараа капиталын хөрөнгө оруулалтыг (хамгийн ихдээ) 10 жилийн хугацаанд нөхөх боломжтой гэсэн үг юм. Түүнчлэн дараах нэмэлт шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангасан тохиолдолд Уур амьсгалын ногоон сангийн хамтарсан санхүүжилтийг эхний ээлжид авах хөрөнгө оруулалтыг сонгохдоо капиталын хөрөнгө оруулалтдаа хамгийн өндөр УАӨҮӨ-тэй хөрөнгө оруулалтыг сонгоно.

УАӨҮӨ-ийн мөнгөн дүнг дараах 3 нөхцөлийн нийлбэрээр тооцно. Үүнд:

1. [Нүүрсхүчлийн давхар ислийн (CO₂) жилийн дундаж ялгарал (нийт хугацааны дунджаар)] x [дансны CO₂-ийн ... үнэ]^a
2. [Жилд нийт хэмнэсэн эсвэл хадгалсан усны хэмжээ (нийт хугацааны дунджаар)] x [усны дансны үнэ]^b
3. [Δ жилд дунджаар өссөн / хонин толгой] x [малын тоо / хонин толгойгоор]^c

Эхний нөхцөл нь хүлэмжийн хийн ялгарлын хэмжээг хэдий чинээ бууруулж чадсан тэр хэмжээг шууд тооцох тооцоолол. Хоёр дахь нөхцөл нь Монгол орны хувьд усны хомсдолтой бөгөөд уур амьсгалын өөрчлөлтийн улмаас усны хүртээмжид сөрөг нөлөөлөл үүсэж байгаа учир хэмнэсэн эсвэл хадгалсан усны хэмжээг тооцох тооцоолол. Гурав дахь нөхцөл нь малаас авах ашиг шимийг нэмэгдүүлснээр малын тоог бууруулах хэрэгцээг хэрхэн нөхөх, малын тоог бууруулснаар бэлчээрийн биомассын бууралтыг хэрхэн нөхөх талаарх тооцоолол.

^a Хөтөлбөрт Азийн хөгжлийн банк (АХБ)-нд ашигладаг CO₂-ийн дансны үнэ буюу \$36.30/тн нүүрсхүчлийн давхар ислийн эквивалент (тCO₂эқв)-ийг ашиглах ба бодит нөхцөлд жил бүр 2% өсөж явна. Үүнтэй харьцуулахад Дэлхийн банканд ашигладаг CO₂-ийн дансны үнэ 2020 онд \$40.00/тCO₂эқв байсан ба жилд 2.25%-иар өсдөг. Хөтөлбөр нь үүнийг хялбаршуулан CO₂-ийн дансны үнийн тогтмол утга буюу АХБ-аас 2020 онд хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулсан хэмжээг тогтооход ашигласан утгад үнэлгээ хийж тооцоолсон утга (\$39.62/тCO₂эқв)-ыг ашиглана.

^b Усны дансны үнийн хувьд хөтөлбөр нь хэмнэсэн, эсвэл хадгалсан усны куб метрийн тогтсон үнэ буюу \$0.55 үнийг ашиглана.

^c Гурав дахь нөхцөлийг тооцохдоо нэгж малд ногдох нэмэгдсэн өртгийн сүүлийн 5 жилийн дунджаар (мэдээлэл нь бэлэн байгаа) тооцсон утга болон малын тоог бууруулах болон нэгж малд ногдох нэмэгдсэн өртгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авч эхэлснээс хойших 5 жилийн нэгж малд ногдох нэмэгдсэн өртгийн дундаж утгын зөрүүгээр гаргана. Хоёр дахь нөхцөл нь арга хэмжээ авч хэрэгжүүлснээс хойш 5 жилийн дараах малын тоо дунджаар (хонин толгойгоор).

Эх сурвалж: АХБ.

4. Сонгон шалгаруулалтын шалгуур үзүүлэлт. Хөрөнгө оруулалт тус бүрийг дараах шалгуур үзүүлэлт болон батлах үйл явцын дагуу сонгож, батална. Үүнд:

- (i) Эдийн засаг, хөгжлийн яамнаас тодорхойлсон хөдөө аж ахуйн логистик, ханган нийлүүлэлтийн төв болон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийн загвар, сонгосон байршилтай уялдсан байх;
- (ii) Техник-эдийн засгийн хувьд хэрэгжих боломжтой байх ба техник-эдийн засгийн үндэслэлийн нарийвчилсан тайлантай байх;
- (iii) Эдийн засгийн хувьд боломжтой, санхүүжилтийн хувьд тогтвортой байх;
- (iv) Байгаль орчин, нийгмийн үндэслэл сайтай бөгөөд байгаль орчин, нийгмийн хувьд гарч болох аливаа нөлөөллийг хамгааллын хүрээ (хавсралт 5) ба АХБ-ны Хамгааллын бодлогын баримт бичгийн (2009) дагуу бууруулах арга хэмжээг тусгасан байх. Хөрөнгө оруулалт тус бүрээр ядуурал ба нийгмийн дүн шинжилгээг АХБ-ны ядуурал ба нийгмийн үнэлгээний зааврын дагуу гүйцэтгэсэн байх;
- (v) Хөрөнгө оруулалтыг хэрэгжилтийн ерөнхий хуваарийн дагуу цаг хугацаанд нь үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд хамтрагч талаас хангалттай хэмжээний санхүүжилт хуваарилах; мөн
- (vi) Эрчим хүч болон халаалтын нүүрсэнд суурилсан шинэ эх үүсвэрийг санхүүжүүлэхгүй.

5. Үүнээс гадна сонголтын тусгайлсан шалгуур үзүүлэлтүүд, хөрөнгө оруулалтын нарийвчилсан шаардлага, бүрэлдэхүүн хэсэг 2-ын санхүүжилтийн чиглэлээр УАНС-ийн шийдвэр гаргалтад холбогдох шалгуур үзүүлэлтүүдийг хавсралт 1-д хавсаргав. Бүрэлдэхүүн хэсэг 1-ийн хүрээнд УАНС нь зөвхөн нарны цэнэг хураагч хавтан зэрэг сэргээгдэх эрчим хүчний хөрөнгө оруулалтыг санхүүжүүлнэ.

ХУВААРЬ 5

ЯДУУРАЛ, НИЙГМИЙН АСУУДАЛ БА ХАМГААЛЛЫН ШААРДЛАГА

1. Монгол Улс нь энэхүү Хуваарьд тусгасан шаардлага болоод доор тусгасан байгаль орчин ба нийгмийн хамгааллын хүрээ болон төлөвлөгөөг тус сан болон эхний үе шаттай уялдаатай боловсруулж ажиллахыг хангах ба,
2. АХБ-аас хуулбарыг бүрэн эхээр хүргүүлсний дээр энэхүү баримт бичигт дурдах байдлаар бүрэн тусгагдсан гэж үзэх дараах тус санд хамрагдах төслүүдийг боловсруулах болоод хэрэгжүүлэх явцад дагаж мөрдүүлнэ, үүнд:

- (i) _____-ны өдрийн байгаль орчны үнэлгээ ба хяналтын хүрээ;
- (ii) _____-ны өдрийн нүүлгэн шилжүүлэлтийн хүрээ;
- (iii) _____-ны өдрийн уугуул иргэдийн төлөвлөлтийн хүрээ;
- (iv) _____-ны өдрийн эхний үе шатын байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, нүүлгэн шилжүүлэлтийн төлөвлөгөө;
- (v) байгаль орчин, нийгмийн менежментийн систем; болон
- (vi) _____ оны нийгэм, жэндэрийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө.

3. Эдгээр баримт бичгүүд нь АХБ-ны хамгааллын бодлогод заасанчлан хөтөлбөртэй холбоотой мэдээлэл, шаардлагыг агуулсан болно. Үүнд: (i) ОШСС-ийн хүрээнд санхүүжүүлэх магадлалтай бүрэлдэхүүн хэсэг, эсхүл төслийн байгаль орчин, албадан нүүлгэн шилжүүлэлт болон уугуул иргэдэд үзүүлэхүйц ерөнхий нөлөөлөл; (ii) төслийг сонгоход ашиглах шаардлагатай хамгааллын шалгуур; (iii) үнэлгээ ба ангилал, нөлөөллийн үнэлгээ, менежментийн төлөвлөгөөний боловсруулалт, олон нийттэй зөвшилцөх ба мэдээлэл ил болгох (үүнд 120 өдөр ил тавих дүрэм шаардлагатай бол хамаарна), мониторинг ба тайлагналын хүрээнд дагаж мөрдөх шаардлага, процедур; мөн (iv) хамгааллын баримт бичгүүдийг бэлтгэх, хянах болон батлахтай холбоотой институтийн зохицуулалт (төсөв ба чадавхын шаардлагын хамт), зээлдэгч болон АХБ-ны хүлээх үүрэг хамаарна.

4. Тус улсын хууль тогтоомж болон АХБ-ны шинэчилсэн хамгааллын бодлоготой нийцүүлж, ач холбогдолтой байлгах үүднээс тухайн ҮСХ-ийг бэлтгэхийн өмнө байгаль орчны үнэлгээ, албадан нүүлгэн шилжүүлэлт болон уугуул иргэдийн хамгааллын хүрээ бүрийн хамаарал, ач холбогдлыг үнэлж, шинэчилнэ.

5. Зээлдэгч нь ямар ч тохиолдолд ҮСХ-ийг тухай бүр шинээр бэлтгэхдээ хэрэгжиж буй төслүүдийг байгаль орчин, нийгмийн хамгааллын төлөвлөгөө болон хүрээний хувьд дагаж мөрдөж буй статусаар үнэлж, үнэлгээний тайланг хүсэлт гаргаж буй үе шатанд хамаарах төсөлд хамааралтай

бусад шаардлагатай хамгааллын баримт бичгийн хамт АХБ-нд хүргүүлнэ. Хэрэгжиж буй төслийн үнэлгээний явцад зөрчил илэрсэн ямар ч тохиолдолд засаж залруулах төлөвлөгөө боловсруулж, АХБ-нд ирүүлнэ.

НИЙГМИЙН, ЖЕНДЭРИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
Бүрэлдэхүүн хэсэг 1: Уур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрсгөрөгч багатай, татах хүч сайтай аймаг болон сум төвүүдийг хөгжүүлэх	1.1. Халаалт, усан хангамж болон ариун цэврийн экологид ээлтэй шийдлийг тогтойлсон эмэгтэйчүүдийг хамруулсан байдалар гудамжийг дахин хөгжүүлэх туршилтаар нэвтрүүлэх	БХБЯ Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд	2025–2029 2026: 0% 2027: 20% 2028: 50% 2029: 100%	Төслийн барилга угсралт, ашиглалтын төсөв
1.2 Технологийн зохистой хэрэглээг хангаж, төслийн үр ашгийг оновчтой болгох зорилгоор орчинд ээлтэй технологийн талаар ММБ-ын аяны ажил хэрэгжүүлэх	1.2.1 Бүх ашиг хүртэгч өрхүүдэд чиглэсэн ММБ-ын аян явуулах; ашиг шим хүртэгчдийн дор хаяж 35% нь ядуу өрхүүд ¹ . (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) ба 50% нь эмэгтэйчүүд (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) байх	БХБЯ Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд	2025–2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ^с
1.3 Хот төлөвлөх ажилд ядуу өрх, үндэсний цөөнх эмэгтэйчүүдийн оролцоог хангах	1.3.1 Туршилтын гудамж төлөвлөх чиглэлээр бүх нийтэд зориулсан зөвлөлдөх уулзалтад оролцогчдын 50%-иас доошгүй хувь нь эмэгтэйчүүд байх, зөвхөн эмэгтэйчүүдэд зориулсан дор хаяж 2 семинар, мөн/эсвэл фокус бүлгийн хэлэлцүүлэг зохион байгуулах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.3.2 Шаардлагатай тохиолдолд казах, монгол, тува хэл дээр мэдээллийн материалыг бэлтгэж тараасан байх (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.3.3 Өлгий дэх казах бус өрхийн 80%-ийг зөвлөлдөх уулзалтад хамруулах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.3.4 Жөндөрийн мэдрэмжтэй нийтийн-ээмшлийн талбай, барилга байгууламж барьсан байна ^с (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0)	БХБЯ Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд	2025–2029 2026: 25% 2027: 50% 2028: 75% 2029: 100%	Төслийн барилга угсралт, ашиглалтын төсөв, удирдлагын дэмжлэг ^с

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
1.4 Гудамжны хөгжлийн зөвлөл, олон нийтийн төвийн төлөвлөлт, удирдлагад ядуу өрх, үндэсний цөөнх, эмэгтэйчүүдийн оролцоог хангах	1.4.1. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлийн дүрмийн талаар бүх өрхүүд, тэр дундаа ядуу өрхүүд болон үндэсний цөөнх (ялангуяа Өлгий дэх казах биш өрхүүд болон Ховд дахь казах өрхүүд)-ийн дор хаяж 65%-ийг оролцуулж хэлэлцүүлж хийж, мэдээлэл солилцох (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.4.2. Казах, монгол, тува хэл дээрх мэдээллийн хуудсыг бэлтгэж, шаардлагатай газарт байрлуулж, тараах (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.4.3. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлийг бүрдүүлж буй анхан шатны бүлгийн удирдагчдын дор хаяж 30% нь ядуу өрхийг төлөөлнө. (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.4.4. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлийн дарга, дэд даргын дор хаяж 50% нь эмэгтэйнүүд байх (2019 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.4.5. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлийн бэлтгэгдсэн гишүүдийн дор хаяж 45% нь эмэгтэйнүүд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 1.4.6. Гудамжны хөгжлийн зөвлөлүүд Өлгий хотын ядуу өрхүүдийн дор хаяж 80%, казах бус өрхүүдийн 80%-тай олон нийтийн төвийн төлөвлөлт, удирдлагын талаар зөвлөлдөж байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	БХБЯ Нийтэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд	2025–2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар^c
1.5 Нийгмийн бүх үйлчилгээний байгууламж, сайжруулж зассан байгууламж, УАЦЭА-н байгууламж зэрэг нь хүйс, нас, хөгжлийн бэрхшээлтэй холбоотой онцлог хэрэгцээнд нийцсэн байх.	1.5.1. Бүх хэрэгжиж буй УАЦЭА-н байгууламжууд нь хүйс, бага насны хүүхэд, тусгай хэрэгцээтэй иргэдийн хэрэгцээнд нийцсэн бөгөөд Үндд эрэлтэй, эмэгтэй туслаа байгууламж тэргэцэрт тохирсон налуу зам бусад байгууламж, цэцэрлэгийн насны хүүхдэд тохирсон бие засах газар, угаалтуур зэрэг орно (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	Нийтэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд Инженерийн компани Байэсвэл архитектурын инженерүүд	2025 он: Нарийвчилсан зурга төслийг хийж гүйцэтгэх 2029 он: Барилтын ажил 100% дуусах	Төслийн барилга угсралт, ашиглалтын төсөв, төслийн удирдлагын дэмжлэг
• Бүрэлдэхүүн хэсэг 2: Ур амьсгалд тэсвэртэй, нүүрсгөрөгчийн өндөр шингээлттэй бөгөөд 2.1 Ядуу болон/эсвэл бүлгийн эрхүүдийг БАХ болон БАГ-нд хамруулж, тэдний бэлчээрийн эрхийг хамгаалах зорилгоор мэдээлэл, зөвлөгөө өгөх.	2.1.1. Зорилтот сумд (aimagийн) боорх засах захиргааны нэгж)-ын малчин өрхийн 100% БАХ-т гишүүнчлэлтэй хэвээр байх (2019 оны суурь үзүүлэлт: 100%)^e 2.1.2. Бүх малчин өрх, ялангуяа ядуу малчин өрхийн бэлчээрийн эрхийг хамгаалах зорилгоор Баян-Өлгий, Ховд, Увс аймгийн БАХ-ийн 25% нь Газар зохион байгуулалт, геодези, зурга зүйн газрын хэргээр хялзсан байшвөөрөн шинэчилсэн БАГ-нд гарын үсэг зурсан байх (2019 оны суурь үзүүлэлт: 17.5 % БАХ) 2.1.3. БАХ/БАГ/НОСМТ/ОНИХАО-ны талаарх арга барил, алхмуудын талаарх мэдээллийн хуудсыг	ХХАААХУЯ ХХН Нийтэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд БАХ	2025 он гэхэд мэдээллийн хуудас 2029 он гэхэд бусад зорилтууд	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар^c

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
2.2 БАХ-ийн хамрах газар нутаг бүрд өрх толгойлсон төгсгөлийнхнийг тодорхойлж, БАХ, БАХ-нд ашиг тусын талаар хангалттай мэдээлэл өгөх, БАХ-ийн бүтэц дэх эмэгтэйчүүдийн оролцоо, манлайлыг нэмэгдүүлэх, БАГ-нд бүх малчин өрхийн эхнэр, нөхөр хошулаа гарын үсэг зурахыг баталгаажуулах. 2.3 ОНОСМТ-г боловсруулах талаар ядуу болон/эсвэл эмзэг бүлгийн өрхүүд, үндэсний цөөнхөд мэдээлж, зөвлөгөө өгөх.	шардлагатай бол монгол, казах, Тува хэл дээр бэлтгэж, гараах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.2.1. Төслийн хүрээнд шинэчлэгдсэн бэлэвэл гарын үсэг зурсан БАГ-ний 100%-д өрхийн хоёр эхнэр, нөхөр хоёр БАГ-ний хавсралт хэсэг газар гарын үсэг зурсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.2.2. БАХ-ийг бүтцийн удирдлагад эзлэх эмэгтэйчүүдийн хувь хэмжээ дор хаяж 20% байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: Ногоон алт төслийн хүрээнд бүртгэгдсэн БАХ-ийн 14.4%)⁹	• ХХААХҮЯ • ХХН • Нийгэм, олон жендер, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд • БАХ	2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ⁹
2.3 ОНОСМТ-г боловсруулах талаар ядуу болон/эсвэл эмзэг бүлгийн өрхүүд, үндэсний цөөнхөд мэдээлж, зөвлөгөө өгөх.	2.3.1. ОНОСМТ-г боловсруулахад БАХ-ийн нийт өрхүүдийн 60%-тай зөвлөлдөхөөс ядуу өрхүүдийн 60%, үндэсний цөөнхийн 60% хамрагдсан байна (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.3.2. ОНОСМТ-г боловсронгуй болгохтой холбоотой мэдлэг олгох сургалт, семинарт оролцогчдын 40% нь эмэгтэйчүүд байна; эсвэл БАХ бүрд эмэгтэйчүүдэд зориулсан зөвлөлдөх уулзалт дор хаяж нэг удаа зохион байгуулах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.3.3. ОНОСМТ-ний 100%-д эмэгтэйчүүд, ядуу өрхийн хэрцүүлэн талаарх тодорхой хэсгүүдийг багтааж, тухайн хүн амын бүлэгт тэргүүлэх чиглэлийн төслүүдийг жагсааж оруулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	• ХХААХҮЯ • ХХН • Нийгэм, олон жендер, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд • БАХ	2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ⁹
2.4 ОНИХАО-оор санхүүжилсэн төслүүд нь эмэгтэйчүүд, ядуу өрхүүдэд ашиг тусгаа өгдөг байх	2.4.1. ОНИХАО-ны санхүүжилтэй төслүүдийн дор хаяж 60% нь ядуу өрхүүдэд үр өгөөжөө өгсөн байх* (2020 оны суурь үзүүлэлт: 2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 2.4.2. ОНИХАО-ны санхүүжилтэй төслүүдийн дор хаяж 50% нь эмэгтэйчүүдэд ашиг тусгаа өгсөн байх* (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	• ХХААХҮЯ • ХХН • Нийгэм, олон жендер, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд • БАХ	2025-2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар ⁹
2.5 Тогтвортой болоод БАХ-т суурилсан хоршоодод ядуу	2.5.1. Тогтвортой болоод БАХ-т суурилсан хоршоодод нийт БАХ-ийн зохион байгуулалтад орсон малчин өрхийн 70% хамрагдсан байна (Суурь үзүүлэлт: 0)	• ХХН • Нийгэм, олон жендер, олон	• 2025-2029 онд жилийн бүх	Төслийн удирдлагын

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилгот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
малчин эмэгтэйчүүдийг хамруулсан байх өрх, эмэгтэйчүүдийг хамруулсан байх	2.5.2. Хоршоодын жилийн ээлжит журлын оролцогч нийт гишүүдийн дор хаяж 40% эмэгтэйчүүд байна! 2.5.3. 30 БАХ бэлсэвэл малчдын бүлэгт суурилсан хоршоо байгуулагдсан (5 аймгаас/сум дундын төв; 3 аймгийн хоршооллын байгууллага; Мөн 1 бүс нутгийн хоршооллын байгууллага) (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) байх ба хоршоодын дор хаяж 30% нь эмэгтэй удирдлагатай байна (2019 оны суурь үзүүлэлт: Ногоон алт төслийн хүрээнд бүртгүүлсэн хоршоодын 23%)-у	нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд	гишүүдийн хуралд эмэгтэйчүүдийн оролцоог үнэлэх • 2025–2029 онд хоршоод дахь эмэгтэй удирдлагын эзлэх хувийг үнэлэх	Дэмжлэгээс ам.доллар^c 341,700
• Бүрэлдэхүүн хэсэг 3: Нүүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй малын өртгийн сүлжээг бий болгох (санхүүгийн зүүлчлалын эзэлтэй бүрэлдэхүүн хэсэг). 3.1 Санхүүгийн зүүлчлэгч нь орон нутгийн нийгэм эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих зөвгөөр суурилсан байх	3.1.1. Хөтөлбөрийн гурван санхүүгийн зүүлчлэгчид зориулж байгаль орчин, нийгмийн менежментийн нэгдсэн системийг боловсруулж, баталсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 3.1.2. Мал аж ахуйн салбарт оролцогч аж ахуйн нэгжүүд 100% ямар нэг хэлбэрээр тогтвортой малчдын байгууллагуудтай хамтын ажиллагааны бий болгоосон байх (түншлэлийн гэрээ, эсвэл худалдах, худалдан авах гэрээ) (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 3.1.3. Аж ахуйн нэгжүүдийн ирүүлэх саналыг эрэмбэлэх шалгуурт орон нутгийн ажиллах хүчийг ажиллуулах амлалт/арга хэмжээг оруулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	• БХБЯ • Монгол Улсын Хөгжлийн банкны хөрөнгийн удирдлагын компани	2025–2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс ам.доллар^c 341,700
3.2 Зорилгот эзэлгийн санал ирүүлэхэд хувийн хэвшлийн жөндөрийн шинжилгээг үнэлгээний явцад оруулсан байх	3.2.1. Хувийн хэвшлийн саналыг үнэлэх, эрэмбэлэх шалгуурууд нь (i) эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэх боломжийг сайжруулах – эмэгтэй ажилчид авч ажиллуулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө; (ii) жөндөрийн мэдрэмжтэй биет байууламж, үүнд эмэгтэй, эрэгтэй ажилчдын тусдаа ариун цэврийн өрөө, хувцас солих өрөө зэрэг орно; мөн (iii) жөндөрийн мэдрэмжтэй, жөндөрт зөлтэй ажлын орчин зэрэг бусад жөндөрийн болон нийгмийн ашиг тус (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 3.2.2. Боловсруулалтын өмнөх байгууламжид хөрөнгө оруулалт хийх ЖДУ-ийн 40% нь эмэгтэй удирдлагатай байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	• МУХБ-ХУК • ХХН • Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд	2025 2024–2028 онд эмэгтэй удирдлагатай ЖДУ-ийн эзлэх хувийг үнэлэх	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс ам.доллар^c 341,700

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
3.3 Орлолч аж ахуйн нэгжүүдийн бүхий л бодлого, ажиллагаа нь үндэсний хууль тогтоомж, Монгол Улсын жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай үйл ажиллагааг дэмжлэг хангах тухай хуультай нийцж байх	3.3.1. Үндэсний хууль тогтоомж, Монгол Улсын жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийг дагаж мөрдөх амлалтад гарын үсэг зурсан бөгөөд оролцож аж ахуйн нэгжүүдийн саналд Үүнийг тусгасан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 3.3.2. Орлолч аж ахуйн нэгжүүдэд бэлгийн дарамт, жендерт суурилсан хүчирхийлэлгүй ажлын байрны талаар сургалт явуулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 3.3.3. Жендерийн асуудлаар оролцож аж ахуйн нэгжүүдийн эсрэг шүүхэд ямар нэг нэхэмжлэл гаргаагүй байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	МУХБ-ХХК Оролцож аж ахуйн нэгжүүд Нийгэм, жендер, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд	2024–2028	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар
• Бүртгэлийн хэсэг 4. Нүрстөрөгч багатай, уур амьсгалд тэсвэртэй хөдөө аж ахуйн бүсчилсэн хөгжлийг хангах институтийн чадавч, бодлогыг бэхжүүлэх	4.1.1. 2021 он гэхэд хүйсээр ангилсан төслийн гүйцэтгэлийн менежментийн системийг бий болгосон байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 4.1.2. 2023 он гэхэд БНХААБС-ийн дэмжлэгтэй хийх хөрөнгө оруулалтын Урьдчилсан техник, эдийн засгийн үндэслэл, бизнесийн төлөвлөгөө, техникийн тодорхойлолтын заавар болон сургалтыг (сургалдсан хүмүүсийн 40% нь эмэгтэйчүүд байх) боловсруулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 4.1.3. ТХН ба ХХН-ийн ажилтнуудын дор хаяж 35% нь эмэгтэйчүүд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	АХБ Хэрэгжүүлэгч байгууллагууд ХХН ТХН	2025–2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар
• Бүрэлдэхүүн хэсэг 1–3: Ажлын байр бий болгох	5.1.1. Барилгын үе шатанд ажлын байрны 20%-ийг эмэгтэйчүүдэд давуу эрхтэйгээр нээлттэй болгож, нийт ажлын байрны 20%-ийг эмэгтэйчүүдэд олгосон байх (2018 оны суурь үзүүлэлт: 17.2%) 5.1.2. Ажлын байрны 20%-ийг ядуу иргэдэд давуу эрхтэйгээр нээлттэй болгох (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 5.1.3. ОНИХАО-ны хүрээнд санхүүжүүлж буй төслүүдийн 60% нь орон нутгийн ажиллах хүч ашиглах бөгөөд үүний 60% нь ядуу өрхүүд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 5.1.4. Гэрээлэгчид сурталчилгааны болон/эсвэл ажлын зар байршуулах хэлбэр (өөрөөр хэлбэл туршилтын гудамж талбай мөнхсүүл сумын төвд байрлуулсан зурагт хуудас, мэдээллийн самбар, мөн/эсвэл олон нийтийн самбарт байрлуулсан мэдээлэл) (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	Хэрэгжүүлэгч байгууллагууд Нийгэм, жендер, олон нийтийн оролцооны мэргэжилтнүүд	2024–2029	Төслийн урсгалт ашиглалтын төсөв
5.1б Ажлын байрны зарыг цаг тухайд нь нийтэд зарлах; гэрээлэгчид орон нутгийн иргэдэд давуу эрх олгох				

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Хариуцах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
(туршилтын гудамж ба/эсвэл сумын төвийн оршин суугчид), эмэгтэйнүүд, үндэсний цөөнх, ядуу иргэдийн барилгын ажилд хөлсөлж авах 5.2 Ядуу өрх, эмэгтэйнүүд зэрэг орон нутгийн ажиллах хүчнийг шинэ ажлын байраар хангах, ашиглалтын үе шатанд ядуу өрх, эмэгтэйнүүдийн ур чадвар, мэдлэгийг дээшлүүлэх	5.2.1. 176 бизнес эрхлэгчид, 250 бичил бизнес БНХХААБС-ийн дэмжлэгээр 3850 ногоон ажлын байр шууд бий болгосны 300 нь ур чадвар шаардсан ажлын байр байна. Ур чадвар шаардсан болон шаардахгүй ажлын байрны 40%-ийг эмэгтэйнүүд, 40%-ийг ядуу өрхүүд эзлэх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 5.2.2. Аймгуудад 3 инкубатор, сум дундын төвүүдэд 2 инкубатор байгуулж, нийт 80 оффис, ажлын байр бий болохоос 40% нь эмэгтэй удирдлагатай бизнес эрхлэгчдэд очсон байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 5.2.3. Сумын хоршоодын бизнес эрхлэгчид болон ЖДҮ-үүдэд зориулсан сургалтын хөтөлбөрт оролцогчдын дор хаяж 30% нь эмэгтэйнүүд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 5.2.4. 1400 га Услагатай бүсэд 80 ажлын байр бий болохоос 20% нь эмэгтэйнүүдэд ногдоон байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	БХБЯ Оролцож ах ахуйн нэгжүүд	2024–2029 БНХХААБС-аас бий болгосон ажлын байр: 2025: 0% 2026: 10% 2027: 30% 2028: 65% 2029: 100% Инкубаторууд 2025 онд 50%, 2026 онд 100% баригдаж дууссан байх Услагатай бүс 2026 онд 25%, 2027 онд 50%, 2028 онд 100% баригдаж дууссан байх	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар*
6.1 ХХН түвшинд нийгэм, жөндөрийн мэргэжилтэн авч ажиглуулах 6.1.1 Нийгэм, жөндөрийн мэргэжилтийг ТХН-д 102 хүн-сар, оролцож аймгийн ХХН тус бүрд 25.5 хүн-сар авч ажиглуулах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0) 6.1.2 ТХН, ХХН-ийн бүх ажилтнууд нийгэм, жөндөрийн мэргэжилтнээс жөндөрийн онцлог хэрэгцээ, тэргүүлэх чиглэл, хүйсээр ангилсан мэдээлэл цуглуулалт, тайлагналын чиглэлээр сургалт авах (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	Бүрэлдэхүүн хэсэг 1-3: Болзошгүй эрсдэлийг бууруулж, менежментийг бэхжүүлэх арга хэмжээ АХБ БХБЯ Хэрэгжүүлэгч байгууллагууд ХХН ТХН	2024	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар*	

Зорилт ба үйл ажиллагаа	Зорилтот түвшин ба үзүүлэлтүүд	Харцуулах байгууллага	Хугацаа	Төсөв
6.2а Гэрээлэгч болон ажилчдад ХДХБ/ДОХ/БЭДХ, бэлгийн дарамт, мансууруулах бодис, хүний наймааны эсрэг ММБ олгох аян явуулах 6.2б Нийгмийн эрүүл мэнд, ХДХБ-ийн халдвараас урьдчилан сэргийлэх талаар орон нутгийн оршин суугчдад мэдлэг, мэдээлэл олгох 6.2с Хөдөлмөрийн үндсэн хэм, хэмжээний хэрэгжилтийг хангах (өөрөөр хэлбэл ижил хөдөлмөрийн хөлс, хүүхдийн хөдөлмөр ашиглахгүй байх гэх мэт), мөн аюулгүй ажиллагааны удирдамжийг гэрээнд тусгасан байх	6.2.1. Гэрээлэгч, ажилчдад 100% ХДХБ/ДОХ/БЭДХ мөн-сууруулах бодис, хүн худалдаалахаас урьдчилан сэргийлэх талаар мэдлэг, мэдээлэл олгох сургалтыг явуулсан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0%) 6.2.2. Нийгмийн эрүүл мэнд ба ХДХБ/ДОХ/БЭДХ-аас урьдчилан сэргийлэх мэдлэг, мэдээлэл олгох ажил явуулах ба оролцогчдын (хүйсээр нь ангилан мэдээлэх) 50% нь амьтэйжчүүд, 20% нь ядуу иртгэд байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0%) 6.2.3. Хөдөлмөрийн үндсэн хэм хэмжээний талаар бүх барилга усралтын ажлын гэрээнд тусгасан байх (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	ТХН ХХН Хэрэгжүүлэгч байгууллагууд, гэрээлэгчид Нийгэм, жөндөр, олон нийтийн оролцооны мөргэлжилтүүд	2026–2029	Төслийн удирдлагын дэмжлэгээс 341,700 ам.доллар^a
6.3 Ирсэн гомдлыг мөшлөх ГШМ ба хяналтын систем бий болгосон байх	6.3.1. Эмэгтэйчүүдэд механизмын талаар зохих ёсоор мэдээлэл өгдөг (GRM) танилцуулахтай холбоотой аливаа уулзалтад эмэгтэйчүүдийн ирц хамгийн багадаа 45%) (2020 оны суурь үзүүлэлт: 0)	ТХН	ГШМ-ийн системийг 2024 онд хэрэгжүүлж эхэлсэн байх	ТХН

АХБ = Азийн Хөгжлийн Банк; ОНИХАО = орон нутгийн иргэдийн худалдан авалт дахь оролцоо; БНХХААБС = Бусийн ногоон, хүртээмжтэй бус хөдөө аж ахуйн бизнесийн сан; ГШМ = гомдлыг шийдвэрлэх механизм; ММБ = мэдлэг, мэдээлэл ба боловсрол; м² = метр квадрат; БХБЯ = Барилга, хот байгуулалтын яам; ОНОСМТ = хамтын оролцоотой, хүртээмжтэй сүргийн менежментийн төлөвлөгөө; ТХН = төсөл хэрэгжүүлэх нэгж; БАХ = бэлчээр ашиглагчдын хэсэг; БАГ = бэлчээр ашиглах гэрээ; ЖДҮ = жижиг, дунд үйлдвэр; БЭДХ = бэлгийн замаар дамжих халдвар; ТОСК = Төрийн орон сууцны корпорац; УАЦЭА = ус, ариун цэвэр, эрүүл ахуй.

^a АХБ, 2018. *Хөрөнгийн өмчийн эрх, бизнес эрхлэлтийг жөндөрийн талаас хэмжих нь: Гурж, Монеол, Филлиппин улсад явуулсан туршилтын судалгааны арга зүй ба ур дүн*. Мангита.

^b Мянганы сорилтын сангийн өмчийн эрхийн хүрээнд 2018 онд явуулсан судалгаа.

^c БХБЯ, хэрэгжүүлэгч байгууллагууд, ТХН-ийг санал болгох үйл ажиллагааг явуулж, үзүүлэлтийг хянахад төслийн зөвлөхүүд дэмжлэг үзүүлнэ.

^d 2019 оны 9-р сард хийсэн нийгэм, эдийн засгийн судалгаагаар Өлгий хотод нэг багийн 13 зорилтот гудамж, нийт өрхийн 40.7%, Ховдын багийн зорилтот гудамж, 31.4%; мөн Увсын багийн зорилтот 4 гудамж, 37.7% нь амьжиргааны доод түвшнээс доогуур амьдарч байна. 2019 оны 1-р сарын 22-ны өдрийн А/12-ны тоот захирамжаар Баян-Өлгий, Ховд, Увс зэрэг баруун бүсийн аймгуудын 2019 оны амьжиргааны доод түвшнийг 190700 төгрөгөөр тогтоосон байна.

^e Жендэрийн мэдрэмжтэй олон нийтийн орон зай гэдэг нь эмэгтэйчүүдэд нийтийн эзэмшлийн талбайг ашиглахад таатай мэдрэмж төрүүлдэг, нийгмийн тодорхой нөхцөлд жендэрийн хэрэгцээ, шаардлагат нийцсэн хот байгуулалтын дизайныг хэлнэ. Соёлын талаас харгалзан үзвэл (тодорхой улс орны эмэгтэйчүүд зарим хот байгуулалтын дизайн тухтай байж болох бол тухайн дизайн нь өөр нийгэмд эмэгтэйчүүд тусгаарлаж байж болох юм); Эмэгтэйчүүдтэй зураг төслийн шатанд зөвлөлдөх ёстой. Жишээлбэл, Францад Парис хотын захиргаанаас гаргасан жендэрийн мэдрэмжтэй хотын дизайны гарын авлагад эмэгтэйчүүдийн хэрэгцээнд нийцсэн дизайныг сурталчлах үүднээс хөдөлгөөнт байдал, нийтийн эзэмшлийн талбайн ашиглалт, аюулгүй байдлын мэдрэмж зэрэг сэдвүүдтэй холбоотой онцлог шинж чанаруудыг тодорхойлсон байдаг. Францын нөхцөлд жендэрийн мэдрэмжтэй хотын дизайны жишээг дурдахад явган хүний өргөн цэлгэр зам тавих (хүүхдийн тэрэгтэй, эсвэл асаргаа шаардах өндөр настай хүмүүстэй хамт явах эмэгтэйчүүдэд зориулсан), нийтийн гэрэлтүүлэг, тэмдэглэгээний чанарыг сайжруулах, эмэгтэйчүүдэд зориулсан сууж хүлээхэд тухтай сандалтай автобусны зогсоолын төлөвлөлт хийх зэрэг байж болох юм. Зөвлөгөөн, хэлэлцүүлэг хийх нь зорилтот зорилтот *аймаг, сумдын эмэгтэйчүүдийн дизайны шаардлагатай тэргүүлэх чиглэлийн дизайны онцлогийг* тодорхойлоход нэн чухал юм.

^f Монголын бэлчээр ашиглагчдын холбооны статистик мэдээллээр 1-р үе шатын төсөлд хамрагдах зорилтот *сумдын* малчин өрхүүд 100% БАХ-ийн зохион байгуулалтад орсон байна. Гэсэн хэдий ч чанарын судалгааны хүрээнд хийсэн ярилцлагаас харахад уг тооцоолол хэт өндөрдөсөн байна. Төслийн эхэнд Монголын бэлчээр ашиглагчдын холбооноос мэдээллийг цуглуулж, үүнийг баталгаажуулна.

^g Швейцарын хөгжлийн агентлаг. 2021 он. *Тогтвортой менежменттэй бэлчээр ба эрүүл мал. Монголын Ногоон алл төсөл.*

^h Төслийн ОНИХАО-ны хуудсанд заасан (санхүүжилтийн хүсэлт)-ыг үндэслэсэн бөгөөд төслийн зөвлөхүүд баталгаажуулсан болно.

ⁱ БАХ-ийн зохион байгуулалтад орсон нь ОНИХАО-ын санхүүжилтийн бүх шалгуурыг хангасан гэж үзнэ (БАГ-нд гарын үсэг зурж, ОНОСМТ ба сүргийн тохируулгын төлөвлөгөө боловсруулсан байх).

^j Баянхонгор *аймаг* дахь Хил, хязгааргүй малын эмч нар ба агрономчид ТББ (AVSF)-ын төсөл зэрэг ижил төстэй төслүүдэд хүрсэн зорилт.

Эх сурвалж: АХБ.

ХУВААРЬ 6

ҮҮРЭГ АМЛАЛТ

Тус сангийн хүрээнд хамаарах үе шат бүрд зориулан байгуулах хууль ёсны гэрээ, хэлэлцээрүүдээс гадна Монгол Улс Хөгжлийн банк, БХБЯ, ХХААХҮЯ нь дараах үүрэг амлалтыг хүлээж буй болно. Үүнд:

Хэрэгжилтийн зохицуулалт

- (i) *Аймаг, сумын төвүүдийн бүсчилсэн ногоон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, түүний бүрэлдэхүүн хэсэг, зорилтот үр дүнг хангах, тэр дундаа энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 3-т заасан хэрэгжилтийн зохицуулалтыг хангаж, энэхүү СЕХ-д хавсаргасан ХШХ-г үндэслэн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийхээр тасралтгүй зорино.*
- (ii) Энэхүү сангийн хүрээнд санхүүжүүлж буй бүх төслүүдийг энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 4-т заасан шалгуур, журмын дагуу сонгон баталж, тэдгээр бүх төслүүдийг СЕХ-ийн Хуваарь 5-д тусгасан хамгаалал, нийгмийн шаардлагын дагуу боловсруулж, хэрэгжүүлж, тэдгээр шаардлагыг тасралтгүй хангах.
- (iii) Энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 1-д заасан замын зураглалыг хэрэгжүүлэх.
- (iv) Тус сангийн хүрээнд санхүүжүүлэх төсөл тус бүрийн эдийн засгийн үр ашигт материаллаг нөлөө үзүүлэхүйц замын зураглал, эдийн засгийн хөгжилтэй холбоотой бодлого, хөтөлбөрүүдийн талаар АХБ-нд мэдээнэ. Замын зураглал, бодлогын хүрээ, төсөл, санхүүжилтийн төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орох тохиолдолд Монгол Улс нь АХБ-тай Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт тэдгээрийн үзүүлж болзошгүй нөлөөллийг үнэлж, хөтөлбөрийн хамрах хүрээг зохих ёсоор өөрчлөх, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, мөн үргэлжлүүлэх эсэхийг дахин хэлэлцэнэ.
- (v) Хөтөлбөр болон хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй төслүүдийг ХХГА-д заасан нарийвчилсан зохицуулалтын дагуу хэрэгжүүлнэ. ХХГА-д оруулсан аливаа нэмэлт, өөрчлөлтийг Засгийн газар болон АХБ-аас баталсны дараа хүчин төгөлдөр гэж үзнэ.
- (vi) Хөтөлбөрт хамаарах төсөл нэг бүрийг байгаль орчны асуудал, уугуул иргэд, албадан нүүлгэн шилжүүлэлт, жендэрийн бодлого, авлигатай тэмцэх бодлого, хөдөлмөрийн хэм хэмжээтэй холбоотой, мөн энэхүү СЕХ-ийн Хуваарь 5-д заасан хориотой хөрөнгө оруулалтын жагсаалт, хөтөлбөрийн хүрээнд хийгдэх үе шат бүрийн гэрээ, хэлэлцээрт хүлээсэн үүрэг амлалт, баталгааны дагуу хэрэгжүүлнэ.
- (vii) Төслийн удирдах хороог ХХГА-д нарийвчлан тодорхойлсны дагуу байгуулна.

Засгийн газрын дэмжлэг ба ашиглалт, засвар үйлчилгээ

- (i) Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх явцад хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд хангалттай хэмжээний төсөв хөрөнгийг цаг тухайд нь хуваарилан гаргаж, хөтөлбөр, төслүүдийн магадалшгүй зардлын төсвөөс давсан зардлын нэмэлт санхүүжилтийг гаргана.
- (ii) Гүйцэтгэгч, хэрэгжүүлэгч байгууллагууд нь байгуулсан гэрээ, хэлэлцээрт хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, уг сангийн хүрээнд хэрэгжих төслүүдийг цаг тухайд нь хэрэгжүүлж дуусгах боломжийг бүрдүүлэхэд шаардлагатай буюу зохих хэмжээний төсөв хөрөнгө, барилга байгууламж, үйлчилгээ болон бусад нөөцөөр хангах зэрэг бүхий л арга хэмжээг авна.
- (iii) Гүйцэтгэгч, хэрэгжүүлэгч байгууллагууд нь аливаа ажил, бараа болон үйлчилгээний гэрээнд хүлээсэн үүрэг, хариуцлагаа биелүүлэхэд хангалттай хөрөнгөтэй байх нөхцөлөөр хангана.
- (iv) Хэрэгжилтийн бүхий л хугацаанд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай санхүү, техникийн болон хүний нөөцөөр цаг тухайд хангана.
- (v) Хөтөлбөрийн бүхий л хугацаанд зохих мэргэжлийн ур чадвартай хүний нөөцөөр хангалттай хэмжээнд хангах ба хөтөлбөрт хамрагдсан бүх ажилтнуудыг оффис, барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, туслах ажилтан, харилцаа холбоо, менежментийн мэдээллийн системээр хангана.
- (vi) Хөтөлбөрийн бүхий л хугацаанд ТХН-ийн (Хуваарь 3-т заасан хэрэгжилтийн зохицуулалтад тодорхойлсончлон) тогтвортой ажиллуулна.
- (vii) Хөтөлбөрийн хүрээнд баригдсан дэд бүтцийн хөрөнгө, бараа материалын ашиглалт, засвар үйлчилгээнд хангалттай төсөв хөрөнгө хуваарилна.

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: tugii_medeel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 4.75

Индекс: 200003